

Karjalan
grammari

kaikella rahvalla

2

Matti Jeskanen – Eila Jahn

Karjalan grammari kaikella rahvahalla 2
Muoto-oppi

Sisällys

SAATTEEKSI	9
GRAMMARI 2:N KÄYTTÄJÄLLE	11
LYHENTEET	12
MERKIT	13
KUVAKKEET	14
SANALUOKAT	15
MERKITYKSEEN PERUSTUVAT SANALUOKAT	15
TAIVUTUKSEEN PERUSTUVA JAKO	16
VARTALOT, PÄÄTTEET, TUNNUKSET, LIITTEET	18
VARTALOTYYPIT	18
SIJAMUOTOSANAT (NOMINIT)	20
SIJAMUOTOSANOJEN (NOMINIEN) VARTALOTYYPIT	21
LUKU	28
<i>Yksikkö</i>	28
<i>Monikko</i>	29
SIJAMUODOT = SIJAMUOTOSANOJEN MUODOT	43
PERUSMUOTO = NOMINATIIVI	43
OMISTUSSIIJA = GENETIIVI	44
TEKEMISEN KOHTEEN SIIJA = AKKUSATIIVI	45
KETÄ? MITÄ? MILLAISTA? = PARTITIIVI	46
TILASIJAT	48
<i>Olosija = essiivi</i>	48
<i>Tulosija = translatiivi</i>	50
PAIKANSIJAT	51
<i>"Missä?"-sija = inessiivi</i>	51
<i>"Mistä?"-sija = elatiivi</i>	52
<i>"Mihin?"-sija = illatiivi</i>	53
<i>"Millä? Mille?" -sija = adessiivi-allatiivi</i>	55
<i>"Miltä?"-sija = ablatiivi</i>	56
<i>"Ei oo"</i> -SIIJA = ABESSIIVI	57
<i>"MITEN?"</i> -SIIJA = INSTRUKTIIVI	58
<i>"PERHEINEEN, LAPSINEEN"</i> = KOMITATIIVI	58
<i>"KAUTTA"</i> -SIIJA = PROLATIIVI	59
LAATUSANOJEN (ADJEKTIIVIEN) VERTAILUMUODOT	60
KOMPARATIIVI	61
SUPERLATIIVI	62
VIITTAUSSANAT = PRONOMINIT	65
PERSOONAPRONOMINIT	65
OSOITTAVAT ELI DEMONSTRATIIVIPRONOMINIT	67

INTERROGATIIVIPRONOMINIT.....	68
REFLEKSIIVIPRONOMINI	69
RELATIIVIPRONOMINIT	69
INDEFINIITIPRONOMINIT.....	71
RESIPROOKKIPRONOMINI	73
LUKUSANAT = NUMERAALIT	74
PERUSLUVUT	74
<i>Peruslukujen taivutus</i>	<i>74</i>
JÄRJESTYSLUVUT	76
<i>Järjestyslukujen taivutus.....</i>	<i>78</i>
DESIMAALI- JA MURTOLUVUT	79
PÄIVÄMÄÄRÄT, KELLONAJAT YM. AJAN ILMAUKSIA	79
TEONSANAT = VERBIT.....	81
TEONSAHOJEN VARTALOTYYPIT	81
<i>Teonsanojen vokaalivartalat</i>	<i>81</i>
<i>Teonsanojen konsonanttivartalat.....</i>	<i>85</i>
PERUSMUOTO = INFINITIIVI	86
VERBIEN TAIVUTUSMUODOT.....	87
<i>Tekijä- eli persoonamuodot</i>	<i>88</i>
<i>Yksipersonaiset verbit.....</i>	<i>90</i>
AIKAMUODOT = TEMPUKSET	91
<i>Preesens.....</i>	<i>91</i>
<i>Imperfekti</i>	<i>92</i>
<i>Perfekti ja pluskvamperfekti</i>	<i>94</i>
OLLA-VERBI.....	94
VERBITYYPIT.....	95
<i>Verbityyppi 1 = diftongiloppuiset verbit</i>	<i>95</i>
<i>Verbityyppi 2 = -va/-vä, -ja/-jä, -ha/-hä -loppuiset.....</i>	<i>101</i>
<i>Verbityyppi 3 = e-verbit.....</i>	<i>104</i>
<i>Verbityyppi 4 = vokaali + ta/tä -verbit</i>	<i>107</i>
<i>Verbityyppi 5 = "ičče" / "iče" -verbit</i>	<i>111</i>
<i>Verbityyppi 6 = "ene"-verbit</i>	<i>114</i>
TAPALUOKAT = MODUKSET	118
<i>Teonsanojen käskymuodot = imperatiivi</i>	<i>118</i>
<i>Verbien "isi"-muodot = konditionaali</i>	<i>123</i>
<i>Sanonen, ottanen, syönen = potentiaali</i>	<i>125</i>
VERBIEN KIELTOMUODOT.....	128
TEONSAHOJEN TEKIJÄTTÖMÄT MUODOT.....	134
INFINITIIVIT	134
<i>Ottuas'sa, männessä = toinen infinitiivi.....</i>	<i>134</i>
<i>Kolmas infinitiivi = ma/mä -infinitiivi.....</i>	<i>135</i>
PARTISIIPIT	136
<i>-ja/-jä -partisiippi</i>	<i>136</i>
<i>-n(un)/-n(yn), -nut/-nyt -partisiippi.....</i>	<i>138</i>
<i>[ote]ttava, [syö]dävä -partisiippi</i>	<i>139</i>

<i>[ote]ttu, [syö]dy -partisippi</i>	140
TAIPUMATTOMAT JA OSITTAIN TAIPUVAT SANAT	142
APUSANAT	142
LIITEPARTIKKELIT	142
TILKESANAT = INTERJEKTIOT	142
<i>Sidesanat = konjunktiot</i>	142
<i>Postpositiot ja prepositiot</i>	146
<i>Täsmennyssanat = adverbit</i>	153
OMISTUSLIITTEET	155
LOPPULISÄKKEET = LIITEPARTIKKELIT	158
TILKESANAT = INTERJEKTIOT	160
KIRJALLISUUTTA	163

Saatteeksi

”Kielen kirjallinen normitettu muoto” on kirjakieli. ”Kirjakielen normeja esittelevät kieliopit ja -oppaat sekä sanakirjat.” (Tieteen termipankki s.v. kirjakieli). Varsinaiskarjalan kirjakieli on varsinaiskarjalan kielen kirjallinen normitettu muoto. Sen normeja esitellään Grammareissa 1 ja 2.

Karjalan Grammari 2 esittelee varsinaiskarjalan kielen muoto-opin. Siinä käsitellään sanojen luokat, taipuvien sanojen perus- ja taiputusmuodot sekä taipumattomien sanojen ryhmät.

Taipuvien sanojen vartalot, tunnukset, päätteet ja liitteet on osoitettu värikorostuksin ja pystyviivoin. Näin sellainen kielen opiskelija, joka on kiinnostunut rakenteista, saa tietää, miten eri muodot koostuvat. Korostukset voi jättää huomiotta, jos pelkkä tieto muodosta riittää.

Muotoihin liittyvää lisätietoa, selitystä tms on annettu Grammari 1:n tapaan kuvakelaatikoissa. Kuvake tai kuvakeyhdistelmä viittaa suuntaa antavasti laatikon sisältöön.

Grammari 1:n tapaan jonkin verran on koukattu myös kielen historiaan, esimerkiksi monikon **a**-loppuisten persoonapäätteiden **-mma** ja **-tta** yhteydessä. Tämä niille, joita historia kiinnostaa.

Useimmille opiskelijoille karjalan kieli on vähintäänkin puolivieras kieli. Siksi muotojen kuvauksissa on hyödynnetty suomen kielen ulkomaalaisopetuksen käytänteitä. Toisaalta suomenkielistä opiskelijaa auttavat rinnastukset suomen kieleen.

Grammari on popularisoitu käyttämällä kielioppitermien rinnalla – usein niiden edellä – yleistajuisia ilmauksia: sijamuotosanat (nominat), mitä? ketä? -sija (partitiivi); sanonen, ottanen, syönen (potentiaali) jne.

Pääpaino tässä muoto-opissa on muotojen opettamisessa. Muotojen käyttö karjalassa on pitkälti samanlaista kuin suomessa. Siksi muotojen käytön esittely on jäänyt tässä vaiheessa vähemmälle – osittain se tulee näkyviin esimerkeissä.

Murremuotojen kirjosta kirjakielen normiksi tai normeiksi on otettu sellaiset, joita on käytetty laajimmin. Suomalaista karjalan opiskelijaa ajatellen rajakarjalaiset muodot ovat usein päässeet ensisijaisiksi.

Toisaalta **varsinaiskarjalan varieteettien – rajakarjala, venäjänkarjala, tverinkarjala** – kokonaisuutta ajatellen normiksi on otettu myös venäjänkarjalan ja tverinkarjalan yhteinen kanta varsinkin, jos se on kielihistoriallisesti alkuperäisempi. Näin on esimerkiksi imperfektin ja konditionaalin monikon 1. ja 2. persoonan persoonapäätteissä.

Esimerkkiaineuksesta osa on poimittu 6-osaisesta Karjalan kielen sanakirjasta muuttamalla esimerkkejä kirjakielen normien mukaisiksi ja usein muutenkin muokkaamalla niitä.

Grammari 2:ta on testattu Helsingin Suojärvi-seuran kielikerhossa. Kiitämme palautteesta. Lisäpalautetta toivomme osoitteeseen [sihteeri\(at\)karjalankielet.fi](mailto:sihteeri(at)karjalankielet.fi).

Kiitoksemme Itä-Suomen yliopistolle, joka julkaisee Grammari 2:n digitaalisen version Karjalan kielen elvytyshankkeen nettisivuilla. Näin kieliopin päivittäminen tarpeen mukaan on teknisesti helposti ja nopeasti toteutettavissa. Normittaminen on prosessi, ja varsinkin alkuvaiheessa päivityksiä tarvitaan.

Kielioppia kaipaavien joukossa on myös niitä, jotka haluavat käsiinsä painotuotteen. Karjalan Kielet ry julkaisee Grammari 1:n ja 2:n yhdistettynä laitoksena vuoden 2024 aikana.

Joensuussa ja Lohjalla Runebergin päivänä 2024

Matti Jeskanen

Eila Jahn

Grammari 2:n käyttäjälle

Muoto-opillisten ainesten – perusmuodon, vartaloiden, tunnusten, päätteiden – esiintymisedellytysten kuvaukset ja määrittelyt on pyritty esittämään mahdollisimman kattavasti. Niissä on usein monia teki-jöitä, jotka on esimerkkimuodoissa osoitettu värikorostuksin ja pysty-viivoin.

Ole tarkkana siinä, onko kyseessä

- yksi-, kaksi- vai kolmi- tai useampitavuinen **sana** tai **vartalo**
- **sanan** vai **vartalon** loppuvokaali tai -konsonantti
- heikko vai vahva vokaalivartalo
- **vokaali-** vai **konsonanttiloppuinen** tavu (avo- vai umpitavu)
- **soinnillinen** vai **soinniton** vartalon loppukonsonantti
- sanan **ensimmäinen**, **toinen** vai **kauempana oleva tavu**

Muotoja esiteltäessä muoto-opilliset kielenaineokset on kursivoitu ja lihavoitu. Niiden ”laatu” – tunnus, päätte, liite – on osoitettu värikorostuksin (vartalo **lihavoitu**): tunnukset **sinisellä**, päätteet **punaisella**, liitteet **violetilla**: **kaloi/hgo** (= kaloihinko), **sanoma/hgo** (= sano-maanko).

Lause- ja lauseke-esimerkeissä värikorostuksia ei ole.

Kirjakielen ja puhekielen sekä karjalan ja suomen kielten erojen yhteydessä kielimuotojen nimet on toisinaan korostettu **vihreällä**.

Lyhenteet

Lyhenteiden, vakiintuneidenkin, loppupisteet johdonmukaisesti jätetty pois. Näin on saatu esimerkiksi taulukoiden otsikot paremmin mahtumaan omille riveilleen. Yhdyssanoissa ja järjestyslukuissa piste on säilytetty.

abess	abessiivi
ablat	ablatiivi
adess-allat	adessiivi-allatiivi
adj	adjektiivi, adjektiivin
akk	akkusatiivi
elat	elatiivi
engl	englanti, englannin
ess	essiivi
gen	genetiivi
ill	illatiivi
imperat	imperatiivi(n)
iness	inessiivi
instr	instruktiivi
kondit	konditionaali(n)
kons.vartalo	konsonanttivartalo
mon	monikko, monikon
mm	muun muassa
nominat	nominatiivi
omaper	omaperäinen
p	persoona
partit	pertitiivi
potent	potentiaali(n)
puhutt	puhuteltaessa, puhuttelusana(na)
sl	sananlasku
sp	sananparsi
subst	substantiivi, substantiivin
tms	tai muu sellainen
trans	translatiivi
uud	uudissana
ven	venäjä, venäjän
vok.vartalo	vokaalivartalo
yks	yksikkö, yksikön

Merkit

=	osoittaa merkityksen
~	osoittaa rinnakkaismuodon
+	ja
	osoittaa vartalon ja päätteen rajan
	erottaa tunnuksellisen vartalon ja päätteen
/	osoittaa rinnastuksen tai vaihtoehdon
*	osoittaa oletetun äänneaineksen tai (sanan)muodon
uget, avada	yliviivaus osoittaa, että sana tai muoto ei ole [kirja]kielessä mahdollinen tai hyväksyttävä
[]	Hakasulkeissa on selvennyksiä ja selventäviä lisäyksiä.

Kuvakkeet

Selitystä / perustelua

Karjalan ja suomen vertailua

Muista! / Huomaa!

Vinkkejä / kommentteja / selityksiä

Kielihistoriaa

+ Huomaa + vertaa!

Sanaluokat

Sanat jaetaan luokkiin **merkityksen (myös lauseopillisen) ja taivutuksen perusteella**.

Merkitykseen perustuvat sanaluokat

- **Nimisanat** (substantiivit) **ilmaisevat** henkilön, esineen, asian, ominaisuuden, tapahtuman jne. **nimen**. Ne ”vastaavat” **kysymykseen *ken? mi? – kuka? mikä?***
 - *muamo* (= äiti); *tuatto* (= isä); *tyttö, poiga; kaži* (= kissa), *koira; peldo; nuorus* (= nuoruus)
- **Laatusanat** (adjektiivit) **ilmaisevat, millainen jokin** henkilö, esine, asia, ominaisuus, tapahtuma jne **on**. Ne ”vastaavat” **kysymykseen *mi(i)tys? – millainen?***
 - *pieni, suuri; lyhyt, pitkä; kal’lis, huovis* (= halpa)
- **Viittaussanat** (pronominit)
Viittaussanat (pronominit) **viittaavat** läsnä- tai puheena olevaan **tekijään, teon kohteeseen tms nimeämättä** sitä. Viittauksen kohde käy ilmi tilanne-, lause-, puheyhteydestä, kontekstista.

Viittaussanat (pronominit) **jaetaan viittauskohteen tai merkityksen mukaan:**

- **persoonapronominit** viittaavat puhujaan, puhuteltavaan tai puheena olevaan/olleeseen henkilöön: *mie, sie, hiän*
- **osoittavat eli demonstratiivipronominit** viittaavat esillä tai puheena olevaan/olleeseen esineeseen, asiaan, tapahtumaan tms: *tämä, tua* (= tämä), *tuo, hiän* (= se), *nämä, nuo, ne*
- **kysyvillä eli interrogatiivipronomineilla** kysytään esillä tai puheena olevaa/ollutta henkilöä, esinettä, asiaa, tapahtumaa tms: *ken* (= kuka), *mi* (= mikä), *kumbane* (= kumpi)
- **relatiivipronominit** viittaavat edellä olevassa lauseessa mainittuun henkilöön, esineeseen, asiaan tai tapahtumaan: *kumbane* (= joka), *ken* (= se, joka)

- **indefiniittipronominit** eli epämääräiset pronominit: *eräs* (= joku, jokin), *jogahine* (= jokainen).
- **Lukusanat** (numeraalit)
Lukusanat **ilmaisevat**
 - **lukumäärää – perusluvut** (kardinaaliluvut): *yksi, kaksi, kymmenen, yksitoista, kaksikymmendä, sada, tuhat*
 - **järjestystä – järjestysluvut** (ordinaaliluvut): *enzimäne, toine, kymmenes, yhestoista, kaheskymmenes, suas* (= sadas), *tuhannes*

Nimi- ja laatusanat, pronominit ja lukusanat taipuvat **sijamuodoissa**. Siksi nimitämme niitä **sijamuotosanoiksi** (kielioppitermi: **nominit**). Laatusanoilla on lisäksi **vertailumuodot**: *suuri, suurembi, suurin; hyvä, parembi, paras*.

- **Teonsanat** (verbit) ilmaisevat **tekemistä** tai **tapahtumista**
 - *paissa* (= puhua), *istuo, seizuo; vihmuo* (= sataa), tuulla
- **Sidesanat** (konjunktiot) yhdistävät sanoja tai lauseita toisiinsa
 - *da* (= ja), *a* (= mutta), *vain* (= vai), *ku* (= 1. kun 2. kuin 3. että)
- **Apusanat** (partikkelit) täydentävät toisten sanojen merkitystä

Taivutukseen perustuva jako

Taivutuksen perusteella sanat jaetaan **taipuviin** ja **taipumattomiin**.

Taipuvia ovat

- **"sijamuotosanat"** (nominit)
- **teonsanat** (verbit).

Sijamuotosanoja ovat

- **nimisanat** (substantiivit)
- **laatusanat** (adjektiivit)
- **viittaussanat** (pronominit)
- **lukusanat** (numeraalit).

Sijamuotosanoilla (nomineilla) on

- **15 sijamuotoa**, joista muutamat ovat marginaalisia

Teonsanojen taivutus on monipuolisempi:

- **Tekijämuodot/persoonamuodot**
 - yksikössä ja monikossa
 - aikamuodoissa
 - tapaluokissa (käsky, ehto = ”jos”, mahdollisuus = ”ehkä, varmaan”)
- **Tekijättömät/persoonattomat** muodot
 - Infinitiivit
 - Partisiipit

Taipumattomia tai **osittain taipuvia** ovat

- **Apu sanat**
 - Sidesanat (konjunktiot)
 - ”Jälkisanat” (postpositiot) ja ”esisanat” (prepositiot)
 - Seikkasanat (adverbit)
- **Liitepartikkelit**
 - Omistusliitteet
 - Kysyvät liitteet
- **Tilkesanat**

Vartalot, päätteet, tunnukset, liitteet

Sanojen taivutusmuodoissa erotetaan **vartalo**, (mahdollinen) **tunnus/tunnukset**, **pääte** ja (mahdollinen) **liite**.

Voit jättää värikorostukset huomiotta, jos et ole kiinnostunut tunnuksista ja päätteistä. Korostukset ovat apuna niille, jotka haluavat tietää muotojen rakenteen yksityiskohtia.

Vartalo on taivutusmuodon ”kivijalka”, jonka päälle tulevat **tunnus/tunnukset**, **pääte** ja erilaiset **liitteet**.

Vartalotyypit

Vartalon viimeisen äänneen mukaan erotetaan

- **vokaalivartalo**: *sana|n* (= sanan), *kive|n* (= kiven); *sano|n*, *mäne|n*
- **konsonanttivartalo**: *kiel|dä* (= kieltä), *lun|da* (= lunta); *män|nä* (= mennä), *tul|la*.

Vokaalivartalo on **kaikilla sanoilla**. Sanoilla, joissa on **konsonantti-vaihtelu** (astevaihtelu), on **kaksi vokaalivartaloa**

- **vahva** vokaalivartalo: *tyttö*, *tyttö|h* (= tyttöön)
- **heikko** vokaalivartalo: *tytö|n*, *tytö||ä* (= tytö||ä, -lle)

Sanat, joilla on **vain vokaalivartalo(t)** ovat ”**yksivartaloisia**” – niillä on vain yhdentyypinen vartalo

sana : *sana|n* : *sanu|a* (= sanaa)

sanu|o : *sano|n* : *sano|kka||h* (= sanokoon).

Sanat, joilla on **sekä vokaali- että konsonanttivartalo**, ovat ”**kaksivartaloisia**”

pereh : *perehe|n* : *pereh|tä* (= perhettä)

tul|la : *tule|n* : *tul|ga||h* (= tulkoon).

Voisimme verrata sananmuotoja rakennuksiin

- kaksikerroksiset: **vartalo** (pohjakerros) + **pääte** (toinen kerros)
- kolmikerroksiset: **vartalo** (pohjakerros) + **tunnus** (toinen kerros) + **pääte** (kolmas kerros)
- nelikerroksiset: **vartalo** (pohjakerros) + **tunnus** (toinen kerros) + **pääte** (kolmas kerros) + **liite** (neljäs kerros).

Seuraavassa kerrosesittelyt. Taulukoita luetaan alhaalta ylöspäin.

”Sijamuotosanojen talot”

”2 kerrosta”	”3 kerrosta”	”4 kerrosta”
kala h	kalo h	kalo hgo (= kaloihinko?)
↑	↑	↑
h (pääte)	h (pääte)	go (kysymysliite)
-	(a + i > oi)	h (pääte)
	i (tunnus)	(a + i > oi)
kala (vartalo)	kala (vartalo)	i (tunnus)
		kala (vartalo)

Vartalo ja tunnus muodostavat yhdessä tunnuksellisen vartalon – esimerkiksiämme monikkovartalon: **kala-** on **yksikkövartalo**, **kalo-** on **monikkovartalo**.

Teosanojen (verbien) ”kerrostalot”

”2 kerrosta”	”3 kerrosta”	”4 kerrosta”
sano n	sanoma h	sanoma hgo (= sanomaanko?)
↑	↑	↑
n (pääte)	h (pääte)	go (kysymysliite)
-	ma (tunnus)	h (pääte)
sano (vartalo)	sano (vartalo)	ma (tunnus)
		sano (vartalo)

Vartalo ja tunnus muodostavat yhdessä **tunnuksellisen vartalon** – esimerkiksiämme **ma-infinitiivin** vartalon:

- **sano-** on **presens-/taivutusvartalo**
- **sanoma-** on **ma-infinitiivin vartalo**.

Sijamuotosanat (nominat)

Karjalassa on **15 sijaa** (sijamuotoa), joista muutamat ovat marginaalisia.

Sijamuodot **saadaan**

- yksikössä **vartalo + sijapäätte**: *sana|n*, *sana|ssa*, *sana|h* jne.
- monikossa **vartalo + monikon tunnus + sijapäätte**: *sanoi|ssa*, *sanoi|lla*, *sanoi|h*; *tyttö|löi||lla*, *tyttö|löi||ldä*.

Omaperäisten i-loppuisten sanojen loppuvokaali i muuttuu e:ksi (i → e) yksikön taivutusvartalossa (ks Grammari 1 s 23).

Sen sijaan **i-loppuisten lainasanojen loppu-i** säilyy taivutusmuodoissa: *pappi* : *papi|n*, *kaži* (= kissa) : *kaži|n*, *korman* (= tasku) : *korman|n*.

Perusmuoto
(nominatiivi)

nimi
kivi
järvi

Vartalo
(yks taivutusmuodoissa)

nime|n, *-ssä*, *-stä*, *-h* jne
kive|n, *-llä*, *-ldä* jne
järve|n, *-llä*, *-ldä* jne

Monikkovartalon loppuvokaali vaihtuu i-tunnuksen edellä tiettyjen periaatteiden/sääntöjen mukaan. Muutokset esitellään jäljempänä.

Sijamuotosanojen (nominien) vartalotyypit

Vokaalivartalaiset

Vokaalivartalaisia ovat eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta **vokaaliloppuiset** sanat.

Poikkeuksena s 26 mainitut **-ne-loppuiset** sekä **useimmat i-loppuiset omaperäiset (= e-vartalaiset) sanat.**

Perusmuoto / nominatiivi	(heikko) Vokaalivartalo genetiivistä	vahva Vokaalivartalo illatiivista
<i>sana</i>	<i>sana n</i>	-
<i>huono</i>	<i>huono n</i>	-
<i>havu</i>	<i>havu n</i>	-
<i>kyly</i>	<i>kyly n</i>	-
<i>kezä</i>	<i>kezä n</i>	-
<i>počči</i> (= porsas)	<i>počič n</i>	<i>poččič h</i>
<i>tyttö</i>	<i>tyttö n</i>	<i>tyttö h</i>
<i>aiga</i>	<i>aiga n</i>	<i>aiga h</i>
<i>aida</i>	<i>aida n</i>	<i>aida h</i>

Vokaalivartalosisilla sanoilla voi olla

- **vain yksi vokaalivartalo**
- **heikko ja vahva vokaalivartalo**

Heikko ja vahva vokaalivartalo on sijamuotosanoilla,

- joiden **perusmuodon/sanakirjamuodon** (nominatiivin) lopussa on **g, d, b + lyhyt vokaali**

Perusmuoto / nominatiivi	Heikko vokaalivartalo (genetiivistä)	Vahva vokaalivartalo (illatiivista)	Konsonantti-vaihtelu
<i>jal-ga</i>	<i>jalla n</i>	<i>jalga h</i> (= jalkaan)	<i>lg : ll</i>
<i>ai-da</i>	<i>aija n</i>	<i>aida h</i> (= aitaan)	<i>d : j</i>
<i>so-ba</i>	<i>sova n</i>	<i>soba h</i> (= vaatteeseen)	<i>b : v</i>
<i>lei-bä</i>	<i>leivä n</i>	<i>leibä h</i> (= leipään)	<i>b : v</i>

Konsonantti-vaihtelua ei ole, jos sanan lopussa on **g, d, b + dif-tongi**: *korgie, kondie, hyybie*. Tällaisilla sanoilla on vain yksi vokaalivartalo.

- joiden **perusmuodon**/sanakirjamuodon (nominatiivin) **viimeisellä tavurajalla** on
 - **kk, tt, pp** tai **čč**
 - **sk, tk, st**

Perusmuoto / nominatiivi	Heikko vokaalivartalo (genetiivistä)	Vahva vokaalivartalo (illatiivista)	Konsonantti- vaihtelu
<i>uk-ko</i> <i>tyt-tö</i> <i>sep-pä</i> <i>meč-čä</i>	<i>uko n</i> <i>tytö n</i> <i>sepä n</i> <i>mečä n</i>	<i>ukko h</i> <i>tyttö h</i> <i>seppä h</i> <i>meččä h</i> (= metsään)	<i>kk : k</i> <i>tt : t</i> <i>pp : p</i> <i>čč : č</i>
<i>mus'-sik-ka</i> <i>pri-miet-tä</i> <i>a-nop-pi</i>	<i>mus'sika n</i> <i>primietä n</i> <i>anopi n</i>	<i>mus'sikka h</i> (= mustikkaan) <i>primiettä h</i> (= enteeseen) <i>anoppi h</i> (= anoppiin)	<i>kk : k</i> <i>tt : t</i> <i>pp : p</i>
<i>mat-ka</i> <i>pit-kä</i> <i>ris-ti</i> <i>kos-ki</i>	<i>mata n</i> VK Tv (~ <i>matka n</i> RK) <i>pitä n</i> VK Tv (~ <i>pitkä n</i> RK) <i>rissi n</i> <i>kosse n</i>	<i>matka h</i> (= matkaan) <i>pitkä h</i> (= pitkään) <i>risti h</i> (= ristiin) <i>koske h</i> (= koskeen)	<i>tk : t</i> <i>tk : t</i> <i>st : ss</i> <i>sk : ss</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

- jotka ovat **-he, -je, -ke, -te, -pe, -ve** sekä **-lle, -nne, -rre** ja **-sse** -loppuisia

Perusmuoto / nominatiivi = heikko vokaali- vartalo	Vahva vokaalivartalo genetiivistä	Heikko vokaalivartalo myös partitiivista	Konsonantti- vaihtelu
<i>juohe</i> (= [aidan] johde)	<i>juohtie n</i>	<i>juohe tta</i>	ht : h
<i>ruaje</i>	<i>ruadie n</i>	<i>ruaje tta</i> (= työtä – vrt. "raade" : "raadetta")	d : j
<i>rike</i> <i>type</i>	<i>rikkie n</i> <i>typpie n</i>	<i>rike ttä</i> (= rike) <i>type ttä</i> (= tukkoa, tuketta)	kk : k pp : p
<i>vuate</i>	<i>vuattie n</i>	<i>vuate tta</i> (= 1. vaatetta 2. kangasta)	tt : t
<i>kate</i>	<i>kattie n</i>	<i>kate tta</i> (= peitettä)	tt : t
<i>hauve</i>	<i>haudie n</i>	<i>hauve tta</i> (= haudetta)	d : v
<i>rinne</i> <i>kierre</i> (= [veitsen tms. terän] kierre)	<i>rindie n</i> <i>kierdie n</i>	<i>rinne ttä</i> <i>kierre ttä</i>	nd : nn rd : rr
<i>kasse</i> (= [aamu-, iltä]kaste)	<i>kastien</i>	<i>kasse tta</i> (= kastetta)	st : ss

Kaikilla muilla vokaaliloppuisilla sijamuotosanoilla (nomineilla) on **vain yksi vokaalivartalo**, joka on sama kuin perusmuoto/sanakirjamuoto.

Perusmuoto/nominatiivi
= vartalo

kala
kylä
n'ero (= kyky, taito)
vero (= ateria)
viero (= usko[nto])

korgie (= korkea)
kondie (= karhu, kontio)
hyybie (= huuhkaja)

nimi

Vartalo
myös genetiivistä

kala|n
kylä|n
n'ero|n
vero|n
viero|n

korgie|n
kondie|n
hyybie|n

nime|n

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Omaperäiset **i**-loppuiset sanat ovat **e**-vartaloisia, ja osa niistä on kaksivartaloisia:

pieni, piene|n, pien|dä
suuri, suure|n, suur|da
lumi, lume|n, lun|da
uni, une|n, un|da
liemi, lieme|n, lien|dä.

Astevaihtelusanoina **perusmuoto = vahva vokaalivartalo; heikko vokaalivartalo** saadaan **genetiivistä**:
pitkä matka / assuin pitä|n mata|n VK Tv (= kävelin pitkän matkan).

Poikkeuksena ovat edellä s 24 **e**-loppuiset **astevaihtelusanat**. Niiden perusmuoto on samalla heikko vokaalivartalo: *ruaje* (= työ, työnteko); vahva vokaalivartalo saadaan genetiivistä: *ruadien* (= työn, työnteon).

Kaksivartaloiset = konsonantti- ja vokaalivartaloiset

Konsonanttivartaloisilla sanoilla on aina myös vokaalivartalo – ne ovat aina kaksivartaloisia.

Kaksivartaloisia sijamuotosanoja (nomineja) ovat

- **kaikki konsonanttiloppuiset** sanat. Niiden perusmuoto on samalla konsonanttivartalo, josta muodostetaan yksikön partitiivi.

Perusmuoto / nominatiivi	Vokaalivartalo (genetiivistä)	Konsonanttivartalo (partitiivistä)
<i>pereh</i>	<i>perehe n</i>	<i>pereh tä</i>
<i>taival</i> (= matka)	<i>taibale n</i>	<i>taival da</i>
<i>kyynäl</i> ~ <i>kyynel</i>	<i>kyynäle n</i> ~ <i>kyynele n</i>	<i>kyynäl dä</i> ~ <i>kyynel dä</i>
<i>ahven</i>	<i>ahvene n</i>	<i>ahven da</i>
<i>heyhen</i> ~ <i>höyhen</i>	<i>heyhtene n</i> ~ <i>höyhtene n</i>	<i>heyhen dä</i> ~ <i>höyhen dä</i>
<i>sizär</i> (myös: <i>sizar</i>) (= <i>sisar</i>)	<i>sizäre n</i>	<i>sizär dä</i>
<i>hammas</i>	<i>hambaha n</i>	<i>hammas ta</i>
<i>tytär</i>	<i>tyttäre n</i>	<i>tytär dä</i>
<i>kevät</i>	<i>keviä n</i>	<i>kevät tä</i>

Tverinkarjalassa *keviä*-vartaloisten muotojen (*keviä|n*, **-llä** jne) pohjalta on ”johdettu” uusi perusmuoto *keviä*, jonka partitiivi on *keviädä*. Tverinkarjalassa on siis *keviä*: *keviä|n* : *keviä|dä*.
Vrt *levie* (= leveä) : *levie|n* : *levie|dä*.

- **ne**-loppuiset sanat

Perusmuoto / nominatiivi	Vokaalivartalo (genetiivistä)	Konsonanttivartalo + ta/tä = partitiivi
<i>brihane</i> (= nuorimies)	<i>brihaze n</i>	<i>brihais ta</i>
<i>egline</i> (= eilispäivä)	<i>eglize n</i>	<i>eglis tä</i>
<i>karjalane</i>	<i>karjalaze n</i>	<i>karjalais ta</i>
<i>tyttöne</i>	<i>tyttöze n</i>	<i>ty(t)öis tä</i>
<i>uzlane</i> (= nyytti)	<i>uzlaze n</i>	<i>uzlais ta</i>

Kun **-ne**-loppua edeltävällä tavurajalla on **kk**, **tt**, **pp** tai **čč** + **vokaali**, on partitiivissa mahdollinen sekä vahva että heikko aste:

pakkane : *pakaista* ~ *pakkaista*
tyttöne : *tytöistä* ~ *tyttöistä*

troppane : *tropaista* ~ *troppaista*

tropaista myöt'e = polkua pitkin

Partitiivimuodon vartalossa on **s:n** edellä (umpitavu!) **i**-loppuinen diftongi: *bri-hais-ta*, *kar-ja-lais-ta* (ks ed). Muissa sijamuodoissa (avotavu!) **i**:tä ei ole: *bri-ha-zen*, *kar-ja-la-zen*.

Mie äijän suvaičen tädä bri-hais-ta = Pidän paljon tästä ”brihasta”.

– eräät **i**-loppuiset **e**-vartaloiset sanat

Tarkempi määrittely: **-hi, -li, -ni, -ri, -si, -zi** -loppuiset omaperäiset (= **e**-vartaloiset) sanat

Perusmuoto / nominatiivi	Vokaalivartalo (genetiivistä)	Konsonanttivartalo + ta/tä, da/dä = partitiivi
<i>lohi</i>	<i>lohe n</i>	<i>loh tä</i>
<i>huuli</i>	<i>huule n</i>	<i>huul dä</i>
<i>pieni</i>	<i>piene n</i>	<i>pien dä</i>
<i>sieni</i>	<i>siene n</i>	<i>sien dä</i>
<i>uni</i>	<i>une n</i>	<i>un dä</i>
<i>hiiri</i>	<i>hiire n</i>	<i>hiir dä</i>
<i>suuri</i>	<i>suure n</i>	<i>suur dä</i>
<i>uuzi</i>	<i>uuve n</i>	<i>uut tä</i>
<i>kuuzi</i>	<i>kuuve n</i>	<i>kuut tä</i>
<i>kuuzi</i>	<i>kuuze n</i>	<i>kuus tä</i>
<i>vezi</i>	(<i>vie n</i> ~) <i>veje n</i>	<i>vet tä</i>
<i>käzi</i>	(<i>kjā n</i> ~) <i>käje n</i>	<i>kät tä</i>
<i>liemi</i>	<i>lieme n</i>	<i>lien dä</i>
<i>lumi</i>	<i>lume n</i>	<i>lun dä</i>
<i>niemi</i>	<i>nieme n</i>	<i>nien dä</i>

mi-loppuisista osa on vokaalivartaloisia:

nimi: *nimen*: *nimie* (**e + ä** → **ie**; = nimeä)

sormi: *sormen*: *sormie* (**e + a** → **ie**; = sormeä).

Luku

Karjalassa, kuten useimmissa muissakin kielissä, sijamuotosanoilla (nomineilla) on **kaksi kieliopillista lukua: yksikkö** (singulaari) ja **monikko** (pluraali).

Yksikköä käytetään yhdestä henkilöstä, esineestä, asiasta jne. Monikkoa käytetään, kun puhutaan useammasta kuin yhdestä, ts kahdesta tai useammasta.

Eräissä kielissä (mm. saamelaiskielissä) on yksikön ja monikon lisäksi kolmas kieliopillinen luku, **kaksikko** eli duaali. Sitä käytetään, kun puhutaan täsmälleen kahdesta henkilöstä, esineestä, asiasta jne.

Yksikkö

Sijamuotosanojen yksiköllä ei ole tunnusta. **Sanan vartalo on samalla yksikkövartalo.**

Yksikön käytössä erikseen huomattakoon:

- esineet, asiat, ilmiöt, joita on vain yksi
Päiväne istuoččou luodeheh = Aurinko laskee länteen.'
- ryhmää tai kokonaisuutta tarkoittavat kollektiivisanat
Rahvas kerävyttih rinkalla = Väki kerääntyi torille.
Täššä kyläššä eläy kariela = Tässä kylässä elää karjalaisia / Tämä on karjalainen kylä.
- abstraktiset käsitteet
Nuorus da huimus, vanhus da viizahus (sl) = Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus.
- ainesanat
Kulda revusta nägyy (sl) = Kulta näkyy liasta (lian alta).
- yksikkö lukusanojen kanssa
Viizi leibiä da kaksi kalua = Viisi leipää ja kaksi kalaa.
Seiččemen vel'lestä = Seitsemän veljestä.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Monikko

Monikon tunnukset ovat **-t**, **-i** ja **-loi/-löi**.

Tunnus **-t** on vain monikon perusmuodossa (nominatiivissa). Se liitetään (heikkoon) vokaalivartaloon.

tyttö : *tytö|t*
jalga : *jalla|t*
soba : *sova|t* (= vaatteet)
ukko : *uko|t*
poiga : *poiija|t*
luba : *luva|t*

Hyvät kuulumat kuuluu. = Hyvää / hyviä uutisia kuuluu.

Muissa monikon sijamuodoissa monikon tunnus on **i** tai **loi/löi**

Monikon tunnus **loi/löi** liitetään

– **o/ö**, **u/y** -loppuisten sanojen perusmuotoon (yks nominatiiviin)

Monikkovartalo on "kaksikerroksinen": pohjana on sanan (yksikkö)vartalo, johon liitetään tässä tapauksessa monikon tunnus **loi/löi**, ja näin saadaan monikkovartalo. Yksikkövartalon jäljessä on yksi pystyviiva (|), monikkovartalon jäljessä kaksi pystyviivaa (||).

Nominatiivi

Monikkovartalo + sijapäätteet

<i>ukko</i>	<i>ukko loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>koivu</i>	<i>koivu loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>tyttö</i>	<i>tyttö löi n, -dä, -ssä, -stä, -h</i> jne
<i>kyly</i>	<i>kyly löi n, -dä, -ssä, -stä, -h</i> jne

Kai(kki) rahvat kerättih tukkuloih = Kaikki väki kerättiin ryhmiin.

Mussissa kylylöissä on kivikiuguat. = Savusaunoissa on kivikiukaat.

Syysrusko lämbimiksi, kevätusko viluloiksi = Syysrusko (illalla) on lämpimiksi, kevätusko on kylmiksi säiksi.

Koivunpakkuli otetah hapannuzista koivuloista, kyvetetäh päčissä, luajitah poruo kiehujaassa viessä, sillä piädä pessäh kylyssä muilan azemičči. = Taulakääpää

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

otetaan lahokoivuista, hiillytetään uunissa, [siitä] tehdään kiehuvasa vedessä lipeää. Sillä pestään saippuan asemesta hiukset saunassa.

– yksitavuisten sanojen **perusmuotoon** (nominatiiviin)

Nominatiivi

Monikkovartalo + sijapäätteet

<i>mua</i>	<i>mua loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>piä</i> (= pää)	<i>piä löi n : piä löi ssä ~ päi ssä : piä löi h ~ päi h</i> jne
<i>suo</i>	<i>suo loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>yö</i>	<i>yö löi n, -dä, -ssä, -stä, -h</i> jne
<i>kuu</i>	<i>kuu loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>pyy</i>	<i>pyy löi n, -dä, -ssä, -stä, -h</i> jne
<i>tie</i>	<i>tie löi n : tie löi (dä) : tie löi llä</i> jne

Jiälöin lähendäaiga = Jäidenlähdön aika.

Möin mečän mualoin ker = Myin metsän pohjineen.

Omin piälöin ruado = Omin päin teki.

Hänellä jygeidä puuloida ei sua nostua = Hän ei pysty nostamaan painavia puita.

Sanoilla **mua**, **piä** ja **siä** myös **i**-monikko mahdollinen.

Vieras vassattih pordahien päih = Vierasta mentiin vastaan portaiden (ala)päähän.

En tiijä, säihkö vai päih männöy nämä ruadiet = En tiedä, meneekö nämä hommat syteen vai saveen.

Ei puuttun kogo niih maih = Ei osunut sinne päinkään.

– **i-loppuisten** sanojen **perusmuotoon** (nominatiiviin)

Nominatiivi

Vartalo

Monikkovartalo + sijapäätteet

(genetiivistä)

<i>kodi</i>	<i>koi n</i>	<i>kodi loi n, -ssa, -sta, -h</i> jne.
<i>risti</i>	<i>rissi n</i>	<i>risti löi n, -ssä</i> jne.
<i>kormani</i> (= tasku)	<i>kormani n</i>	<i>kormani loi n, -ssa, -sta, -h</i> jne.
<i>pert'ti</i>	<i>perti n</i>	<i>pert'ti löi n, -ssä, -stä, -h</i> jne.
<i>ruočči</i> (= luterilainen)	<i>ruočči n</i>	<i>ruočči loi n, -ssa, -sta, -h</i> jne.
<i>bukvari^{juud}</i> (= aapinen)	<i>bukvari n</i>	<i>bukvari loi n, -ssa, -sta, -h</i> jne.
<i>grammari^{juud}</i>	<i>grammari n</i>	<i>grammari loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

(= kielioppi) <i>sanari</i> ^{uud} (= sanakirja)	<i>sanari n</i>	<i>sanari loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne.
<i>solmi</i> (= solmu)	<i>solme n</i>	<i>solmi loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne.
<i>sormi</i>	<i>sorme n</i>	<i>sormi loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne.
<i>nimi</i>	<i>nime n</i>	<i>nimi löi n, -dä, -ssä, -stä, -h</i> jne.
<i>kivi</i>	<i>kive n</i>	<i>kivi löi n, -dä, -ssä, -stä, -h</i> jne.
<i>vuoz</i>	<i>vuuve n</i>	<i>vuoz loi n, -da, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>suksi</i>	<i>sukse n</i>	<i>suks loi n, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>loimi</i>	<i>loime n</i>	<i>loimi loi n, -ssa, -sta, -h</i> jne

Hiän ainos uniloih uskou = Hän uskoo aina uniin(sa).

Suksiloitta et kuvo = Ilman polkimia ("suksia"), et kudo.

Tutkamet ollah ne loimiloin piät = Tutkaimet ovat ne loimien päät (jotka jäävät kutomatta).

Hyö eletäh korgeissa kodiloissa = He asuvat kerrostaloissa.

Näissäkin *i*-monikko mahdollinen.

unitta iänittä = vaivihkaa, vähin äänin

unillah = unenpöpperössä

Latinaan pohjautuvia uudissanonoja voidaan karjalaankin ottaa myös englannin välityksellä: *grammar* → *grammari*. Samaan aihepiiriin voidaan kehittää samantyyppisiä uudissanonoja, jotka voivat olla erilähtöisiä *bukvari* (< *ven*), *grammari* (< *engl*), *sanari* (*omaper*).

- **diftongiloppuisten sanojen** perusmuotoon (nominatiiviin) sekä **e-loppuisten sanojen *ie*-vartaloon**

Nominatiivi

kuolie
(= kuollut)
pimie
magie
harmua

kate (= peite)

kattie|n

ruaje (= työ,
homma)

ruadie|n

Monikkovartalo + sijapäätteet

kuolie|loi||n, -da, -ssa, -sta, -h jne

pimie|löi||n, -dä, -ssä, -stä, -h jne

magie|loi||n, -da, -ssa, -sta, -h jne

kattie|loi||n, -ssa

ruad'ie|loi||n, (da), -ssa, -sta, -h jne

Kalieloin *aigua sit jo parembi kävellä, et niin ligauvu* = Syyskylmillä on jo parempi kulkea, et niin likaannu.

Hristos nouzi kuolie|loista! – *Tovestah nouzi!* (pääsiäistervehdys ja vastaus siihen) = Kristus nousi kuolleista! – Totisesti nousi!

Kattieloissa *viruu* = makaa [on pitkällään] peitteiden alla.

Näissäkin rinnalla ***i***-monikkoa.

ruadie|loi ~ ruad'ei|da : *ruadie|loi|h ~ ruad'ei|h*

jygie|löi ~ jygei|dä : *jygie|löi|h ~ jygei|h*

Hyö eletäh korgeissa kodiloissa = He asuvat kerrostaloissa.

pimein *päin* = silmät peitettynä.

Mužikat kävelläh kuad'eissa = Miehet ovat alushoususillaan.

loi/löi-tunnuksinen monikkovartalo on jo sellaisenaan monikon partitiivi, mutta siihen voidaan liittää vielä varsinainen partitiivin päätte **-da/-dä**. Muodot *tyttö|löi* ja *tyttö|löidä*, *mual|loi* ja *mual|loida* ovat molemmat mahdollisia.

Hiän oli nähnyh monie mual|loi/mual|loida = Hän oli nähnyt monia maita.

Mie dogadin, jo rubien unohtamah nimil|loi = Olen huomannut, että alan jo unohtaa nimiä.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Kaikissa muissa tapauksissa monikon tunnus on *i*.

Näitä muita tapauksia ovat

- **a-/ä-vartaloisten** sanojen monikkomuodot

Nominatiivi	Vokaalivartalo genetiivistä	Monikkomuodot
<i>kuuma</i> <i>kylmä</i>	<i>kuuma n</i> <i>kylmä n</i>	<i>kuumi en, -lla, -lda</i> jne. <i>kylmi en, -llä, -ldä</i> jne.

Vokaalinmuutokset a/ä-vartaloisten monikkomuodoissa *i:n* edellä ks s 36.

- konsonanttiloppuisten **e-vartaloisten** sanojen monikkomuodot.

Nominatiivi	Vokaalivartalo genetiivistä	e + i → i = (monikkovartalo) + sijapäätteet
<i>pereh</i>	<i>perehe n</i>	<i>perehi en</i> (= perheiden) : <i>perehi llä</i>
<i>nivel</i>	<i>nivele n</i>	<i>niveli en</i> : <i>niveli ssä</i>
<i>valmis</i>	<i>valmehe n</i>	<i>valmehi en</i> (= valmiiden) : <i>valmehi lla</i>
<i>kal'lis</i> <i>huovis</i> (= halpa) <i>kabris</i> (= vuohi)	<i>kal'lehe n</i> <i>huogehe n</i> <i>kabrehe n</i>	<i>kal'lehi en, -ssa, -sta, -h</i> <i>huogehi en, -ssa, -sta, -h</i> <i>kabrehi en, -ssa, -sta, -h</i>

Nivelie *kivistäy.* = Niveliiä/jäseniä kivistää.

– **ne-loppuisten ze-vartaloisten** sanojen monikkomuodot

naine
karjalane
aigane
myöhäne
pikkarane

naize|n
karjalaze|n
aigaze|n
myöhäze|n
pikkaraze|n

naizi|en, naizi|lla, -lda jne
karjalazi|en, -lla, -lda jne
aigazi|en, -lla, -lda jne
myöhäzi|en, -llä, -ldä jne
pikkarazi|en, -lla, -lda jne.

Vartalon loppuvokaali **-e** katoaa monikon **i:n** edellä.

– **2-vartaloisten i-loppuisten** sanojen monikkomuodot

Näiden sanojen monikkomuodot: **perusmuoto** (nominatiivi) + **sija-päätteet**. (Monikkovartalo lankeaa yhteen perusmuodon kanssa.)

suu-ri
pie-ni
uu-zi

suure|n
piene|n
uuve|n

suur|da
pien|dä
uut|ta

suuri|en
pieni|en
uuzi|en

suuri|lla jne
pieni|llä jne
uuzi|lla jne

Osalla tämän ryhmän sanoista myös **loi/löi** -monikko mahdollinen.

lumi : *lume|n* : *lun|da* : *lumi|en* ~ *lumi|loi|n* : *lumi|lla* ~ *lumi|loi|lla* jne.

vuosi : *vuuve|n* : *vuot|ta* : *vuosi|en* ~ *vuosi|loi|n* : *vuosi|lla* ~ *vuosi|loi|lla* jne.

Eräiden **ut/yt** ja **us/ys** -loppuisten sanojen **monikkomuodot** – **nominatiivia lukuun ottamatta** – muodostetaan siten, että sanan loppussa oleva **t** tai **s** korvataan **z**:llä, jonka jälkeen tulee monikon **i**-tunnus ja tarvittava sijapäätte.

Nomina-tiivi	Mon nom	Monikkovartalo: s → z + i t → z + i	Monikkovartalo + sija-päätteet (gen, partit, iness, elat, ill jne.)
<i>tervehys</i>	<i>tervehyöt</i> (= terveiset)	<i>tervehyzi-</i>	<i>tervehyzi e</i> (= terveisiä) <i>tervehyzi n</i> (= terveisin)
<i>olut</i>	<i>oluo t</i> (= oluet)	<i>oluzi-</i>	<i>oluzi e</i> (= oluita) <i>oluzi en</i> (= oluiden)
<i>hapannut</i>	<i>hapannuo t</i> (= lahonneet)	<i>hapannuzi-</i>	<i>hapannuzi e</i> (= lahonneita) <i>hapannuzi en</i> (= lahonneiden)

Konza mänet, sano tervehyzie. = Sano terveisiä, kun menet.

Ossimma oluzie pruazniekaksi. = Ostimme oluita juhliksi.

Koivunpakkuli otetah hapannuzista koivuloista, kyvetetäh päčissä, luajitah poruo kiehujassa viessä, sil piädä pessäh kylvssä muilan azemičči. = Taulakääpää otetaan lahokoivuista, hiillytetään uunissa, [siitä] tehdään kiehuvassa vedessä lipeää. Sillä pestään saippuan asemesta hiukset saunassa.

Vokaalinmuutokset a-vartaloisten monikkomuodoissa i:n edellä

Kaksitavuisissa sanoissa

Vartalon a ”katoaa”: a+i → i

- kun sanan 1. vokaali on **o** tai **u** (HUOM myös **o/u**-alkuiset diftongit **oi**, **ou**, **ui** ja **uo**.)

Nominatiivi	Vokaalivartalot (gen, illat.)	a + i → i (monikkovartalo)
čo-ma (= kaunis)	čoma n čoma h	čomi en : čomi lla jne
mus-ta	mus-sa n, mus-ta h	musti en, mussi ssa, mussi sta, musti h jne
poi-ga	poija n, poiga h	poigi en : poiji lla, poigi h (= poikiin) jne
ruo-da (= ruoto) ruoh-ka (= raaka, kypsentä- mätön)	ruu-va n, ruo-da h ruoh-ka n	ruodi en, ruuvi ssa, ruuvi sta, ruodi h jne ruohki en, -ssa, -sta, -h
kui-va	kui-va n	kuivi en, -ssa, -sta, -h

Toukkie pidäy eččie ongeh = Pitää etsiä toukkia onkeen.

Näiden sanojen monikon genetiivin saat näppärimmin partitiivista:

čomi|e + n → čomi|en

musti|e + n → musti|en

Vartalon a vaihtuu o:ksi: **a + i** → **oi**

- kun sanan 1. vokaali on **a**, **e** tai **i** (HUOM myös **a-**, **e-** ja **i-**alkuiset diftongit **ai**, **ei**, **ie**).

Nominatiivi	Vokaalivartalat (gen, illat.)	a + i → oi (monikkovartalo)
<i>ka-la</i>	<i>kala n</i>	<i>kalo n</i> : <i>kalo h</i> (= kaloihin) : <i>kalo lla</i> jne
<i>kerda</i> (= kerta)	<i>ker-ra n</i> <i>ker-da h</i>	<i>kerro lla</i> , <i>-sta</i> jne <i>kerdo h</i> (= kertoihin)
<i>ai-ga</i> (= aika)	<i>aija n</i> <i>aiga h</i>	<i>aijo lla</i> <i>aigo h</i> (= aikoihin)
<i>sieg-la</i> (= seula)	<i>siegla n</i>	<i>sieglo ssa</i> <i>sieglo h</i> (= seuloihin)
<i>šaik-ka</i> (= asia[nhaara], seikka)	<i>šeika n</i>	<i>šeiko ssa</i> <i>šeikko h</i> (= seikkoihin)
<i>rištikanza</i> (= ihminen, kristitty)	<i>rištikan-za n</i>	<i>rištikanzo lla</i> , <i>-lda</i> jne
<i>vi-ga</i> (= vika)	<i>vija n</i> <i>viga h</i>	<i>vijo lla</i> <i>vigo h</i> (= vikoihin)

Sel'litä ruuvat kaloista, anna lapsi syöy! = Selvitä (ota pois) ruodot (kypsistä) kaloista, että lapsi voi syödä!

Omih šeikkoih näh saneli miulleni = Hän kertoi minulle omia asioitaan.

Yhdyssanojen monikkomuodot jälkiosan mukaan:
rištikanza, *-kanzoin*; *n'el'läspäivä*, *n'el'länpäivinä* ~ *n'el'länpäivin*
(= torstaisin). Yhdyssanan alkuosaa ei lasketa tavulukuun.

Useampitavuisissa sanoissa vartalon **a katoaa** =
a + i → **i**.

- **monitavuisien -ja, -ma** -loppuisten **nimisanojen** (substantiivien) monikkomuodoissa.

Nominatiivi	Vartalo (genetiivistä)	a + i → i (monikkovartalo)
<i>rua-da-ja</i>	<i>ruadaja n</i>	<i>ruadaji en, -lla, -lda</i> jne
<i>o-pas-tu-ja</i>	<i>opastuja n</i>	<i>opastuji en, -lla, -lda</i> jne
<i>kuo-le-ma</i>	<i>kuolema n</i>	<i>kuolemi en, -lla, -lda</i> jne
<i>sa-no-ma</i> (= sanoma, uutinen)	<i>sanoma n</i>	<i>sanomi en, -lla, -lda</i> jne
<i>kuu-lu-ma^{uud}</i> (= uutinen)	<i>kuuluma n</i>	<i>kuulumi en, -lla, -lda</i> jne

Uurahilla **ruadajilla** annamma suuren passibon = Kiitämme suuresti utteria (työn)tekijöitä.

Paha lindu on pahoiksi **sanomiksi** = Paha lintu tietää huonoja uutisia.

Opastuji|lla - - *iče|llä* pidäy = opiskelijoiden - - itsensä pitää.

Karjalassa **jollekulle** pitää, suomessa **jonkun** pitää.

Poikkeus: **-ija + i** → **-ijoi**:

tu-li-ja : *tulija|n* : *tulijoi|lla* (= tulijoi|lla, -lle)

kuu-li-ja : *kuulija|n* : *kuulijoi|lla* (= kuulijoi|lla, -lle)

- **monitavuisten -va, -la, -za** -loppuisten **laatusanojen** (adjektiivien) monikkomuodoissa.

Nominatiivi	Vokaalivartalo (genetiivistä)	a + i → i (monikkovartalo)
<i>li-ha-va</i>	<i>lihava n</i>	<i>lihavi en, -lla</i> jne
<i>hii-la-va</i> (= kuuma)	<i>hiilava n</i>	<i>hiilavi en, -lla</i> jne
<i>ma-da-la</i>	<i>madala n</i>	<i>madali en, -lla</i> jne
<i>it-ku-za</i>	<i>itkuza n</i>	<i>itkuzi en, -lla</i> jne

- **laatusanojen** (adjektiivien) **komparatiivin** monikkomuodoissa.

Nominatiivi	Vartalot (gen, illat)	a + i → i (monikkovartalo)
<i>parembi</i>	<i>pa-rem-ma n</i> <i>pa-rem-ba h</i>	<i>parembi en, paremmi lla</i>
<i>suurembi</i>	<i>suu-rem-ma n</i> <i>suu-rem-ba h</i>	<i>suurembi en, suuremmi lla</i>

- **kaksivartaloisten** sanojen monikkomuodoissa

Nominatiivi	Vokaalivartalo	Kons. vartalo	a + i → i (monikkovartalo)
<i>paras</i>	<i>pa-ra-ha n</i>	<i>paras ta</i>	<i>parahi en, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>hammas</i>	<i>ham-ba-ha n</i>	<i>hammas ta</i>	<i>hambahi en, -ssa, -sta, -h</i> jne
<i>uuras</i> (= uttera)	<i>uu-ra-ha n</i>	<i>uuras ta</i>	<i>uurahi en, -lla, -lda</i> jne
<i>madalin</i>	<i>ma-da-li(m)- ma n</i>	<i>madalin da</i>	<i>madalimbi en, madali(m)mi lla, -lda</i> jne
<i>suurin</i>	<i>suu-ri(m)-ma n</i>	<i>suurin da</i>	<i>suurimbi en, suuri(m)mi lla, - lda</i> jne

Tähän ryhmään kuuluvista sanoista osa on 2-tavuisia, mutta niiden vartalo on 3-tavuinen.

Uurahilla ruadajilla annamma suuren passibon = Kiitämme suuresti utteria (työn)tekijöitä.

Monitavuisten sanojen vartalon a ”vaihtuu” o:hon: a + i → oi

- **-ija -loppuisten** sanojen monikkomuodoissa
pa-kič-či-ja : *pakiččija*|**n** : *pakiččijo*|(la) (= kerjäläisi||lä, -lle)
tu-li-ja : *tulija*|**n** : *tulijo*|(la) (= tulijoi||la, -lle)
- **-na -loppuisten** sanojen monikkomuodoissa
pa-gi-na : *pagina*|**n** : *pagino*|**h** (= puheisiin)
ik-ku-na : *ikkuna*|**n** : *ikkuno*|**h** (= ikkunoihin)

Prostikkua šuutkis paginois! = (Antakaa) anteeksi sopimaton leikinlasku!
- **-la -loppuisten substantiivien** monikkomuodoissa
ju-ma-la (= ikoni) : *jumala*|**n** : *jumalo*|(da) (= ikoneja)

jumaloin iessä = ikonien edessä
- **-ra -loppuisten** sanojen monikkomuodoissa
hat-ta-ra = (pilven)hattara : *hattara*|**n** : *hattaro*|**h**
kais-ke-ra (= kaidahko; laiha) : *kaiskera*|**n** : *kaiskero*|**h**
ka-be-ra (= niukka, köyhähkö) : *kabera*|**n** : *kabero*|**h**

Voinan jälgeh elettih kaberoilla syömizillä = Sodan jälkeen elettiin niukoilla ruuilla.

- **-kka -loppuisten** sanojen monikkomuodoissa

Perusmuoto / nominatiivi	Heikko vokaalivartalo (genetiivistä)	Vahva vokaalivartalo (illatiivistä)	Monikko
<i>mussikka</i> (= mustikka)	<i>mussika</i> n	<i>mussikka</i> h	<i>mussikko</i> n, -h <i>mussiko</i> ssa, -lla
<i>luzikka</i> (= lusikka)	<i>luzika</i> n	<i>luzikka</i> h	<i>luzikko</i> n, -h <i>luziko</i> ssa, -lla
<i>juablokka</i> (= omena)	<i>juabloka</i> n	<i>juablokka</i> h	<i>juablokko</i> n, -h <i>juabloko</i> ssa, -lla
<i>kajakka</i> (= kuu-las, kirkas)	<i>kajaka</i> n	<i>kajakka</i> h	<i>kajakko</i> n, -h <i>kajako</i> ssa, -lla

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Vokaalinmuutokset ä-vartaloisten monikkomuodoissa i:n edellä

Vartalon loppuvokaali ä ”katoaa: ä + i → i.

- **2-tavuisten** sanojen monikkomuodoissa
sil-mä : silmä|n : silmi|en : silmi|ssä : silmi|stä jne
ke-zä (= kesä) : kezä|n : kezi|en : kezi|e : kezi|nä jne
ky-lä : kylä|n : kyli|en : kyli|ssä : kyli|stä jne
mär-gä (= märkä) : mää|n : märgä|h : märgi|en : mää|ssä jne
lei-bä (= leipä) : leivä|n : leibä|h : leibi|en : leivi|ssä jne

e-räs : erähä|n : erähi|en : erähi|llä jne
mä-täs : mää|n : määhi|en : määhi|ssä : määhi|llä jne
läm-min : läm-bi-mä|n : lämmin|dä : lämbimi|en, -e, -llä jne

Vokaalivartaloisten monikon genetiivi on vahva-asteinen:
märgien, leibien jne.

2-tavuisten konsonanttiloppuisten sanojen vokaalivartalo on
3-tavuinen ja vahva-asteinen: *mät-tä-hän, läm-bi-män jne.*

Syysrusko *lämbimiksi*, kevätrusko *viluloiksi* = Syysrusko (illalla) on lämpimiksi, ke-
vätrusko on kylmiksi säiksi.

- **jä-, lä-, mä-, rä-, vä-, zä-** sekä **käs-**loppuisten monitavuisten sanojen monikkomuodoissa

e-lä-jä (= asukas) : eläjä|n : eläji|en : eläji|llä jne
ves-se-lä (= iloinen; mukava) : vesselä|n : vesseli|en : vesseli|h jne
nä-ge-mä (= näkeminen, näky) : nägemä|n : nägemi|en : nägemi|llä jne
kep-pe-rä (= ketterä) : kepperä|n : kepperi|en : kepperi|llä jne
syö-dä-vä (= syötävä; syöminen) : syödävä|n : syödävi|en : syödävi|llä jne
te-rä-vä : terävä|n : terävi|en : terävi|llä jne
lei-bä-zä (= viljava) : leibäzä|n : leibäzi|en : leibäzi|llä jne
pe-re-hi-käs (= perheellinen, suuriperheinen) : perehikkähä|n : perehikkähi|en :
perehikkähi|llä jne.

syödävien piettävä podvuala = ruokakellari

Näin vakkinägymie = Näin kummia/outoja.

Higevissä maissa ei vil'la pouvi = Hikevissä (kosteaperäisissä) maissa ei
pouta vie viljaa.

Ukrainan čuralla on *leibäzie* mualoi = Ukrainan suunnalla on viljavaita.

Vartalon loppuvokaali **ä vaihtuu ö:hön: ä + i → öi**

- **muissa** kuin edellisessä kohdassa mainituissa **monitavuisissa** sanoissa

räč-či-nä (= [naisen]paita, alushame) : *räččinä|n* : *räččinöi|n* : *räččinöi|ssä* jne
pe-ri-nä (= höyhenpatja) : *perinä|n* : *perinöi|n* : *perinöi|llä* jne
rep-pä-nä (= [savusaunan] räppänä, savuluukku) : *reppänä|n* : *reppänöi|(dä)* jne
mel-lič-čä (= mylly) : *melličä|n* : *melliččöi|(dä)*

Hiän oli räččinöissäh = Hän oli alushameisillaan.

Perinöillä on pehmie muata = Höyhenpatjalla on pehmeä nukkuu.

Elä liijaldi ihassu kiitändöi! = Älä innostu liikaa kehuista!

Sijamuodot = sijamuotosanojen muodot

Perusmuoto = Nominatiivi

Vastaa kysymykseen **Ken? Mi? Miitys?** = Kuka? Mikä? Millainen?

Sijamuotosanojen (nominien) **perusmuoto** on samalla **yksikön nominatiivi** (kuka? mikä? millainen?). Sillä ei ole **sijapäätettä**.

Monikon nominatiivi: vokaalivartalo yksikön genetiivistä + **tunnus t** (ei sijapäätettä).

Perusmuoto	Vartalo (genetiivistä)	Mon nominatiivi vartalo + t
<i>čoma</i> (= kaunis)	čoma n	<i>čoma t</i>
<i>meččä</i> (= metsä)	meččä n	<i>meččä t</i>
<i>tyttö</i>	tyttö n	<i>tyttö t</i>
<i>kodi</i> (= koti)	koi n	<i>koi t</i>
<i>suuri</i>	suure n	<i>suure t</i>
<i>risti</i>	rissi n	<i>rissi t</i>
<i>vilu</i> (= kylmä)	vilu n	<i>vilu t</i> (= kylmät säät)
<i>käly</i> (= miehen sisar tai veljen vaimo)	käly n	<i>käly t</i>
<i>terveh</i>	tervehe n	<i>tervehe t</i>
<i>pereh</i> (= perhe)	perehe n	<i>perehe t</i>
<i>kyyn'äl</i> (myös <i>kyynel</i>)	kyyn'äle n	<i>kyyn'äle t</i>
<i>rikas</i>	rikkaha n	<i>rikkaha t</i>
<i>lat'e</i> (= lattia)	lat'tie n	<i>lat'tie t</i>

Omistussija = genetiivi

Vastaa kysymykseen **Kenen? Min? Mi(i)ttyön?** = Kenen? Minkä? Millaisen?

Genetiivin **pääte** on **yksikössä -n**. Se **liitetään vokaalivartaloon**.

Monikossa genetiivin **pääte** on

- **-loi/-löi** -tunnuksen jäljessä **-n**
- **i**-tunnuksen jäljessä **-en**.

Tarvittavan **i**-monikkovartalon saat helpoimmin monikon illatiivista.

Perusmuoto	Heikko vok.vartalo + n = yks genetiivi	Mon illatiivi	Mon genetiivi
<i>sana</i>	<i>sana n</i>	<i>sanoi h</i>	<i>sanoi n</i>
<i>talo</i>	<i>talo n</i>		<i>talo loi n</i>
<i>tyttö</i>	<i>tyttö n</i>		<i>tyttö löi n</i>
<i>kodi</i>	<i>koi n (d > Ø)</i>		<i>kodi loi n</i>
<i>meččä</i>	<i>mečä n</i>	<i>mečči h</i>	<i>mečči en</i>
<i>čoma</i>	<i>čoma n</i>	<i>čomi h</i>	<i>čomi en</i>
<i>suuri</i>	<i>suure n</i>	<i>suuri h</i>	<i>suuri en</i>
<i>kyyn'äl</i> (myös <i>kyynel</i>)	<i>kyyn'äle n</i>	<i>kyyn'äli h</i>	<i>kyyn'äli en</i>
<i>ahven</i>	<i>ahvene n</i>	<i>ahveni h</i>	<i>ahveni en</i>
<i>tanner</i>	<i>tandere n</i>	<i>tanderi h</i>	<i>tanderi en</i>

Tverinkarjalassa **i**-loppuisten **e**-vartaloisten sanojen monikon genetiivissä **ie** → **i** (ts **e** katoaa): *pienien lapšien* → *pienin lapšin*.

Möin mečän **mualoinke** = Myin metsän maapohjineen.

Tekemisen kohteen sija = akkusatiivi

Vastaa kysymykseen **Kenen? Mi/Min? Mi(i)tys/Mi(i)ttyön? = Kenet? Mikä/Minkä? Millainen/Millaisen?**

Karjalassa **erityinen akkusatiivimuoto** on vain **persoonapronominien monikossa**: **miät** (= meidät), **tiät** (= teidät), **hiät** (= heidät). **Muuten** akkusatiivin korvaa **perusmuoto** (nominatiivi) **tai omistus-sija** (genetiivi) – usein **myös partitiivi**.

Karjalassa yksikön persoonapronominien ja **ken**-pronominin ”akkusatiivi” = genetiivi: **miun, siun, hänen, kenen**.

Suomessa akkusatiivi on myös yksikön persoonapronomeilla sekä interrogatiivipronominilla **kuka**: **minut, sinut, hänet, kenet**.

*Hyö palkattih **miät**.* = He palkkasivat meidät (ottivat meidät töihin).

***Hiät** kirottih.* = Heidät haukuttiin.

*Se troppa vedäy **siun** sinne* = Sitä polkua pääset sinne (sananmukaisesti: Se polku vie/”vetää” sinut sinne).

Ketä? Mitä? Millaista? = partitiivi

Partitiivi **osoittaa päättymättömän tai toistuvan tekemisen/toiminnan kohteen**. Se vastaa kysymykseen *Ketä? Mitä? Millaista?*

Partitiivin päätte on

- **yksitavuisilla sanoilla -da/-dä**
- **monitavuisilla sanoilla**
 - lyhyen vokaalin jäljessä **-a/-ä**
 - diftongin tai soinnillisen konsonantin jäljessä **-da/-dä**
 - soinnittoman konsonantin jäljessä **-ta/-tä**
 - **e-loppuisissa ie-vartaloisissa sanoissa: perusmuoto** (nominatiivi) + **-tta/-ttä**

Pääte **liitetään konsonantivartaloon**, jos sellainen on, muuten (vahvaan) vokaalivartaloon. **Poikkeuksena** edellä mainitut **e-loppuiset ie-vartaloiset**.

Nominatiivi	Vartalo	Vok vartalo + päätte	Kons vartalo + päätte partitiivista
<i>suu</i>	<i>suu n</i>	<i>suu da</i>	
<i>pyy</i>	<i>pyy n</i>	<i>pyy dä</i>	
<i>mua</i>	<i>mua n</i>	<i>mua da</i>	
<i>piä</i>	<i>piä n</i>	<i>piä dä</i>	
<i>korgie</i>	<i>korgie n</i>	<i>korgie da</i> (= korkeaa)	
<i>kieli</i>	<i>kiele n</i>		<i>kiel dä</i>
<i>suuri</i>	<i>suure n</i>		<i>suur da</i>
<i>lumi</i>	<i>lume n</i>		<i>lun da</i>
<i>pereh</i>	<i>perehe n</i>		<i>pereh tä</i>
<i>lapsi</i>	<i>lapse n</i>		<i>las ta</i>
<i>hammas</i>	<i>hambaha n</i>		<i>hammas ta</i>

Vartalon **lyhyt loppuvokaali muuttuu** partitiivin päätteen edellä **suppeaksi** (*u, i, y*).

Partitiivin päätte puolestaan

- **säilyy** *a*:na / *ä*:nä **-a/-ä-vartaloisissa** sanoissa
- muuttuu puoliväljäksi (*a* → *o, e*; *ä* → *e, ö*) **kaikissa muissa**.

Vokaalivartalo (vahva) + <i>a/ä</i>	Vokaalinmuutokset	= yks partitiivi
<i>sana</i> + <i>a</i> <i>kylä</i> + <i>ä</i>	<i>a</i> + <i>a</i> → <i>ua</i> <i>ä</i> + <i>ä</i> → <i>iä</i>	<i>sanu a</i> (= sanaa) <i>kyli ä</i> (= kylää)
<i>ukko</i> + <i>a</i> <i>sorme</i> + <i>a</i> <i>nime</i> + <i>ä</i> <i>tyttö</i> + <i>ä</i>	<i>o</i> + <i>a</i> → <i>uo</i> <i>e</i> + <i>a</i> → <i>ie</i> <i>e</i> + <i>ä</i> → <i>ie</i> <i>ö</i> + <i>ä</i> → <i>yö</i>	<i>ukku o</i> (= ukkoa) <i>sormi e</i> (= sormea) <i>nimi e</i> (= nimeä) <i>tytty ö</i> (= tyttöä)
<i>pappi</i> + <i>a</i> <i>risti</i> + <i>ä</i> <i>lukku</i> (= lukko) + <i>a</i> <i>kyly</i> + <i>ä</i>	<i>i</i> + <i>a</i> → <i>ie</i> <i>i</i> + <i>ä</i> → <i>ie</i> <i>u</i> + <i>a</i> → <i>uo</i> <i>y</i> + <i>ä</i> → <i>yö</i>	<i>pappi e</i> (= pappia) <i>risti e</i> (= ristiä) <i>lukku o</i> (= lukkoa) <i>kyly ö</i> (= saunaa, kylyä)

Vartalon suppea loppuvokaali (*u, i, y*) säilyy partitiivin päätteen edellä sellaisenaan, koska se on jo suppea eikä voi enää muuttua suppeammaksi: *pappie, ristie, lukkuo, kylyö*.

e-loppuiset ie-vartaloiset

Perusmuoto (nominatiivi)	Vokaalivartalo (genetiivistä)	Perusmuoto + <i>tta/ttä</i> = partitiivi
<i>vuate</i> <i>sije</i>	<i>vuattie n</i> <i>sidie n</i>	<i>vuate tta</i> (= vaatetta) <i>sije ttä</i> (= sidettä)

Tilasijat

Olosija = essiivi

Ilmaisee olotilaa tai olomuotoa.

Vastaa kysymykseen **Kenenä? Minä? Mi(i)ttyönä?** = Kenenä?
Minä? Millaisena?

Essiivin pääte on **-na/-nä**. Se liitetään

- muiden vokaaliloppuisten kuin
 - e-loppuisten ja
 - i-loppuisten e-vartaloisten perusmuotoon

Perusmuoto

poiga
ukko
loppu
vävy
päivä
tyttö
korgie
levie
suu
piä

pert'ti (= pirtti, tupa)
pappi

Perusmuoto + **na/nä** = Essiivi

poiga|na
ukko|na
loppu|na
vävy|nä
päivä|nä
tyttö|nä
korgie|na (= korkeana)
levie|nä
suu|na
piä|nä

pert'ti|nä
pappi|na

Riittien kylmi tänä **yönä** järveh = Järven kylmi viime yönä riitteeseen.

Tähän ryhmään kuuluvat *pert'ti*-, *pappi* -tyyppiset *i*-loppuiset sanat, koska ne ovat *i*-vartaloina ”muita kuin *i*-loppuisia *e*-vartaloisia”.

- **e- ja konsonanttiloppuisten** sanojen yksikön genetiivistä saata-
vaan vartaloon

Perusmuoto	Vartalo genetiivistä	Vartalo genetiivistä + -na/-nä = Essiivi
<i>sije</i> <i>vuate</i> (= vaate; kangas) <i>uute</i> (= ura, uurre) <i>riite</i> <i>palte</i> (= rinne)	<i>sidie n</i> <i>vuattie n</i> <i>uuttie n</i> <i>riittie n</i> <i>palttie n</i>	<i>sidie nä</i> (= siteenä) <i>vuattie na</i> <i>uuttie na</i> <i>riittie nä</i> <i>palttie na</i>
<i>naine</i> <i>karjalane</i>	<i>naize n</i> <i>karjalaze n</i>	<i>naize na</i> <i>karjalaze na</i>
<i>pereh</i> <i>valmis</i> <i>junoikas</i> (= juovikas, rai- dallinen)	<i>perehe n</i> <i>valmehe n</i> <i>junoikkaha n</i>	<i>perehe nä</i> <i>valmehe na</i> <i>junoikkaha na</i>

- **i-loppuisissa e-vartaloisissa** sanoissa vartaloon, jonka saat
perusmuodosta (nominatiivista) vaihtamalla loppu-*i*:n **e**:ksi:

nimi → *nime|+ nä* → *nime|nä*
regi → *rege|+ nä* → *rege|nä*

tuuli → *tuule|+ na* → *tuule|na*
kieli → *kiele|+ nä* → *kiele|nä*
lumi → *lume|+ na* → *lume|na*
lapsi → *lapse|+ na* → *lapse|na*

1. **zi**-loppuisissa **e**-vartaloisissa sanoissa **-zi** → **-de**:
uuzi : *uudena*, *vezi* : *vedenä*, *käzi* : *kädenä*, *kuuzi* : *kuudena* (= kuutena), *täyzi* : *täyde|nä*
HUOM kuitenkin *kuuzi* : *kuuzena* (= kuusena).

2. **yksi** : *yhtenä*, **kaksi** : *kahtena*, **laksi** : *lahtena* (= lahtena)
HUOM kuitenkin *uksi* : *uksena* (= ovena), *suksi* : *suksena* (= suk-
sena).

Tulosija = translatiivi

Ilmaisee tilan tai olomuodon muutosta.

Vastaa kysymykseen **Keneksi? Miksi? Mi(i)ttyöksi?** = Keneksi?
Miksi? Millaiseksi?

Translatiivin **pääte** on **ksi** RK ~ **kši** VK Tv.

Se **liitetään** genetiivistä saatavaan vartaloon.

Perusmuoto	Vartalo genetiivistä	Translatiivi
päivä korgie	päivä n korgie n	päivä ksi korgie ksi
poiga tyttö	poija n tyttö n	poija ksi tyttö ksi
sije vuate	sidie n vuattie n	sidie ksi vuattie ksi
suuri lapsi	suure n lapse n	suure ksi lapse ksi
yksi uuzi vezi	yhe n uuve n veje n ~ vie n	yhe ksi uuve ksi veje ksi ~ vie ksi

Lumi sulau **vejeksi/vieksi** = Lumi sulaa vedeksi.

Bunukka opastuu **inženieraksi** = Lapsenlapsi opiskelee insinööriksi.

Otin juablokan **keskipalaksi** = Otin omenan välipalaksi.

Hiän ei vierin sidä **toveksi** = Hän ei uskonut sitä todeksi.

Paikansijat

”Missä?”-sija = inessiivi

Ilmaisee jonkin ”rajojen” sisäpuolella olemista. Vastaa kysymykseen **Ke(ne)ssä? Missä? Mi(i)ttössä?** = Kenessä? Missä? Millaisessa?

Inessiivin **pääte** on **-ssa/-ssä**. Se **liitetään yksikössä** genetiivistä saatavaan vartaloon, **monikossa** monikkovartaloon (**-loi/-löi, -i**).

Perusmuoto	Vartalo genetiivistä	Inessiivi yksikkö	Monikon inessiivi
<i>päivä</i> <i>korgie</i>	<i>päivä n</i> <i>korgie n</i>	<i>päivä ssä</i> <i>korgie ssa</i>	<i>päivi ssä</i> <i>korgie loi ssa</i>
<i>poiga</i> <i>tyttö</i>	<i>poiija n</i> <i>tyttö n</i>	<i>poiija ssa</i> <i>tyttö ssä</i>	<i>poiiji ssa</i> <i>tyttö löi ssä</i>
<i>sije</i> <i>vuate</i>	<i>sidie n</i> <i>vuattie n</i>	<i>sidie ssä</i> <i>vuattie ssa</i>	<i>sidie löi ssä</i> <i>vuattie loi ssa</i>
<i>suuri</i> <i>lapsi</i>	<i>suure n</i> <i>lapse n</i>	<i>suure ssa</i> <i>lapse ssa</i>	<i>suuri ssa</i> <i>lapsi ssa</i>
<i>yksi</i> <i>uuzi</i> <i>vezi</i>	<i>yhe n</i> <i>uuve n</i> <i>veje n ~ vie n</i>	<i>yhe ssä</i> <i>uuve ssa</i> <i>veje ssä ~</i> <i>vie ssä</i>	<i>yksi ssä</i> <i>uusi ssa</i> <i>vezi löi ssä</i>
<i>pereh</i> <i>valmis</i>	<i>perehe n</i> <i>valmehe n</i>	<i>perehe ssä</i> <i>valmehe ssa</i>	<i>perehi ssä</i> <i>valmehi ssa</i>

Suuressa **perehessä** äijä zobottua = Suuressa perheessä on paljon huolta.
Mibo meillä eliä valmehessa muailmassa! = Mikäs meidän on elää valmiissa maailmassa!

”Mistä?”-sija = elatiivi

Ilmaisee irtaantumista jostakin paikasta, materiaalia, toiminnan alku-aikaa, syytä yms.

Vastaa kysymykseen **Ke(ne)stä? Mistä? Mi(i)ttyöstä?** = Kenestä? Mistä? Millaisesta?

Elatiivin **pääte** on **-sta/-stä**. Se **liitetään yksikössä** genetiivistä saattavaan vartaloon, **monikossa** monikkovartaloon (**-loi/-löi, -i**).

Perusmuoto	Vartalo genetiivistä	Elatiivi yksikkö	Monikon elatiivi
<i>päivä</i> <i>korgie</i>	<i>päivä n</i> <i>korgie n</i>	<i>päivä stä</i> <i>korgie sta</i>	<i>päivi stä</i> <i>korgie loi sta</i>
<i>poiga</i> <i>tyttö</i>	<i>poija n</i> <i>tyttö n</i>	<i>poija sta</i> <i>tyttö stä</i>	<i>poiji sta</i> <i>tyttö löi stä</i>
<i>sije</i> <i>vuate</i>	<i>sidie n</i> <i>vuattie n</i>	<i>sidie stä</i> <i>vuattie sta</i>	<i>sidie löi stä</i> <i>vuattie loi sta</i>
<i>suuri</i> <i>lapsi</i>	<i>suure n</i> <i>lapse n</i>	<i>suure sta</i> <i>lapse sta</i>	<i>suuri sta</i> <i>lapsi sta</i>
<i>yksi</i> <i>uuzi</i> <i>vezi</i>	<i>yhe n</i> <i>uuve n</i> <i>veje n ~ vie n</i>	<i>yhe stä</i> <i>uuve sta</i> <i>veje stä ~ vie stä</i>	<i>yksi stä</i> <i>uusi sta</i> <i>vezi löi stä</i>
<i>pereh</i> <i>valmis</i>	<i>perehe n</i> <i>valmehe n</i>	<i>perehe stä</i> <i>valmehe sta</i>	<i>perehi stä</i> <i>valmehi sta</i>

Tuatto tuli **laukasta** = Isä tuli kaupasta.

”Mihin?”-sija = illatiivi

Ilmaisee toiminnan suuntautumispaiikkaa, kohdetta, syytä, tapaa, suorittamisen aikaa tai aikarajaa yms.

Vastaa kysymykseen **Keh? Mih? Mi(i)ttyöh?** = Keneen? Mihin? Mil-laiseen?

Illatiivin **päätte** on **h**.

Se **liitetään**

- **muiden vokaaliloppuisten kuin**
 - **e-loppuisten** ja
 - **i-loppuisten e-vartaloiden** perusmuotoon

Perusmuoto

poiga

ukko

loppu

vävy

päivä

tyttö

korgie

levie

suu

piä

per'ti (= pirtti, tupa)

pappi

Perusmuoto + **h** = Illatiivi

poiga|h

ukko|h

loppu|h

vävy|h

päivä|h

tyttö|h

korgie|h (= korkeaan)

levie|h

suu|h

piä|h

per'ti|h

pappi|h

Tähän ryhmään kuuluvat **i**-loppuisista sanat, joiden vartalokin on **i**-loppuinen, ts *per'ti*-, *pappi* -tyyppiset sanat.

- **i-loppuisissa e-vartaloisissa sanoissa vartaloon, jonka saat perusmuodosta (nominatiivista) vaihtamalla loppu-i:n e:ksi:**

nimi → *nime|*+ **h** → *nime|h*
regi → *rege|*+ **h** → *rege|h*
tuuli → *tuule|*+ **h** → *tuule|h*
kieli → *kiele|*+ **h** → *kiele|h*
lumi → *lume|*+ **h** → *lume|h*
lapsi → *lapse|*+ **h** → *lapse|h*

1. **zi-loppuisissa e-vartaloisissa sanoissa -zi → -de:**
uuzi : *uude**h***, *vezi* : *vede**h***, *käzi* : *käde**h***, *kuuzi* : *kuude**h*** (= kuuteh), *täyzi* : *täyde|h*

HUOM kuitenkin *kuuzi* : *kuuze**h*** (= kuuseh).

2. *yksi* : *yhte**h***, *kaksi* : *kahte**h***, *laksi* : *lahte**h*** (= lahteh)
HUOM kuitenkin *uksi* : *ukse**h*** (= oveh), *suksi* : *sukse**h*** (= sukseh).

- **e- ja konsonanttiloppuisten sanojen yksikön genetiivistä saata-vaan vartaloon**

Perusmuoto	Vartalo genetiivistä	Vartalo genetiivistä + -h = Illatiivi
<i>sije</i> <i>vuate</i> (= vaate; kangas) <i>uute</i> (= ura, uurre) <i>riite</i> <i>palte</i> (= rinne)	<i>sidie n</i> <i>vuattie n</i> <i>uuttie n</i> <i>riittie n</i> <i>palttie n</i>	<i>sidie h</i> (= siteeh) <i>vuattie h</i> <i>uuttie h</i> <i>riittie h</i> <i>palttie h</i>
<i>naine</i> <i>karjalane</i>	<i>naize n</i> <i>karjalaze n</i>	<i>naize h</i> <i>karjalaze h</i>
<i>pereh</i> <i>valmis</i> <i>junoikas</i> (= juovikas, rai-dallinen)	<i>perehe n</i> <i>valmehe n</i> <i>junoikkaha n</i>	<i>perehe h</i> <i>valmehe h</i> <i>junoikkaha h</i>

Riittien kylmi tänä yönä järveh = Järven kylmi viime yönä riitteeseen.
Piäzin regeh siidä d'ielosta = Pääsin kärryille siitä asiasta.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

”Millä? Mille?” -sija = adessiivi-allatiivi

Vastaa kysymyksiin **Kellä? Millä? Mi(i)ttyöllä?** = Kenellä?/kenelle?
Millä?/mille? Millaisella?/millaiselle?

Karjalassa ei ole erikseen adessiivia ja allatiivia, vaan **lla/llä** -päätteillä sijamuodolla on **sekä adessiivin** (kenellä? millä? millaisella?) **että allatiivin** (kenelle? mille? millaiselle?) **merkitys**. Siksi sitä voidaan nimittää **adessiivi-allatiiviksi**.

Adessiivi-allatiivin **pääte** on **lla/llä**.

Se **liitetään** yksikössä genetiivistä saatavaan vartaloon, monikossa monikkovartaloon (**-loi/-löi, -i**).

Perusmuoto = heikko vokaalivartalo	Vartalo genetiivistä	Adessiivi-allatiivi
<i>sije</i> <i>vuate</i>	<i>sidie n</i> <i>vuattie n</i>	<i>sidie llä</i> <i>vuattie lla</i>
<i>poiga</i> <i>tyttö</i>	<i>poiija n</i> <i>tyttö n</i>	<i>poiija lla</i> <i>tyttö llä</i>
<i>päivä</i> <i>korgie</i>	<i>päivä n</i> <i>korgie n</i>	<i>päivä llä</i> <i>korgie lla</i>
<i>suuri</i> <i>lapsi</i>	<i>suure n</i> <i>lapse n</i>	<i>suure lla</i> <i>lapse lla</i>
<i>pereh</i> <i>valmis</i>	<i>perehe n</i> <i>valmehe n</i>	<i>perehe llä</i> <i>valmehe lla</i>

Kusbo tytöt ollah? – Ei olla loitton, pihatanderilla ollah. = Eivät ole kaukana, kotipi-halla ovat.

Kazilla kiza, **hiirellä** surma (sl) = Kissalle leikki, hiirelle tosi.

Vaikka karjalassa ei ole lainkaan erillistä **-lle** -allatiivia, niin ad-
verbeissa **-lle** on, yhdessä 3. persoonan omistusliitteen **-h:n**
kanssa, yleinen:

ielleh järilleh = edestakaisin

irallah ~ iralleh = irrallaan, irralleen

seizualleh = seisaal|laan, -taan, -leen; pysty|ssä, -stä, -yn.

Midä kyzyin, ga iralleh oli = Mitä pyysin, heti annettiin.

”Miltä?”-sija = ablatiivi

Vastaa kysymykseen **Keldä? Mildä? Mi(i)ttyöldä?** = Keneltä? Miltä?
Millaiselta?

Ablatiivin **pääte** on **lda/ldä**. Se **liitetään** genetiivistä saatavaan varta-
loon.

Perusmuoto = heikko vokaalivartalo	Vartalo genetiivistä	Ablatiivi
<i>sije</i> <i>vuate</i>	<i>sidie n</i> <i>vuattie n</i>	<i>sidie ldä</i> <i>vuattie lda</i>
<i>poiga</i> <i>tyttö</i>	<i>poiija n</i> <i>tytö n</i>	<i>poiija lda</i> <i>tytö ldä</i>
<i>päivä</i> <i>korgie</i>	<i>päivä n</i> <i>korgie n</i>	<i>päivä ldä</i> <i>korgie lda</i>
<i>suuri</i> <i>lapsi</i>	<i>suure n</i> <i>lapse n</i>	<i>suure lda</i> <i>lapse lda</i>
<i>pereh</i> <i>valmis</i>	<i>perehe n</i> <i>valmehe n</i>	<i>perehe ldä</i> <i>valmehe lda</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

”Ei oo”-sija = abessiivi

Ilmaisee jonkin/jonkun puuttumisen.

Vastaa kysymykseen **Kettä? Mittä (ilmain)? Mittyöttä (ilmain)? = Kenettä? ”Mittä?” / Mitä ilman? Millaisetta?**

Abessiivin **pääte** on **tta/ttä**.

Se liitetään genetiivistä saatavaan vartaloon.

Perusmuoto = heikko vokaalivartalo	Vartalo genetiivistä	Abessiivi
<i>sije</i> <i>vuate</i>	<i>sidie n</i> <i>vuattie n</i>	<i>sidie ttä</i> <i>vuattie tta</i>
<i>poiga</i> <i>tyttö</i>	<i>poija n</i> <i>tyttö n</i>	<i>poija tta</i> <i>tyttö ttä</i>
<i>päivä</i> <i>korgie</i>	<i>päivä n</i> <i>korgie n</i>	<i>päivä ttä</i> <i>korgie tta</i>
<i>suuri</i> <i>lapsi</i>	<i>suure n</i> <i>lapse n</i>	<i>suure tta</i> <i>lapse tta</i>
<i>pereh</i> <i>valmis</i>	<i>perehe n</i> <i>valmehe n</i>	<i>perehe ttä</i> <i>valmehe tta</i>

Paha pahan ker(a), **pahatta** *vie pahembi* (sl) = Paha pahan (miehen/vaimon) kanssa, ilman pahaa vielä pahempi.

Miero **palkatta** *pagizou* (sp) = Kylillä palkatta puhutaan.

Abessiivin vahvikkeena käytetään puhekielessä prepositiota **ilmain**: **ilmain sittä** = sitä ilman/paitsi, **ilmain d’engatta** = ilman rahaa.

Mängiä **ilmain miutta** = Menkää ilman minua.

Tytöttä da marjatta talo eläy, vain izännättä, leivättä da d’engatta, ilmain sittä ei voi eliä (sl) = Ilman tyttöjä ja marjaa talo tulee toimeen, mutta ilman isäntää, leipää ja rahaa – ilman sitä (niitä) ei tule.

”Miten?”-sija = instruktiivi

Ilmaisee toiminnan tapaa, määrää tai ajanjaksoa.

Instruktiivi on vajaakäyttöinen/harvinainen sijamuoto.

Sen päätte on **-n**, joka liitetään (heikkoon) **monikkovartaloon**.

*Hyvällä/pahalla **mielin*** = hyvillä/pahoilla mielin.

*Abiella **mielin*** = apeana.

*Sen rištikanzan ker pidäy olla **mielin kielin*** = sitä ihmistä ei kärsi suututtaa (hänen kanssaan pitää olla ”mielin kielin”).

*Nel’lä mahua sai **kaksin lapsin**, yhet kolminazet* = Neljät kaksoset sai ja yhdet kolmoset.

Tervehyzin (esim. viestin lopussa) = terveisin.

*Pal’lahin **jalloin*** = Paljain jaloin.

Tervehys = 1. terveys 2. tervehdys, terveinen.

Taivutus: *tervehyön, tervehyöt* = terveiset, *tervehyzie* = terveisiä, *tervehyzin* = terveisin

”Perheineen, lapsineen” = komitatiivi

Ilmaisee jonkun kanssa/seurassa olemista, lähtemistä tai tulemistä.

Sen päätte on **-neh**, joka liitetään monikkovartaloon: *pereh: pereh**ineh*** (= perheineen), *laps**ineh***, *naiz**ineh***, *mieh**ineh***, *poig**ineh***, *tyttö**löineh***.

Karjalassa varsinaista komitatiivia käytetään lähinnä perhepiirin sanoista.

*Kai(kki) **perehineh** lähtiittih* = kaikki lähtivät perheineen.

*Nygöi täh taloh **poigineh** tulou, näggy* = nyt tähän taloon näkyy tulevan kaspäin omaisuutta (vrt. ”penni [euro] poikineen”).

Komitatiivin asemesta käytetään yleensä sanaliittoa, jossa on **gene-tiivi + ker(a)**.

Möin mečän mualoin ker = Myin metsän (maa)pohjineen.

Komitatiivi tverinkarjalassa (Irina Novak)

Tverinkarjalassa komitatiivin päätte on **-nke**. Se liitetään yksikössä genetiivin vartaloon, monikossa monikkovartaloon.

tytönke ~ *tyttölöinke* = tyttöineen
kazinke ~ *kaziloinke* = kissoineen
kirvehinke ~ *kirvehinke* = kirveineen

Tverinkarjalan komitatiivin päätteessä **n** on peräisin omistusmuodosta (genetiivistä) ja **ke** on postpositio, joka on ”liimautunut” genetiivimuotoon. Karjalan kielen sanakirjassa tällaiset muodot on esitetty genetiivin ja postposition sanaliittona.

”Kautta”-sija = prolatiivi

Ilmaisee paikkaa, jonka kautta toiminta tapahtuu.

Sen päätte **-čči** liitetään heikkoon vokaalivartaloon tai monikkovartaloon.

Hyö maičči matattih, muada myö = He menivät (”matkasivat”) maitse, ”maata myöten”.

rannačči ~ *rannoičči* = rannan kautta

Prolatiivi on erittäin **marginaalinen vajaakäyttöinen** sija. Sen käyttö on rajoittunut tiettyihin sanoihin ja ilmauksiin. Niistäkin suurin osa voidaan katsoa adverbeiksi tai postpositioiksi.

Laatusanojen (adjektiivien) vertailumuodot

Adjektiiveilla on perusmuodon eli **perusasteen (positiivi)** lisäksi kaksi vertailuastetta: ”ylempi aste” / ”keskiaste”, **komparatiivi** ja ”ylin aste”, **superlatiivi**.

Laatusanojen perusmuoto/**perusaste (positiivi)** ilmaisee, millainen joku tai jokin on. Sitä käytetään myös vertailtaessa kahta samantasoista tai samanlaatuista henkilöä tai asiaa.

***järie** pesku = sora*

***järie** suola = karkea suola*

*Tänä vuodena keżä oli **kuiva**, mus'sikat ollah **pienet**.* = Tänä vuonna kesä oli kuiva, mustikat jäivät pieniksi.

*Tämä juablokka on **magie**, a tua juablokka on **kidžmerä*** = Tämä omena on makea, mutta tuo omena on hapan.

Komparatiivi

Ylempi aste / keskiaste (**komparatiivi**) ilmaisee ominaisuuden suurempaa määrää. Sitä käytetään vertailtaessa kahta eritasoista henkilöä tai asiaa.

Komparatiivin **tunnus** on nominatiivissa **-mbi**, taivutusmuodoissa **-mba/-mbä- ~ -mma/-mmä-**. Se **liitetään** perusmuodon **yksikön genetiivin vartaloon**.

Perusmuoto	Yks genet	Komparatiivin nominatiivi	Komparatiivin genetiivi	Komparatiivin essiivi
<i>vanha</i> <i>suuri</i>	<i>vanha n</i> <i>suure n</i>	<i>vanhembi</i> <i>suurembi</i>	<i>vanhemman</i> <i>suuremmann</i>	<i>vanhembana</i> <i>suurembana</i>
<i>väl'lä</i> (= väljä, [tilavuu- deltaan] suuri)	<i>väl'lä n</i>	<i>väl'lembi</i>	<i>väl'lemmän</i>	<i>väl'lembänä</i>
<i>uuzi</i> <i>jygie</i> (= raskas)	<i>uuve n</i> <i>jygie n</i>	<i>uuvembi</i> <i>jygiembi</i>	<i>uuvemman</i> <i>jygiemmän</i>	<i>uuvembana</i> <i>jygiembänä</i>
<i>kebie</i> (= kevyt)	<i>kebie n</i>	<i>kebiembi</i>	<i>kebiemmän</i>	<i>kebiembänä</i>
<i>armas</i>	<i>armaha n</i>	<i>armahembi</i>	<i>armahem-</i> <i>man</i>	<i>armahem-</i> <i>bana</i>
<i>n'erokas</i>	<i>n'erokaha n</i>	<i>n'erokka- hembi</i>	<i>n'erokkahem-</i> <i>man</i>	<i>n'erokkahem-</i> <i>bana</i>

Vartalon loppuvokaali **a/ä** → **e**. Karjalassa tämä muutos tapahtuu **sekä kaksi- että useampitavuisissa vartaloissa** *van-he|**m-bi***, *ma-da-le|**m-bi***. Suomessa vastaava muutos rajoittuu vain kaksitavuisiin vartaloihin: *van-h**em-pi***, mutta *ma-ta-l**am-pi***.

*Miun nuorembi vel'li on pit**embi** milma/miuda.* = Nuorempi veljeni on pitempi kuin minä / minua.

*Vieno ruado, kebiedä ke**biembi*** = vaivaton/helppo homma, kevyttäkin kevyempi.
*Monella rištikanzalla toine jalga on ly**hembi** kuin toine* = Monella ihmisellä toinen jalka on lyhyempi kuin toinen.

Superlatiivi

Ylin aste, **superlatiivi**, ilmaisee ominaisuuden suurinta määrää. Sitä käytetään, kun verrataan useampaa kuin kahta henkilöä tai asiaa keskenään.

Superlatiivin **tunnus** on nominatiivissa **-in**, taivutusmuodoissa

- **lyhyen vokaalin jäljessä -ima-/imä- ~ -imma-/immä-**
- **diftongin jäljessä -imma-/immä-**.

Se liitetään perusasteen (positiivin) yksikön genetiivin vartaloon siten, että **sen edellä**

- vartalon **lyhyt** loppuvokaali **a, ä** tai **e katoaa**:
vanha|n – vanh|in, väl'lä|n – väl'|in, suure|n – suur|in.

Perusaste positiivi	Yksikön genetiivi	Superlatiivin nominatiivi	Superlatiivin genetiivi	Superlatiivin essiivi
<i>vanha</i>	<i>vanha n</i>	<i>vanh in</i>	<i>vanhima n ~ vanhimma n</i>	<i>vanhimba na</i>
<i>suuri</i>	<i>suure n</i>	<i>suur in</i>	<i>suurima n ~ suurimma n</i>	<i>suurimba na</i>
<i>väl'lä</i> (= väljä, [tilavuudeltaan] suuri)	<i>väl'lä n</i>	<i>väl' in</i>	<i>väl'limä n väl'limmä n</i>	<i>väl'limbä nä</i>
<i>armas</i>	<i>armaha n</i>	<i>armah in</i>	<i>armahima n armahimma n</i>	<i>armahimba na</i>
<i>n'erokas</i>	<i>n'erokkaha n</i>	<i>n'erokkah in</i>	<i>n'erok- kah ima n n'erok- kah imma n</i>	<i>n'erokka- himba na</i>

Hiän miu(l)la saneli kai(kki) uuzimat ~ uuzimmat kuulumat = Hän kertoi minulle kaikki uusimmat uutiset.

Olimma eglein *vanhimassa ~ vanhimmassa* vel'lessä gostissa = Olimme eilen vanhimman veljen luona kylässä.

van'himan ~ van'himman rajahine lapsi = toiseksi vanhin lapsi

pienimän ~ pienimmän rajahizet varbahat = nelosvarpaat ("pikkuvarpaan viereiset varpaat")

– vartalon lopun **diftongin ensimmäinen vokaali katoaa**

Perusmuoto	Yks genet	Superlatiivin nominatiivi	Superlatiivin genetiivi	Superlatiivin essiivi
<i>korgie</i>	<i>korgie n</i>	<i>korge in</i>	<i>korgeimma n</i>	<i>korgeimba na</i>
<i>jygie</i> (= raskas)	<i>jygie n</i>	<i>jyge in</i>	<i>jygeimmä n</i>	<i>jygeimbä nä</i>
<i>kebie</i>	<i>kebie n</i>	<i>kebe in</i>	<i>kebeimmä n</i>	<i>kebeimbä nä</i>
<i>järie</i>	<i>järie n</i>	<i>järe in</i>	<i>järeimmä n</i>	<i>järeimbä nä</i>
<i>harmua</i>	<i>harmua n</i>	<i>harma in</i>	<i>harmaimma n</i>	<i>harmaimba na</i>

Järeimmät hallot kai virroitimma = Paksuimmat halot kaikki aisasimme (kuorimme kaistoittain [jotta kuivuisivat paremmin]).

– vartalon **lyhyt** loppuvokaali **o, u** tai **y** säilyy muuttumatta

Perusaste	Yksikön genetiivi	Superlatiivin nominatiivi	Superlatiivin genetiivi	Superlatiivin essiivi
<i>hieno</i> (= ohut)	<i>hieno n</i>	<i>hieno in</i>	<i>hienoimma n</i>	<i>hienoim(b)a na</i>
<i>helppo</i> (= helppo; kevyt)	<i>helpo n</i>	<i>helpo in</i>	<i>helpoimma n</i>	<i>helpoim(b)a na</i>
<i>vilu</i> (= kylmä)	<i>vilu n</i>	<i>vilu in</i>	<i>viluimma n</i>	<i>viluim(b)a na</i>
<i>pisty</i> (= jyrkkä; pystypäinen)	<i>pissy n</i>	<i>pissy in</i>	<i>pissyimmä n</i>	<i>pissyim(b)ä nä</i>

helpoimmat ruavot = kevyimmät työt

viluimmat kohat = kylmimmät paikat

Karjalan superlatiivin **-ima-/-imä-** on superlatiivin alkupe-
räisen taivutuksen mukainen: *suurin* – *suuriman*, *pienin* – *pie-
nimän*.

Suomen superlatiivin **mm** on otettu komparatiivin taivutuksesta:
suuremman → *suurimman*, *pienemmän* → *pienimmän*.

Superlatiivi on kaikkienensa suhteellisen harvinainen. Tunnuksellisen **in**-superlatiivin ohella tai asemesta voidaan käyttää sanaliittoa **kaik-
kie + komparatiivi: suurin ~ kaikkie suurempi** (= ”kaikkia suu-
rempi”, ts suurin).

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Adjektiivin **hyvä** komparatiivi ja superlatiivi muodostetaan eri vartalosta: **hyvä – parembi – paras**.

Samaan tapaan komparatiivi ja superlatiivi poikkeavat perusmuodosta itämerensuomalaisten kielten lisäksi myös eurooppalaisissa kielissä: *good, better, best; god, bättre, bäst*.

Tervehyš on ilmalda paras Tv = terveys on parasta maailmassa.

Superlatiivi tverinkarjalassa (Irina Novakin mukaan)

Tverinkarjalassa ei ole erityistä superlatiivimuotoa, tunnuksen avulla muodostettua superlatiivia, vaan superlatiivi muodostetaan seuraavasti:

- **suamoi + adjektiivin perusmuoto (positiivi)** tai
- **kaikkie + komparatiivi**

suamoi šuuri / kaikkie šuurembi = suurin
suamoi korgie / kaikkie korgiemi = korkein
suamoi šoma / kaikkie šomemi = kaunein
suamoi madala / kaikkie madalembi = matalin

Karjalan kielen sanakirjan mukaan tverinkarjalassakin on (ol-
lut) tunnuksellista superlatiivia: **pahin, pitin ~ pitiin** (= pisin).

Viittaussanat = pronominit

Persoonapronominit

		Yksikkö		Monikko			
1. persoona		<i>mie</i>			<i>myö</i>		
2. persoona		<i>sie</i> RK ~ <i>šie</i> VK Tv			<i>työ</i>		
3. persoona		<i>hiän</i>			<i>hyö</i>		
	suomi			karjala			
Nominat	minä	<i>mie</i>	<i>sie</i>	<i>hiän</i>	<i>myö</i>	<i>työ</i>	<i>hyö</i>
Gen	minun	<i>miu n</i>	<i>siu n</i>	<i>häne n</i>	<i>miä n</i> ~ <i>meijä n</i>	<i>tiä n</i> ~ <i>teijä n</i>	<i>hiä n</i> ~ <i>heijä n</i>
Akk	minut, sinut, hänet	<i>miu n</i>	<i>siu n</i>	<i>häne n</i>	<i>miä t</i> ~ <i>meijä t</i>	<i>tiä t</i> ~ <i>teijä t</i>	<i>hiä t</i> ~ <i>heijä t</i>
Partit	minua, si- nua, häntä	<i>mil ma(n')</i> ~ <i>miu da</i> VK	<i>sil ma(s')</i> ~ <i>siu da</i> VK	<i>hän dä</i>	<i>mei dä</i>	<i>tei dä</i>	<i>hei dä</i>
Ess	minuna	<i>miu na</i>	<i>siu na</i>	<i>häne nä</i>	<i>mei nä</i>	<i>tei nä</i>	<i>hei nä</i>
Transl	minuksi	<i>miu ksi</i>	<i>siu ksi</i>	<i>häne ksi</i>	<i>mei ksi</i>	<i>tei ksi</i>	<i>hei ksi</i>
Inness	minussa	<i>miu ssa</i>	<i>siu ssa</i>	<i>häne ssä</i>	<i>mei ssä</i>	<i>tei ssä</i>	<i>hei ssä</i>
Elat	minusta	<i>miu sta</i>	<i>siu sta</i>	<i>häne stä</i>	<i>mei stä</i>	<i>tei stä</i>	<i>hei stä</i>
Illat	minuun	<i>miu h</i>	<i>siu h</i>	<i>häne h</i>	<i>mei h</i>	<i>tei h</i>	<i>hei h</i>
Adess – allat	minulla/ minulle	<i>miu (l)ä</i>	<i>siu (l)ä</i>	<i>häne (l)ä</i>	<i>mei (l)ä</i>	<i>tei (l)ä</i>	<i>hei (l)ä</i>
Ablat	minulta	<i>miu lda</i>	<i>siu lda</i>	<i>häne ldä</i>	<i>mei ldä</i>	<i>tei ldä</i>	<i>hei ldä</i>
Abess	minutta / ilman mi- nua	<i>miu tta</i>	<i>siu tta</i>	<i>häne ttä</i>	<i>mei ttä</i>	<i>tei ttä</i>	<i>hei ttä</i>
(Instr)	("minuin!")	<i>(mil moin</i> Tv)	<i>(šil moin</i> Tv)	-	-	-	-

Mie silma/siuda suvaičen RK ~ *Mie šilma šuačen* = Minä rakastan sinua.

Yksikön 2. persoonan pronomini on venäjänkarjalassa ja tverinkarjalassa kaikissa muodoissaan **š**-alkuinen: **šie**, **šiu** jne.

Persoonapronominien instruktiivista on vain yksi tieto tverinkarjalasta.

*(Hyppiän vaštah, jalgoida en kuule
i ni-midä ymbärih en niä:
ongo vihma ali šuuri tuuli,)*

*(Juoksen vastaan, jalkoja en tunne
enkä mitään ympärilläni näe: [en
näe] onko sade vai myrskytuuli,)*

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

t'äyt'et'ty on yn'näh šilmoin piä.

”sinuin” on kokonaan täytetty
pää[ni] = sinä täytät pääni koko-
naan

(Mihail Orlov, Armahazella)

Muoto **šilmoin** selittyy seuraavasti: vartalo **šilma** + monikon **i** → monikko-
vartalo **šilmoi** + instruktiivin **-n** → **šilmoin**; monikon **i:n** edellä vartalon
-a > **-o**.

Jos suomessa olisi *sinä*-pronominin instruktiivi, se olisi ”*sinuin*”.

Yksikön persoonapronomineilla ei karjalassa – toisin kuin suo-
messa – ole akkusatiivimuotoa. Sen asemesta käytetään omistus-
muotoa (genetiiviä) **miun, siun, hänen** tai partitiivia **milma ~**
miuda, silma ~ siuda, händä.

Sie näit miun ~ milma = Sinä näit minut.
Ota milma keralla = Ota minut mukaan!

Osoittavat eli demonstratiivipronomininit

Yksikkö

tämä
tua ~ n'eče^{RK}
se ~ n'eče^{RK}

Monikko

nämä
nua ~ n'ene(**t**)^{RK}
ne ~ n'ene(**t**)^{RK}

Pronomini *n'eče* (= se, tuo) on vain rajakarjalassa. Sitä käytetään vain muutamissa muodoissa: *n'eče|n* (= sen, tuon), *n'eči|dä* (= sitä, tuota), *n'eči|s* (= siinä, tuossa), *n'ečči|h* (= siihen, tuohon), *n'eči|l* (= sillä, tuolla).

Kuin n'eččih rištikanzah olen vie priičoittun! = Miten olenkin sotkeutunut mokoamaan ("tuohon ihmiseen")!

Monikossa *n'eče*-pronominia vastaa *n'ene|t* (= ne, nuo). Senkin käyttö rajoittuu vain muutamaan muotoon: *n'ene|t*, *n'eni|en* (= niiden, noiden), *n'eni|s* (= niissä, noissa), *n'eni|l* (= niillä, noilla), *n'eni|e* (= niitä, noita).

Kumpaakin edellä mainittua käytetään erityisesti puhekielessä, ja siksi paikansijoissa on lyhentyneet muodot *n'ečis*, *n'enis* ja *n'ečil n'enil*.

	suomi	tämä	tuo	se	nämä	nuo	ne
Nominat	tämä	tämä	tua	se	nämä	nua	ne
Gen	tämän	tämä n	tua n	se n	näi jen	noi jen	niil jen
Akk	-	-	-	-	-	-	-
Partit	tätä	tä dä	tua da	si dä	näi dä	noi da	niil dä
Ess	tänä	tä nä	tua na	si nä	näi nä	noi na	niil nä
Transl	täksi	tä ksi	tua ksi	si ksi	näi ksi	noi ksi	niil ksi
Iness	tässä	tä ssä	tua ssa	si nä	näi ssä	noi ssa	niil ssä
Elat	tästä	tä stä	tua sta	si dä	näi stä	noi sta	niil stä
Illat	tähän	tä h	tua h	si h	näi h	noi h	niil h
Adess – allat	tällä, tälle	tä llä	tua lla	si llä	näi (l) lä	noi (l) la	niil llä
Ablat	tältä	tä ldä	tua lda	si ldä	näi ldä	noi lda	niil ldä

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Interrogatiivipronomininit

Interrogatiivipronomineja käytetään aloittamaan kysymyksiä.

	suomi	kuka? =	kuka, mikä? =	mikä? =	kumpi? =	millainen? =
Nominat	kuka	<i>ken</i>	<i>ku</i>	<i>mi</i>	<i>kumbane</i>	<i>mi(i)tys</i>
Gen	kenen	<i>kene n</i>	-	<i>mi n</i>	<i>kumbaze n</i>	<i>miittyö n</i>
Akk	-	-	-	-	-	-
Partit	ketä	<i>ke dä</i>	<i>ku da</i>	<i>mi dä</i>	<i>kummais ta</i>	<i>miittyö dä</i>
Ess	kenenä	<i>kene nä</i>	<i>ku na</i>	<i>mi nä</i>	<i>kumbaze na</i>	<i>miittyö nä</i>
Transl	keneksi	<i>kene ksi</i>	<i>ku ksi</i>	<i>mi ksi</i>	<i>kum- baze ksi</i>	<i>miittyö ksi</i>
Iness	kenessä	<i>ke ssä</i>	<i>ku ssa</i>	<i>mi ssä</i>	<i>kum- baze ssa</i>	<i>miittyö ssä</i>
Elat	kenestä	<i>ke stä</i>	<i>ku sta</i>	<i>mi stä</i>	<i>kum- baze sta</i>	<i>miittyö stä</i>
Illat	keneen	<i>ke h</i>	<i>ku h</i>	<i>mi h</i>	<i>kumbaze h</i>	<i>miittyö h</i>
Adess – allat	ke- nellä/ke- nelle	<i>ke llä</i>	<i>ku lla</i>	<i>mi llä</i>	<i>kumbaze lla</i>	<i>miittyö llä</i>
Ablat	keneltä	<i>ke ldä</i>	<i>ku lda</i>	<i>mi ldä</i>	<i>kumba- zell da</i>	<i>miittyö ldä</i>
Abess	(kenettä)	-	-	-	<i>(kum- baze tta)</i>	<i>(miittyö ttä)</i>

Kieliopillisesti *mi(i)tys* = millainen on pronominaalinen adjektiivi, ei pronomini. Sen käsittely kysyvien pronomien yhteydessä on kuitenkin luontevaa.

Karjalassa *ken*-pronominilla ei ole akkusatiivimuotoa (vrt. suom. *kenet*). Sen asemesta käytetään genetiiviä *kenen tai* partitiivia *kedä*.

Karjalassa ei ole pronomineja *kuga* eikä *migä*; vrt suom *kuka, mikä*.

Kuna piänä tulit? = Minä päivänä tulit?

Sano, **kellä** männä pidäy = Sano, kenen pitää lähteä/mennä.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Kumbane on siun poiga? = Kumpi on sinun poikasi?

Arvua: **kumbazessa** kiässä? = Arvaa: kummassa kädessä?

Mi siul(a) on nimi? = Mikä sinun nimesi on?

Mil n'eroi? = Millä keinoin?

Refleksiivipronomini

Refleksiivipronomini **viittaa tekijään** (lauseen subjektiin) **tai** samassa lauseessa mainittuun **muuhun henkilöön**.

Karjalassa refleksiivipronomini on **iče**.

	suomi	RK VK	Tv
Nominat	itse	<i>iče</i>	<i>iče</i>
Gen	itsen	<i>iče n</i>	<i>iččie n</i>
Akk	-	-	-
Partit	itseä	<i>ičči e</i>	<i>iččie dä(h)</i>
Ess	itsenä	<i>ičče nä(h)</i>	<i>iččie nä(h)</i>
Transl	(itseksi)	<i>iče kseh</i>	<i>iččie kseh</i>
Iness	itsessä	<i>iče ssä(h)</i>	<i>iččie ššä(h)</i>
Elat	itsestä	<i>iče stä(h)</i>	<i>iččie štä(h)</i>
Illat	itse	<i>ičče h</i>	<i>iččie h</i>
Adess – allat	itsellä/itselle	<i>iče llä(h)</i>	<i>iččie llä(h)</i>
Ablat	itseltä	<i>iče ldä(h)</i>	<i>iččie ldä(h)</i>

Šanele **iččeh** ~ **iččieh** n'äh = Kerro itsestäsi.

Hiän otti viärykšen **iččeh** ~ **iččieh** = Hän otti syyn niskoilleen.

Opastujilla pidäy i **ičellä** ruadua, ei aivin vuottua valmista = Opiskelijoiden pitää itsekin tehdä töitä eikä aina odottaa valmista.

Hiän käski kazyö **poiialda ičeldäh** = Hän käski kysyä pojalta itseltään.

Relatiivipronomit

Karjalassa ei ole erityisiä relatiivipronomineja, vaan **kysyviä pronomineja** käytetään myös **relatiivipronomineina**:

ku = joka, mikä

kumbane = joka

ken = joka, se joka

mi = mikä, joka

	joka, mikä =	joka =	joka, se joka =	mikä, joka =
Nominat	<i>ku</i>	<i>kumbane</i>	<i>ken</i>	<i>mi</i>
Gen	-	<i>kumbaze n</i>	<i>kene n</i>	<i>mi n</i>
Akk	-	-	-	-
Partit	<i>ku da</i>	<i>kumbas ta</i>	<i>ke dä</i>	<i>mi dä</i>
Ess	<i>ku na</i>	<i>kumbaze na</i>	<i>ke nä</i>	<i>mi (n)nä</i>
Transl	<i>ku ksi</i>	<i>kumbaze ksi</i>	<i>ke ksi</i>	<i>mi ksi</i>
Iness	<i>ku ssa</i>	<i>kumbaze ssa</i>	<i>ke ssä</i>	<i>mi ssä</i>
Elat	<i>ku sta</i>	<i>kumbaze sta</i>	<i>ke stä</i>	<i>mi stä</i>
Illat	<i>ku h</i>	<i>kumbaze h</i>	<i>ke h</i>	<i>mi h</i>
Adess – allat	<i>ku lla</i>	<i>kumbaze lla</i>	<i>ke llä</i>	<i>mi llä</i>
Ablat	<i>ku lda</i>	<i>kumbaze lda</i>	<i>ke ldä</i>	<i>mi ldä</i>

Kumbane *kebiel*di tulou, **že** *uukkuan uidiu* (sl) _{TV} = Mikä laulaen tulee, se viheltäen menee; sananmukaisesti: ”Mikä kevyesti tulee, se ulvoen menee.”

Mielevä **se** *rištikanza*, **ken** *ei juo viinua*. = Järkevä on ihminen, joka ei juo viinaa.

Mi *mua*, **se** *i viero* (sp). = Maassa maan tavalla (sananmukaisesti: mikä maa, se myös usko[nto]).

Ongo tiälä ristikanzua, **kumbane** *vois miun kera paissa?* = Onko täällä ketään, joka voisi jutella minun kanssani?

Ota **min** *kačot!* = Ota minkä haluat / näet hyväksi!

Midä *himo*, **sidä** *i kyllä* (sp) = ”Sitä haalii, mitä haluaa.”

Indefiniittipronominit

Indefiniittipronominit **viittaavat tarkemmin määrittelemättömään henkilöön tai asiaan.**

mi = jokin

	suomi	karjala
Nominat	jokin	<i>mi</i>
Gen	jonkin	<i>mi n</i>
Akk	jokin, jonkin	<i>mi n</i>
Partit	jotakin	<i>mi dä</i>
Ess	jonakin	<i>mi nä</i>
Transl	joksikin	<i>mi ksi</i>
Iness	jossakin	<i>mi ssä</i>
Elat	jostakin	<i>mi stä</i>
Illat	jonnekin	<i>mi h</i>
Adess – allat	jollakin/jollekin	<i>mi llä</i>
Ablat	joltakin	<i>mi ldä</i>
Abess	-	-

Monikossa ainoastaan nominatiivi **mit** (= jotkin), muut sijamuodot kuten yksikössä.

Mäne tiijä on (esim. hevonen) **min** *vijan alane, ku laiha on* = Varmaan on jotenkin sairas ("jonkin vian alainen"), kun on laiha.

Kävelöy kui mihäi, piä vembelessä = Kulkee kuin mikäkin, pää kenossa.

Hiän ei jouva ni kul kuittuol aijal, ollah hörkkehilleh, eigö midä kus kuulu = Hän ei mitenkään ehdi, he kuulostelevat, jos jostain jotakin kuuluisi.

Kielteisenä: ei **ni mi(gi)** = ei mikään

Ei ni migi auta = Ei mikään auta.

Ei ole kus ni midä = Ei ole missään mitään.

Ei pie sidä ažiada ni minnä = Ei pidä sitä asiaa minään.

Ei ole tästä ruadiesta ni mih pädyö = Ei ole tästä hommasta mihinkään.

ku = jokin

ei **ni ku** = ei mikään

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Taivutus:

ku, kun, kuda, kuna, kussa, kusta, kuh, kulla, kulda;

ei **ni ku** – vain **ku** taipuu.

ei **ni kul** *kuittuol aijal* = ei milloinkaan ("ei millään ajalla")

ku tah(to) = jokin

kuda-midägi = jotakin, yhtä ja toista

Kuda midägi *vie muuda ruavoin* = Yhtä ja toista muuta vielä puuhasin.

Seuraavissa vain **ku** ~ **mi** taipuu.

kustah(to) = jossakin

mi-tah(to) = jokin, mikä tahansa

min-tah(to), midä-tah(to), - - mit-tah(to).

Ota vettä čuaskah libo mih-tah(to) astieh = Ota vettä kuppiin tai mihin tahansa astiaan.

mi lienöy ^{RK} ~ **mi ollou** = jokin

Vain **mi** taipuu: **min lienöy, midä lienöy, - mit lienöy.**

Hiän midä lienöy kyzy, ga en kuullun = Hän kysyi jotakin, mutta en kuullut.

ken ollou = joku

Tähti langei, ken ollou kuoli (uskomus) = Tähti putosi, joku kuoli.

muudama ^{RK VK}, **muduan** ^{TV} ~ **muduaš** ^{TV} = joku, muuan

Muudamat *n'äin paissah* ~ **Muduannet** *ka n'äin paissah* = Jotkut puhuvat/sanovat näin.

muuven ^{TV} = joku, muutama

Muuvennet *šielä oldih, a mie en ollun* = Jotkut siellä olivat, mutta minä en ollut.

l'uboi = kumpi/mikä tahansa

Ota näis kolmes l'uboi = Ota näistä kolmesta mikä tahansa.

toine = 1. toinen (kahdesta) 2. toinen, joku muu

Hyvä on toista sanuo, paha iččie panna (sl) = Hyvä on toista moittia, paha itseä panetella.

Elä usso/vieri hänen paginoi: toizes [korvas] kuule, toizes läbi lasse = Älä usko hänen puheitaan: toisesta korvasta sisään, toisesta ulos.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

yksi – toin'e = toinen – toinen, joku – joku

Yhet sanou muga, toizet sanou nenga = Toiset sanovat niin, toiset näin.

Yhellä puhetah aivomma, toizella myöhemmä (maidohambahat). = Toisella puhkeavat (maitohampaat) aikaisemmin, toisella myöhemmin.

eräs = jokin, muuan

Taivutus:

eräs, erähän, erästä, erähänä, erähässä, - - erähät, erähien, erähie, erähissä jne.

Yhenmoizet ollah kielet, eräs sana vain erottau = Samanlainen on kieli [lähekkäisissä kylissä], jotkin sanat vain ovat erilaisia.

Resiprookkipronomini

Resiprookkipronomini ilmaisee kahden tai useamman vastavuoroista suhdetta.

Karjalassa resiprookkipronominina käytetään pronominia **toine**

- toistettuna siten, että ensin se on nominatiivissa (**toine**) ja sen jälkeen kulloinkin tarvittavassa sijamuodossa (usein omistusliitteen kanssa): **toine – toizen : toine – toistah : toine – toizellah : toine – toizeldah** jne (= toinen toisensa / toistaan / toisellaan / toiselleen / toiseltaan jne)
- monikollisena omistusliitteen kanssa (ei nominatiivissa): **toiziedah, toizissah, toizistah, toizillah, toizildah, toizittah** (= toisiaan / toisissaan / toisistaan / toisillaan / toisilleen / toisiltaan / toisittaan).

Sanavuttih toine toizen ker = Ajautuivat sanasotaan/kiistaan toistensa kanssa.

Ei silmie otella toine toizessah = Eivät irrota katsetta toinen toisestaan.

Hyö [piirakankuoret] tartutah toine toizeh [jos ei ole jauhotettu kunnolla] =

Ne tarttuvat kiinni toisiinsa / toinen toiseensa.

Suoni lyöy toine toizehes = [Valtimo]suoni sykkii tiheään.

Hyö toiziedah / toizillah autettih = He autoivat toisiaan.

Karjalassa ei ole monikon 1. ja 2. persoonan omistusliitteitä. Tarvittaessa käytetään 3. persoonan liitettä.

Myö **toiziedah** *autamma* (= Me autamme toisiamme).

Työ **toiziedah** *autatta* (= Te autatte toisianne).

Lukusanat = numeraalit

Lukusanat karjalassa vastaavat varsin pitkälle suomen lukusanoja. Erot johtuvat lähinnä karjalan ja suomen äänne-eroista, esim. **n'el'lä** (= neljä), **viizi**, **seiččemen**, **kaheksan**, **sada**, **tuhat** ~ **tuhatta** TV; **n'el'läs**, **viijes**, **seiččemes**, **kaheksas**, **sua**s, **tuhannes** ~ **tuhataš** TV.

Perusluvut

Perusluvut (kardinaaliluvut) **ilmaisevat lukumäärän (kuinka monta?)**: *yksi*, *kaksi*, *kolme*, *n'el'lä* jne.

Peruslukujen taivutus

	Perusmuoto	Monenko? (genetiivi)	Monta(a)ko? (partitiivi)	Moneenko? (illatiivi)
0	<i>nul'a^{uud}</i>	<i>nul'a n</i>	<i>nul'u a</i>	<i>nul'a h</i>
1	<i>yksi</i>	<i>yhe n</i>	<i>yh tä</i>	<i>yhte h</i>
2	<i>kaksi</i>	<i>kahe n</i>	<i>kah ta</i>	<i>kahte h</i>
3	<i>kolme</i>	<i>kolme n</i>	<i>kolmi e</i>	<i>kolme h</i>
4	n'el'lä	<i>n'el'lä n</i>	<i>n'el'li ä</i>	<i>n'el'lä h</i>
5	<i>viizi</i>	<i>viije n</i>	<i>viit tä</i>	<i>viide h</i>
6	<i>kuuzi</i>	<i>kuuve n</i>	<i>kuut ta</i>	<i>kuude h</i>
7	<i>seiččemen</i>	<i>seiččeme n</i>	<i>seičen dä</i>	<i>seiččeme h</i>
8	<i>kaheksan</i>	<i>kaheksa n</i>	<i>kaheksu a</i>	<i>kaheksa h</i>
9	<i>yheksän</i>	<i>yheksä n</i>	<i>yheksi ä</i>	<i>yheksä h</i>
10	<i>kymmenen</i>	<i>kymmene n</i>	<i>kymmen dä</i>	<i>kymmene h</i>

Kaksi *poigua*, **n'el'lä** *tyttyö* = Kaksi poikaa ja neljä tyttöä.

Monikollisten substantiivien kanssa myös lukusana on monikossa:

kahet *očkat* = kahdet silmälasit

viijet *stanit* = viidet (päälly)sousut

kuuvel *kuadiet* = kuudet (alus)sousut.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Heikon vokaalivartalon saat **genetiivistä**, **vahvan** vokaalivartalon (jos sellainen on) **illatiivista** – *yhe|n : yhte|h, kahe|n : kahte|h* jne. **Konsonanttivartalon** (jos sellainen on) saat **partitiivista**: *yh|tä, kah|ta, seičen|dä* jne.

Genetiivi on nominatiivin kaltainen **n**-loppuisilla (7-10).

Ykkösluvut (1-9) ja lukusana **kymmenen** ovat **lukusanajärjestelmän perusta**, kivijalka. Niiden avulla muodostetaan lukusanoja kymmenestä eteenpäin.

11-19: *yksi-, kaksi- jne. - - yheksäntoista.*

Kymmenet 20-90: *kaksi-, kolme- jne. - - yheksänkymmendä.*

Kymmenien ”sisällä” 1-9: *kaksi-, kolme- jne. - - yheksänkymmendäyksi, -kaksi jne. - - yheksänkymmendäyheksän.*

Seuraavat suuremmat lukuyksiköt: **sada, tuhat ~ tuhatta** TV, **mil’jona ~ mil’jana, mil’jarda, bil’jona.**

101-199: *sada + 1-99 – sadayksi, -kaksi jne. - - sadayheksänkymmendäyheksän.*

Sataluvut 200-900: *kaksi-, kolme- jne. - - yheksänsadua.*

Tuhatluvut 2000-9000: *kaksi-, kolme- jne. - - yheksäntuhatta ~ yheksäntuhattua* TV.

Sata- ja tuhatlukujen ”sisällä” lukusanat muodostetaan samalla tavalla kuin 1-99 ja 201-999:

sadayksi, -kaksi jne. kaksisaduayksi, -kaksi jne. - - yheksänsaduayheksänkymmendäyheksän.

Yhdyslukusanat 11-19: **vain alkuosa taipuu** ja loppu **-toista** jää taipumatta: *yhen-, kahen-* jne *yheksäntoista.*

Kymmenet 20-90 – **molemmat osat taipuvat: yhte***h*-, **kahte***h*- jne **yheksä***hkymmeneh*.

Sadasta eteenpäin – kaikki, paitsi -toista, taipuvat: suan*viijen-***toista, sada***hkahte***hkymmene***hkuudeh*, **kahte***hsada***hseiččeme***hkymmenehkaheksah* jne.

Hiän siun eis maksau vain nul'an = Hän on sinuun verrattuna pelkkä nolla.

Järjestysluvut

Järjestysluvut **ilmaisevat** nimensä mukaisesti **järjestyksen (monesko?)**: *enzimäne, toine, kolmas, n'el'läs, viijes, kuuves, seiččemes, kaheksas, yheksäs, kymmenes.*

Järjestyslukujen **tunnus** kolmannesta alkaen on nominatiivissa **-s**.

- partitiivissa **-t**
- essiivissä ja illatiivissa **-nde-**
- muissa sijoissa **-nne-**.

11.-19. – **yhes**-, **kahes**- jne - - **yheksästoista**.

20.-90. – **kahes**-, **kolmas**- jne - - **yheksäskymmenes**.

Kymmenien ”sisällä” 1-9: **kahes**-, **kolmas**- jne. - - **yheksäskymmenesyhes**-, **-kahes** jne. - - **yheksäskymmenesyheksäs**.

Seuraavat suuremmat lukuyksiköt: **suas**, **tuhannes** ~ **tuhatas** Tv, **mil'jonas** ~ **mil'jana**s, **mil'jardas**, **bil'jonas**.

101.-110. – **sua****syhes**-, **-kahes** jne. - - **sua****skymmenes**

111.-199. – **sua****s****yhestoista**, **-kahestoista** jne - - **sua****syheksäs****skymmenesyheksäs**

Sataluvut 200.-900. – **kahes**-, **kolmas**- jne - - **yheksässuas**

Tuhatluvut 2000.-9000. – **kahes**-, **kolmas**- jne - - **yheksästuhannes** ~ **yheksästuhatas** Tv.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Karjalassa, kuten monissa muissakin kielissä, järjestysluvut ”ensimmäinen” ja ”toinen” poikkeavat vartaloltaan vastaavista perusluvuista ”yksi”, ”kaksi”. Vrt *one/first, two/second, ett/första, två/andra* jne.

Karjalassa tämä poikkeavuus rajoittuu vain näihin kahteen ykköslukuun. Yhdestätoista alkaen käytetään muotoja **yhes** ja **kahes**: **yhestoista**, **kahestoista**, **kaheskymmenes**, **kaheskymmenesyhes** jne.

Monissa kielissä ero on ykköslukujen lisäksi myös perusluvuissa 11 ja 12: *ett –elva/elfte, två –tolv/tolfte, one – eleven/eleventh, two – twelve/twelft*.

Karjala ja venäjä ovat tässä suhteessa samoilla linjoilla: *yksi – yksitoista, odin – odínnadcat* (= ”yksi kymmenen päälle”; vrt. ”yksi toista kymmentä”), *kaksi – kaksitoista, dva/dve – dvenádcat*.

Perusmuodossa (nominatiivissa) **olevan lukusanan kanssa**, 2:sta alkaen (laatusanan +) nimisanan **partitiivi**:

Kymmenen piendä mustua poigua = Kymmenen pientä tummaihoista poikaa.
Viizi leibiä da kaksikalua = Viisi leipää ja kaksi kalaa.

Muissa sijoissa lukusana ja sitä seuraava (laatusana +) nimisana ovat **samassa sijassa**:

kymmenellä pienellä mussalla pojalla = kymmenellä pienellä tummaihoisella pojalla.

Lukusanoja käytetään yleensä vain yksikössä. Kuitenkin **monikkoa käytetään monikollisten nimisanojen kanssa**.

Kahet suappuat = kahdet saappaat

N’el’lät hiät da yhet muahpaniezet = neljät häät ja yhdet hautajaiset

Kolmien suutkien vanha = kolmen päivän ikäinen (*suutkat* = vuorokausi)

Järjestyslukujen taivutus

Järjestyslukujen **tunnus** (kolmannesta alkaen) taivutusmuodoissa on

- partitiivissa **-t**
- essiivissä ja illatiivissa **-nde-**
- muissa sijoissa **-nne-**.

	Perusmuoto	Monennenko? (genetiivi)	Monettako? (partitiivi)	Monenteenko? (illatiivi)
1.	<i>enzimäne</i>	<i>enzimäze n</i>	<i>enzimäis tä</i>	<i>enzimäze h</i>
2.	<i>toine</i>	<i>toize n</i>	<i>tois ta</i>	<i>toize h</i>
3.	<i>kolmas</i>	<i>kolmanne n</i>	<i>kolmat ta</i>	<i>kolmande h</i>
4.	<i>n'el'läs</i>	<i>n'el'länne n</i>	<i>n'el'lät tä</i>	<i>n'el'lände h</i>
5.	<i>viijes</i>	<i>viijenne n</i>	<i>viijet tä</i>	<i>viijende h</i>
6.	<i>kuuves</i>	<i>kuuvenne n</i>	<i>kuuvet ta</i>	<i>kuuvene h</i>
7.	<i>seiččemes</i>	<i>seiččemenne n</i>	<i>seiččemet tä</i>	<i>seiččemende h</i>
8.	<i>kaheksas</i>	<i>kaheksanne n</i>	<i>kaheksat ta</i>	<i>kaheksande h</i>
9.	<i>yheksäs</i>	<i>yheksänne n</i>	<i>yheksät tä</i>	<i>yheksände h</i>
10.	<i>kymmenes</i>	<i>kymmenenne n</i>	<i>kymmenet tä</i>	<i>kymmenende h</i>
11.	<i>yhestoista</i>	<i>yhennentoista</i>	<i>yhet tätoista</i>	<i>yhende htoista</i>
12.	<i>kahestoista</i>	<i>kahennentoista</i>	<i>kahet taoista</i>	<i>kahende htoista</i>
13.	<i>kolmastoista</i>	<i>kolmannen- toista</i>	<i>kolmat taoista</i>	<i>kol- mande htoista</i>
19.	<i>yheksästoista</i>	<i>yheksännen- toista</i>	<i>yheksät tätoista</i>	<i>yhek- sände htoista</i>
20.	<i>kaheskymme- nes</i>	<i>kahennenkym- mene nne</i>	<i>kahet takymme- net tä</i>	<i>kahende hky- menende h</i>

Värikorostukset: **tunnus/tunnukset**, **pääte** ja (mahdollinen) **liite**.

Järjestysluvuissa 101:stä eteenpäin voidaan alku jättää perusluku-
muotoon, vain loppuosaa viimeisestä 1-9 numerosta alkaen taivute-
taan: 101. – *sadayhes*, 235. – *kaksisaduakolmekymmendäviijes*,
560. – *viizisaduakuuveskymmenes*.

Desimaali- ja murtoluvut

Desimaaliluvut merkitään käyttäen erottimena pilkkua.

- 14,28 % – luetaan: *nel'lätoista i kaksikymmendäkaheksan procenttua*
[lue: *pro-tsent-tua*]
- 5,99 € – luetaan: *viizi (j)euruo yheksänkymmendäyheksän sent'tie*

Tavallisimmat murtoluvut:

$\frac{1}{2}$ = *puoli*

$\frac{1}{3}$ = *kolmannes*

$\frac{1}{4}$ = *n'el'lännes, četvert'ti*

$\frac{3}{4}$ = *kolme četvert'tie*

Puolen päiviä *händä vuotin* = Odotin sitä puoli päivää.

Četvert'ti on yheksättä čuassuo = Kello on 8.15 (neljänneksen yli kahdeksan).

Päivämäärät, kellonajat ym. ajan ilmauksia

Tämpiänä on 25. (lue: *kaksikymmendäviijes ~ kaheskymmenes-viijes*) vierissänkuuda (= tammikuuta).

(*Vastauvumma huondeksella* *RK* / *huomenekšella* *VK* // *Vaštuačemma huomneksella* *TV*) *yheksän čuassun aigah.* = (Tapaamme aamulla/huomisaamuna) yhdeksältä ~ klo 9.

Kerahmo algau n'el'länpiänä 19 č. (luetaan: *yheksäntoista čuassuo / yheksäntoista čuassun aigah*) = kerho/harrastuspiiri alkaa torstaina klo 19.

Seminuara lienöy n'el'länpiänä 4.5.2023 č. 17 (luetaan: *miikkulan-kuun n'el'läs päivä vuodena kaksituhattakaksikymmendäkolme seiččementoista čuassuo / seiččementoista čuassun aigah*) = Seminaari on torstaina 4.5.2023 klo 17.

Mie olen syndyn 26.10.1982 (luetaan: *kaksikymmendäkuuves ~ kaheskymmeskuuves pokrovankuuda tuhatyheksänsaduakahesankymmendäkaksi*).

Tarkkaan ottaen pitäisi lukea *kahendenakymmenendenäkuuvendena*, mutta tällaisia pitkiä (järjestys)lukuilmauksia voidaan yksinkertaistaa edellä kuvattuun tapaan.

Venäjän- ja tverinkarjalassa käytetään nykyään, varsinkin suuremmista luvuista, venäjänkielisiä lukusanoja esim. vuosiluvuista ja kuukaudenpäivistäkin.

*Hänellä tuliessa kuussa **lienöy/täydyy/roih/roiteh/rodiu 55** (luetaan: **viizikymmendäviizi**) vuotta = hän **täyttää** ensi kuussa 55 vuotta.*

Voit valita mieleisesi tavan sanoa.

Teonsanat = verbit

Teonsanat ilmaisevat **tekemistä tai tapahtumista**.

Teonsanoilla on

- **perusmuoto (infinitiivi)**
- **tekijä- eli persoonamuodot**
- **aikamuodot** (tempukset)
- tekemisen tapaa ilmaisevat muodot, **tapaluokat** (modukset)
- **tekijättömät muodot**
- laatusanoja muistuttavat muodot, **partisiiptit** (suom lukeva, luke-
nut, luettava, luettu).

Teonsanoilla on sijamuotosanojen (nominien) tapaan **vartalot, tun-
nuks** ja **päätteet**.

Teonsanojen vartalotyypit

Teonsanoilla voi olla sijamuotosanojen (nominien) tapaan

- vain yksi vokaalivartalo: *sano|n, sano|ma||h*
- heikko ja vahva vokaalivartalo: *ota|n, otta|ma||h*
- konsonanttivartalo ja vokaalivartalo: *tul|la, tul|gua, tule|n*.

Teonsanojen vokaalivartalot

Heikko ja vahva vokaalivartalo on teonsanoilla (verbeillä), joiden

- **perusmuodon/sanakirjamuodon (infinitiivin) viimeisen tavun
alussa on g, d, b**

Perusmuoto / infinitiivi	Heikko vokaali- vartalo (yks 1. p.)	Vahva vokaali- vartalo (yks 3. p.)	Vahva vokaali- vartalo e-vartaloisilla ie-verbeillä
<i>al-gua</i> <i>an-dua</i> <i>kyl-bie</i>	<i>alla n</i> (= alan) <i>anna n</i> <i>kylve n</i>	<i>hiän alga u</i> <i>hiän anda u</i>	<i>kylbe mäh</i> (= kylpemään)
<i>lu-gie</i> <i>lua-die</i>	<i>luve n</i> <i>luaji n</i>	<i>hiän luadi u</i>	<i>luge mah</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Vahvan vokaalivartalon saat preesensin yksikön 3. persoonasta (**e**-vartaloisilla **ie**-verbeillä kuitenkin helpommin **-ma/-mä** -infinitiivin muodoista). Ks taulukkoa yllä: *kylbe|mäh*, *luge|mah* (vrt *kylbö|y*, *lugo|u*, joissa **e** → **ö/o**).

– viimeisellä tavurajalla on **kk**, **tt**, **pp** tai **čč**

Perusmuoto / infinitiivi	Heikko vokaalivartalo (yks 1. p.)	Vahva vokaali- vartalo (yks 3. p.)
<i>lek-kuo</i>	<i>leku n</i> (= liikun, liikuskelen)	<i>hiän lek-ku u</i>
<i>ot-tua</i>	<i>ota n</i>	<i>hiän ot-ta u</i> (= hän ottaa)
<i>tirp-pua</i>	<i>tirpa n</i> (= siedän, kestäen)	<i>hiän tirp-pa u</i>
<i>eč-čie</i>	<i>eči n</i> (= etsin)	<i>hiän eč-či y</i>

– perusmuodon/sanakirjamuodon (infinitiivin) viimeisellä tavurajalla on **sk**, **tk**, **st**

Perusmuoto / infinitiivi	Heikko vokaalivartalo (yks 1. p.)	Vahva vokaali- vartalo (yks 3. p.)	Vahva vokaalivartalo e-vartaloisilla ie -verbeillä
<i>käs-kie</i> <i>us-kuo</i> <i>jat-kuu</i> (= 1. jatkaa, pidentää 2. jatkaa [toimintaa]) <i>os-tua</i>	<i>kässe n</i> <i>usso n</i> <i>jata n</i> VK, TV (~ <i>jatkan</i> RK)	<i>hiän usko u</i> <i>hiän jatka u</i>	<i>käske mä h</i>
	<i>ossa n</i>	<i>hiän osta u</i>	

Elä enämbi jata paginua, lope sih! VK, TV = Älä enää jatka, lopeta!
(RK: *Elä enämbi jatka* - -)

Edellä esitettyjen kolmen ryhmän verbeillä on yksi yhteinen piirre: perusmuodon (infinitiivin) lopussa on diftongi (verbityyppi 1).

- **perusmuodon lopussa on vokaali + -ta/-tä (= -ata/-ätä, -eta/-etä) jne** -verbit, ks verbityypit 4, 5 ja 6) ja vokaalin edellä on aste- vaihtelussa oleva konsonantti, tavallisesti **k, t, p, v**, harvemmin **j**.

Heikko vokaalivartalo
(perusmuoto/
infinitiivi)

luku|ta (= lukita)
karta|ta (= karstata)
n'opa|ta (= napata)
luva|ta
ruve|ta
aija|ta (= aidata)

Vahva vokaalivartalo
(persoonamuodoissa)

lukkuo|n, -t, -u jne
karttua|n, -t, -u jne
n'oppua|n, -t, -u jne
lubua|n, -t, -u jne
rubie|n, -t, -u jne
aidua|n, -t, -u jne

Heikko vokaalivartalo on perusmuodon (infinitiivin) lisäksi imperatiivin 3. persoonan ja monikon 2. persoonan muodoissa, potentiaalain muodoissa, kaikissa passiivimuodoissa sekä partisiippi- muodoissa lukuunottamatta **-ja/-jä** -partisiippeja: *luvakkah, luvak- kua, luvanne|n, -t jne, luvatah, luvattih, luvannun, luvattu, luvat- tava*.

Pidäy nuagla oijata = Pitää oikaista naula.

Pellon aijattih = Pelto aidattiin.

Suuda n'oppai = Suikkasi suuta.

Pelkkä (= vain yksi) **vokaalivartalo** on **verbeillä, joiden perusmuo- don lopussa on**

- **diftongi, jonka edellä ei ole konsonanttivaihtelun alaista**

- **konsonanttia** (g,d,b)
- **geminaattaa** (kk, tt, pp, čč) tai
- **konsonanttiyhtymää** (sk, tk, st).

Tämä vokaalivartalo saadaan helpoiten preesensin yksikön 1. per- soonasta.

**Perusmuoto /
infinitiivi**

ajua (= ajaa)

Vokaalivartalo
(yks 1. p.)

aja|n

Persoonamuodot
(yks 2.–mon 2. p.)

aja|t, -u, -mma, -tta

Monikon 3. pers.

hyö aje|ta||h

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

<i>lahjuo</i> (= antaa lahjaksi, lahjoittaa)	<i>lahjo n</i>	<i>lahjo t, -u, -mma, -tta</i>	hyö lahjo ta h
<i>palua</i> (= palaa)	<i>pala n</i> harv	<i>tuli pala u</i>	<i>tulet pale ta h</i>
<i>sulua</i> (= sulaa)	<i>sula n</i> harv	<i>lumi sula u</i>	<i>lumet sule ta h</i>
<i>eliä</i> (= elää)	<i>elä n</i>	<i>elä t, -y, -mmä, -ttä</i>	hyö ele tä h
<i>niegluo</i> (= neuloa)	<i>nieglo n</i>	<i>nieglo t, -u, -mma, -tta</i>	hyö nieglo ta h
<i>häilyö</i> (= häilyä, heilua)	<i>häily n</i>	<i>häily t, -u, -mma, -tta</i>	hyö aje ta h
<i>sano</i> (= sanoa)	<i>sano n</i>	<i>sano t, -u, -mma, -tta</i>	hyö sano ta h
<i>hirnuo</i> (= aivastaa)	<i>hirnu n</i>	<i>hirnu t, -u, -mma, -tta</i>	hyö hirnu ta h
<i>poimie</i> (= noukkia, kerätä)	<i>poimi n</i>	<i>poimi t, -u, -mma, -tta</i>	hyö poimi ta h
<i>jaksua</i> = riisua	<i>jaksa n</i>	<i>jaksa t, -u, -mma, -tta</i>	hyö jakse ta h
<i>lypsiä</i> = lypsää	<i>lypsä n</i>	<i>lypsä t, -y, -mmä, -ttä</i>	hyö lypse tä h
<i>yöksyö</i> = eksyä	<i>yöksy n</i>	<i>yöksy t, -y, -mmä, -ttä</i>	hyö yöksy tä h
<i>seizuo</i> = seisoa	<i>seizo n</i>	<i>seizo t, -u, -mma, -tta</i>	hyö seizo ta h
<i>kyzyö</i> = kysyä	<i>kyzy n</i>	<i>kyzy t, -y, -mmä, -ttä</i>	hyö kyzy tä h
<i>kaivua</i> = kaivaa	<i>kaiva n</i>	<i>kaiva t, -u, -mma, -tta</i>	hyö kaiva ta h
<i>kylviä</i> = kylvää	<i>kylvä n</i>	<i>kylvä t, -y, -mmä, -ttä</i>	hyö kylve tä h
<i>survuo</i> = murskata, survoa	<i>survo n</i>	<i>survo t, -u, -mma, -tta</i>	hyö survo ta h

Vartalon loppuvokaali **a/ä** → **e** passiivimuotojen **t:n** edellä
aja|n : *aje|tah, aje|ttih, aje|ttu*
elä|n : *ele|täh, ele|ttih, ele|tty*

Edellä olevasta taulukosta käy ilmi, että loppudiftongin edellä voi olla **j, l, m, n, r, ks, ps, z** tai **v**.

– **va/vä, ha/hä, ja/jä** (verbityyppi 2)

Perusmuoto / infinitiivi	Vokaalivartalo (yks 1. p.)	Persoonamuodot (yks 2.–mon 2. p.)	Monikon 3. pers.
<i>tuuva</i> (= tuoda)	<i>tuo n</i>	<i>tuo t, -y, -mma, -tta</i>	hyö tuuva h
<i>syyvä</i> (= syödä)	<i>syö n</i>	<i>syö t, -y, -mmä, -ttä</i>	hyö syyvä h
<i>suaha</i> (= saada)	<i>sua n</i>	<i>sua t, -y, -mma, -tta</i>	hyö suaha h
<i>jäähä</i> (= jäädä)	<i>jiä n</i>	<i>jiä t, -y, -mmä, -ttä</i>	hyö jäähä h
<i>viijä</i> (= viedä)	<i>vie n</i>	<i>vie t, -y, -mmä, -ttä</i>	hyö viijä h

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

uija (= uida)

ui|n

ui|t, **-bi**, **-mma**, **-tta**

hyö uija|h

Poikkeus: verbi **nähä** (ks s 86)

Perusmuodon 1. tavun pitkän vokaalin **uu**, **yy**, **ii** asemesta taivutusvartalossa on diftongi **uo**, **yö**, **ie**; ks edeltä taulukosta.

Teonsanojen konsonanttivartalot

Konsonanttivartalo on (vokaalivartalon lisäksi) verbeillä, joiden **perusmuodon lopussa** on **-lla/-llä**, **-nnä**, **-rra/-rrä**, **-ssa/-ssä** (verbityyppi 3 s 104).

Konsonanttivartalo on näiden verbien

- perusmuodossa (infinitiivissä)
- imperatiivin mon 2. sekä yks [ja mon] 3. persoonassa
- passiivimuodoissa
- partisiippimuodoissa lukuun ottamatta **-ja/-jä** partisiippeja

Perusmuoto / infinitiivi	Imperatiivi (mon 2. p.)	Imperatiivi (yks [ja mon] 3. p.)	Passiivi = mon 3. p.	Partisiippi- muodot
tul la	tul gu a	tul ga h	tul la h, tul di h	tul lun, tul dava, tul du
män nä	män gi ä	män gä h	män nä h, män di h	män nyn, män dävä, män dy
pur ra	pur gu a	pur ga h	pur ra h, pur di h	pur run, pur dava, pur du
juos sa	juos ku a	juos ka h	juos sa h, juos ti h	juos sun, juos tava, juos tu
pes sä	pes ki ä	pes kä h	pes sä h, pes ti h	pes syn, pes tävä,

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

kuunnel|**la** kuun-
nell|**gu**||**a** kuunnel|**ga**||**h** kuunnel|**la**||**h**,
kuunnel|**di**||**h** pes|**ty**
kuunnel|**lun**,
kuunnel|**dava**,
kuunnel|**du**

Näiden verbien muissa muodoissa on vokaalivartalo:
*tule|**n**, -**t**, -**mma**, -**tta***; *tuli|**ja***, *mäni|**jä*** jne

HUOM Vartalon **e** → **o/ö** yksikön 3. persoonan persoonapäätteen
u/y edellä: *tulo|**u***, *mänö|**y***.

Kaksivartaloinen on lisäksi verbi **nähä** (= nähdä).

Perus- muoto / infinitiivi	Impera- tiiv (yks [ja mon] 3. p. sekä mon 2. p.)	Konditio- naalin mon 3. p. (= pas- siivi)	Potentiaali	Passiivi = mon 3. p.	Partisiippi- muodot
<i>näh ä</i>	<i>näh kä h</i> <i>näh ki ä</i>	<i>näh täis</i>	<i>näh ne n,</i> <i>-t, -mmä,</i> <i>-ttä;</i> <i>näh nö y,</i> <i>näh täne h</i>	<i>näh ä h</i> <i>näh ti h</i>	<i>näh nyn,</i> <i>näh tävä,</i> <i>näh ty</i>

Tämän verbin vokaalivartalot ovat **niä- : näge-** (konsonantti-
vaihtelu **g** : **Ø**; **ä + e** → **iä**): *niä|**n** -**t***, *nägö|**y** (e + **y** → **öy**)*,
*niä|**mmä**, -**ttä***; *näge|**mä**||**ssä**, -**stä*** jne

Nämä vokaalivartaloiset muodot edellyttävät perusmuotoa ***nägie**
(vrt *lugie* : *luven*, jossa vaihtelu **g** : **v**).

Perusmuoto = infinitiivi

Teonsanojen **perusmuodolla** (infinitiivillä) **on**, toisin kuin sijamuoto-
sanojen (nominien) perusmuodolla, **oma tunnuksensa**. Se vaihtelee

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

vartalon mukaan. Vartalo ja tunnus ovat usein sulautuneet yhteen, jolloin on käytännöllisempää puhua vartalon ja tunnuksen asemesta infinitiivin ”lopusta”.

Karjalan verbit voi suomen tapaan (White s. 154-163) jakaa **infinitiivin tunnuksen ja taivutusvartalon perusteella** kuuteen tyyppiin.

Verbityyppi 1

Infinitiivin lopussa on diftongi: *ottua, jättiä, lugie, eččie, sanuo, istuo, kzyö*.

Verbityyppi 2

Infinitiivin lopussa **va/vä, ja/jä, ha/hä**: *juuva, syyvä, voiija, viijä, suaha, jiahä*

Verbityyppi 3

Infinitiivin lopussa **lla/llä, nna/nnä, rra/rrä, ssa/ssä**: *tulla, niellä, panna, männä, purra, vierrä, juossa, pessä*

Verbityyppi 4

Infinitiivin lopussa **vokaali + ta/tä** (HUOM erikseen tyyppi 6): *luvata, hyllätä* (= hylätä), *ruveta, lukuta* (= lukita), *erota*

Verbityyppi 5

-ita/-itä : **-iče/-ičče**- teonsanat: *pakita* (= pyytää) : *pakičen* : *pakiččemah*

Verbityyppi 6

-eta/-etä : **-ene**- teonsanat: *kalveta* : *kalbenen, vanheta* : *vanhenen, puata* (= paeta) : *pagenen*

Verbien taivutusmuodot

Taivutuksen kannalta tärkeitä verbinmuotoja ovat

- yksikön 1. **persoonan muoto**: *mie sanon/otan/luven*
- **ma/mä** -muodot: *(rubien) sanomah/ottamah/lugemah*
- **perusmuodot**, joiden lopussa on lyhyt vokaali: *tuuva, mennä, avata, tarvita, kalveta* (verbityypit 2-6).

Tekijä- eli persoonamuodot

Teonsanojen taivutuksessa keskeisiä ovat tekijä- eli persoonamuodot: **kolme yksikössä** ja **kolme monikossa**.

Pers	Yks pron	Verbin muoto	Mon pron	Verbin muoto
1.	<i>mie</i>	<i>ota n</i>	<i>myö</i>	<i>ota mma</i>
2.	<i>sie</i>	<i>ota t</i>	<i>työ</i>	<i>ota tta</i>
3.	<i>hiän</i>	<i>otta u</i>	<i>hyö</i>	<i>ote tah</i>

Yksikön ja monikon 1. ja 2. persoonan persoonapäätteet ovat samat kuin suomessa. Yksikön 3. persoonan **pääte *u/y* muodostaa**

- vartalon ***u:n*** tai ***y:n*** kanssa **pitkän vokaalin**: *istu|**u***, *kyzy|**y***
- muiden vartalon loppuvokaalien kanssa **diftongin**: *otta|**u***, *sano|**u***, *ečči|**y***, *jättä|**y*** jne

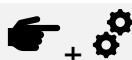

Vartalon loppuvokaali **e** vaihtuu yksikön 3. persoonan persoonapäätteen edellä, **e + u** → **ou**, **e + y** → **öy**: *tulou*, *mänöy*.

Suomessa yksikön 3. persoonassa on pitkä vokaali: ottaa, sanoo, jättää jne. Karjalassa kauempana sanassa voi olla pitkänä vain **uu** ja **yy**: *istuu*, *kyzyy* (ks Grammari 1 s 27).

Yksikön 3. persoonan persoonapäätteen kehityksestä (ks Grammari 1 s 33).

Monikon 1. ja 2. persoonassa (*myö*, *työ*) päätteen loppuvokaali on karjalan kirjakielessä **a** (*otamma*, *sanomma*) – suomessa **e** (*otamme*, *sanomme*).

Puhekielessä rajakarjalassa ja osin venäjänkarjalassakin on (livvin tapaan) **-mmo/-mmö** -loppuisia muotoja: *otammo*, *sanommo*, *jättämmö* jne.

Aikoinaan kantakielessä on ollut kolme "lukua": yksikkö – singulari, kaksikko – duaali ja monikko – pluraali. Joissakin kielissä, esim. saamessa, kaksikkoa on vielä nykyäänkin.

Karjalan **a**-loppuiset **-mma/-mmä** ja **-tta/-ttä** ovat alkuperäiset monikon ("meitä" tai "teitä" on enemmän kuin kaksi) 1. ja 2. persoonan päätteet. Suomen **-mme** ja **-tte** ovat alkuaan kaksikon persoonapäätteitä eli niitä on käytetty silloin, kun "meitä" tai "teitä" on vain kaksi: me lähdemme (= me kaksi lähdemme), te lähdette (= te kaksi lähdette).

Monikon 3. persoonalla (*hyö*) ei ole omaa persoonamuotoa, vaan siinä käytetään suomen *sanotaan*, *otetaan* -tyyppiä vastaavia muotoja **sanotah**, **otetah**. Näillä on karjalassa **kaksi merkitystä**: 1. he sanovat, ottavat 2. sanotaan, otetaan.

Kun perusmuodon lopussa on lyhyt vokaali (ks ed), preesenin monikon 3. persoonan muodot saadaan liittämällä perusmuotoon persoonapäite **h**: **tuuvah**, **männäh**, **avatah**, **tarvitah**, **kalvetah**.

Suomessakin, varsinkin puhekielessä, käytetään *sanotaan*, *jätetään* -muotoja persoonamuotoina, mutta ei monikon 3. vaan monikon 1. persoonassa: *me sanotaan*, *jätetään*. Karjalassa ei ole ~~*myö sanotah*, *jätetäh*~~.

Karjalassa ei ole **vat/vät** -loppuisia persoonamuotoja (vrt suom *sanovat*, *jättävät*) eikä **va/vä** -loppuisia aktiivin partisiippi-muotoja (vrt suom *lukeva*, *istuva* – *karj lugija istuja*). Vain passiivin partisiipissa on **va/vä**-tunnus: *juodava*, *syödävä*.

Yksipersonaiset verbit

Verbejä, jotka ilmaisevat luonnonoloja, ihmisen ulkoista (fyysistä) tilaa tai mielentilaa, välttämättömyyttä tai pakkoa käytetään vain yksikön 3. persoonassa.

Tämpiänä tuulou äijän = Tänään on tuulinen päivä.

Miula pidäy noussa aivoin = Minun pitää herätä aikaisin.

Suolazen syödyö juotattau = Suolaisen syötyä janottaa.

Aikamuodot = tempukset

Teonsanoilla on karjalassa suomen tapaan neljä aikamuotoa:

- ”menemätön” aika, **preesens**: ”on (nyt)”
- mennyt aika, **imperfekti**: ”oli (äsken, eilen jne)”
- ”on ollut” -aika, **perfekti**: ”on ollut (ennen tätä hetkeä)”
- ”oli ollut” -aika, **pluskvamperfekti**: ”oli ollut (ennen aiemmin mainittua)”.

Preesens

Karjalassa ei ole erikseen tulevaa aikaa ilmaisevaa muotoa (futuuria), vaan **preesens ilmaisee** paitsi menemätöntä aikaa **myös tulevaa aikaa**.

Preesensillä ei ole omaa tunnusta. Persoonapäätteet liitetään **heikkoon tai vahvaan vokaalivartaloon**.

anna|n, -t, anda|u, anna|mma, -tta

Imperfekti

Imperfektin tunnus on *i*. Sen edellä vartalossa samanlaisia vo-
kaalinmuutoksia kuin sijamuotosanoissa monikon *i*-tunnuksen
edellä:

Kaksitavuisten verbien vartalon lyhyt loppuvokaali *a* vaihtuu
o:hon (*-a + i → -oi*), jos sanan 1. tavussa on *a* (= *a* tai *ai, au, ua*):
anna|a + i → annoi|n, -t, -mma, -tta (verbityyppi 1).

-a → -o-muutoksen jälkeen imperfektin *i* on kadonnut avo-
tavusta: *an-doi → ando, *an-doi|ma, -ja → an-do|ma, -ja*.

Umpitavussa *i* säilyy: *an-noin, -t, an-noim-ma, -tta*.

Mie tänä piänä jo leivät pais-soin = Minä jo tänään leivät paistoin.
Myö eglein rua-voim-ma/rua-do-ma kolmen kessen = Olimme eilen töissä kolmes-
taan.

Muiden *a*-vartaloisten verbien vartalon *a* katoaa (*-a + i → i*):
ota|a + i → oti|n, -t, otti, otti|ma, -ja ~ oti|mma, -tta
muis-sa|a + i → muis-si|n, -t, hiän muisti, muissi|mma, -tta ~
muisti|ma, -ja

Vartalon loppuvokaali *-ä* katoaa (*-ä + i → i*) aina (verbityyppi 1):
jätä|a + i → jäti|n, -t, jätti, jätti|mä, -jä ~ jäti|mmä, -ttä

Kaksi- ja useampitavuisten verbien vartalon loppuvokaalit *-e* ja *-i*
katoavat (verbityypit 1, 3, 5 ja 6):

luve|a + i → luvi|n, -t, lugi, luvi|mma, -tta

eči|a + i → eči|n, -t, ečči, eči|mmä, -ttä

mäne|a + i → mäni|n, -t, mäni, mäni|mmä, -ttä

val'lice|a + i → val'liči|n, -t, val'ličči, val'liči|mma, -tta

vanhene|a + i → vanheni|n, -t, vanheni, vanheni|mma, -tta

Vartalon diftongin 1. vokaali katoaa (verbityypit 2 ja 4):
syö|a + i → söi|n, -t, söi, söi|mmä, -ttä

vie|A + i → *vei|n, -t, vei, vei|mmä, -ttä*
sua|A + i → *sai|n, t, sai, sai|mma, -tta*

lubua|A + i → *lubai|n, -t, lubai, lubai|mma, -tta*
hylgiä|A + i → *hylgäi|n, -t, hylgäi, hylgäi|mmä, -ttä*
rubie|A + i → *rubei|n, -t, rubei, rubei|mma, -tta*

Imperfektin persoonapäätteet poikkeavat edellä esitellyistä preesensin persoonapäätteistä seuraavasti:

- **yksikön 3. persoonan** muoto on päätteetön: *otti, jätti, tuli, mäni*
- **2- tai useampitavuisten monikon 1. ja 2. persoonassa** on rinnakkaispäätteet: *otti**ma** ~ otti**mma**, tuli**ma** ~ tuli**mma**; otti**ja** ~ otti**ta**, tuli**ja** ~ tuli**ta**.*

Verbityyppien 2 ja 4 imperfektin monikon 1. ja 2. persoonassa vain päätteet **-mma/-mmä** ja **-tta/-ttä**: *jo**mma**, jo**itta**; söi**mmä**, söi**ittä**; lubai|**mma, -tta**, rubei|**mma, -tta**; lukku**i|mma, -tta** (= lukitsimme, lukitsitte).*

Imperfektin monikon 1. ja 2. persoonan rinnakkaispäätteet **-ma/-mä** ja **-ja/-jä** ovat imperfektin alkuperäiset päätteet. Ne liitetään **monitavuiseen** (vahvaan) vokaalivartaloon: *ot-**ti|ma, -ja*** (= otimme, otitte); *jät-**ti|mä, -jä*** (= jätimme, jätitte).

Päätteet **-mma/-mmä** ja **-tta/-ttä** on "lainattu" preesensistä: *ota|**mma** – oti|**mma**, ota|**tta** – oti|**tta**.*

Perfekti ja pluskvamperfekti

Perfekti ja pluskvamperfekti ovat ”liittomuotoja”: niissä on **olla-verbin** preesensin tai imperfektin **persoonamuoto + -n(un)/-n(yn)**-loppuinen **partisiippi**: *olen/olet jne ottan, jättän, tullun, männyn; olin/olit jne ottan, jättän, tullun, männyn*.

Olla-verbi

Perustaivutus (indikatiivi)

Pers	Preesens	Imperfekti	Perfekti	Pluskvamperfekti
<i>mie</i>	<i>olen</i>	<i>olin</i>	<i>olen ollun</i>	<i>olin ollun</i>
<i>sie</i>	<i>olet</i>	<i>olit</i>	<i>olet ollun</i>	<i>olit ollun</i>
<i>hiän</i>	<i>on</i>	<i>oli</i>	<i>on ollun</i>	<i>oli ollun</i>
<i>myö</i>	<i>olemma</i>	<i>olima ~ olimma</i>	<i>olemma ollun</i>	<i>olima ~ olimma ollun</i>
<i>työ</i>	<i>oletta</i>	<i>olija ~ olitta</i>	<i>oletta ollun</i>	<i>olija ~ olitta ollun</i>
<i>hyö</i>	<i>ollah</i>	<i>oldih</i>	<i>on/ollah oldu</i>	<i>oli/oldih oldu</i>

Konza olemma syöny, lähemmä jarmankkah = Kun(han) olemme syöneet, lähemme markkinoille.

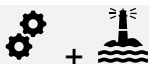
Muut tapaluokat

Pers	Imperatiivi	Konditionaalin		Potentialin	
		preesens	perfekti	preesens	perfekti
<i>mie</i>	-	<i>olizin</i>	<i>olizin ollun</i>	<i>ollen</i>	<i>ollen ollun</i>
<i>sie</i>	<i>ole</i>	<i>olizit</i>	<i>olizit ollun</i>	<i>ollet</i>	<i>ollet ollun</i>
<i>hiän</i>	<i>olgah ~ a(n)na on</i>	<i>olis</i>	<i>olis ollun</i>	<i>ollou</i>	<i>ollou ollun</i>
<i>myö</i>	-	<i>olizi(m)ma</i>	<i>olizi(m)ma ollun</i>	<i>ollemma</i>	<i>ollemma ollun</i>
<i>työ</i>	<i>olgua</i>	<i>olizitta/olizija</i>	<i>olizitta/olizija ollun</i>	<i>olletta</i>	<i>olletta ollun</i>
<i>hyö</i>	<i>olgah ~ a(n)na ollah</i>	<i>olis/oldais</i>	<i>olis/oldais oldu</i>	<i>ollou/oldaneh</i>	<i>ollou (oldaneh) oldu</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Monikon 3. persoonassa rinnakkaismuodot: *hyö on ~ ollah / oli ~ oldih / olis ~ oldais / ollou ~ oldaneh – otettu, jätetty, tuldu, mändy.*

Karjalassa *olla*-verbin potentiaali muodostetaan samasta vartalosta kuin muutkin tapaluokat (indikatiivi, imperatiivi, konditionaali). **Suomen** potentiaalissa on *liene*-vartalo.

Karjalassa *liene* on *olla / tulla* (joksikin) **-verbien futuurimuoto** (tulevan ajan muoto).

Huomena mie lienen jovella. = Huomenna minä olen joella.

Kuni on kandamatta, sini on karičča, a ku kandau siid lammas lienöy. = Niin kauan kuin on vuonimatta (ei ole tehnyt vuonaa/vuonia) siihen asti on "karitsa", mutta kun vuonii sitten siitä tulee "lammas".

Verbityypit

Verbityyppi 1 = diftongiloppuiset verbit

Tyyppi 1 on karjalan yleisin verbityyppi.

Perusmuodon (infinitiivin) **lopussa** on diftongi *ua, iä, uo, yö* tai *ie: ottua, jättiä, sanuo, kyzyö, lugie, kylbie, eččie.*

Diftongit ovat syntyneet, kun infinitiivin **tunnus a/ä** on liittynyt (**vahvaan**) **vokaalivartaloon**:

		Karjala	Vrt suomi
a + a → ua	(otta mah) otta + a	ot-tu a	ot-ta a
ä + ä → iä	(jättä mäh) jättä + ä	jät-ti ä	jät-tä ä
o + a → uo	(sano mah)sano + a	sa-nu o	sa-no- a
u + a → uo:	(istu mah) istu + a	is-tu o	is-tu- a
y + ä → yö :	(kyzy mäh) kyzy + ä	ky-zy ö	ky-sy- ä
e + a → ie:	(luge mah) luge + a	lu-gi e	luke a
e + ä → ie:	(kylbe mäh) kylbe + ä	kylbi e	kylpe ä
i + a → ie:	(poimi mah) poimi + a	poimi e	poimi a
i + ä → ie:	(ečči mäh) ečči + ä	ečči e (= etsiä)	etsi ä

Perusmuodon (infinitiivin) tunnus on **-a/-ä**. Suomessa **-a/-ä** on säilynyt. Karjalassa sen sijaan on vokaalinmuutoksia, ja lopputavussa on aina diftongi.

Jos vokaalinmuutoksia ei olisi tapahtunut, olisivat infinitiivit suomen tapaan **ot-taa**, **jät-tää**, **sa-no-a**, **is-tu-a** jne. Ne olisivat vastoin karjalan äännejärjestelmää: karjalassa – toisin kuin suomessa – ei ole pitkiä vokaaleja **aa** ja **ää** eikä lainkaan vokaaliyhtymiä (Grammari 1 s 35). Vastaavan lainen kehitys on tapahtunut myös partitiivin **a/ä** -päätteen yhteydessä (s 47).

Verbityypin 1 **muita tunnuspiirteitä ja ominaisuuksia:**

Taivutusvartalossa konsonanttivaihtelua/astevaihtelua ja **preesensvartalon lopussa lyhyt vokaali:**

ota|n : otta|u : otta**kku**|a : otta**kka**|h;

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

kačõ|n : kaččo|u : kaččo**kku**|a : kaččo**kka**|h

Vartalon a/ä → **e** monikon 3. persoonan ja passiivin muodoissa:

otan: otetah, otettih, otettu

jätän: jätetäh, jätettih, jätetty

Vartalon a vaihtuu o:hon tai katoaa imperfektin **i:n** edellä

(**a + i** → **oi / i**; ks s 92):

anna|n: anno**i**|n, **-t**, (anda|u:) ando, ando|**ma**, **-ja**

ota|n: oti|n, **-t** (otta|u:) otti, otti|**ma**, **-ja**

Vartalon ä katoaa imperfektin **i:n** edellä (**ä + i** → **i**):

jätä|n: jäti|n, **-t**, (jättä|y:) jätti, jätti|**mä**, jätti|**jä**

Imperfektin ja konditionaalin monikon 1. ja 2. persoonassa **rinnakkaispäätteet**:

otti**ma** ~ ot**imma**, ottazi**ma** ~ ottazi**mma**; jätti**mä** ~ jätti**immä**, jättä**zimä** ~ jättä**zimmä**

otti**ja** ~ otti**tta**, ottazi**ja** ~ ottazi**ttä**; jätti**jä** ~ jätti**ittä**, jättä**zijä** ~ jättä**zittä**.

Konditionaalin tunnuksen **z:n** edellä oleva **i** katoaa (**izi** → **zi**) **persoonapäätteen edellä** (avotavu!):

otta + **izi** → ot-ta-**zi**|n, **-t**, **-(m)ma**, **-ja** ~ **-tta**

jättä + **izi** → jät-tä-**zi**|n, **-t**, **-(m)mä**, **-jä** ~ **-ttä**.

☞ **is**-tunnuksen **i** säilyy, koska yksikön 3. persoonassa ei ole persoonapäätettä, ja siksi **is**-tunnukseen päättyvä tavu on **umpitavu**: *ot-tais*, *jät-täis*.

Partisiipin tunnus **-n(un)/-n(yn)** liitetään **vahvaan vokaalivartaloon**: *ottan(un)*, *jättän(yn)*.

☞ Verbien *kuadua* (= kaataa) ja *ruadua* (= tehdä, "raataa") **preesens-** ja **passiivivartalo** on **yksitavuinen** (vaihtelu **d : Ø**) ja sen **lopussa** on **diftongi**:

kua|n (= kaadan), *kua|t*, **-mma**, **-tta**, (hyö) *kua|tah*, *kua|tth* jne.
rua|n (= teen, "raadan"), *rua|t*, **-mma**, **-tta**, (hyö) *rua|tah*, *rua|tth* jne.

HUOM Myös imperatiivin yksikön 2. persoonan muodot *kua*, *rua*.

Muissa muodoissa 2-tavuinen vahva vokaalivartalo:

kua-dak-kah, *kua-dak-kua*, *kua-da-ne|n*, *-t* jne, *kua-da-zi|n*, *-t* jne.

Vrt *kuaduo* (= kaatua) : *kuavu|n*, **-t**, **-mma**, **-tta**, (hyö) *kuavu|tah*, *kuavu|tth* jne (vaihtelu **d : v**).

Persoon- ja aikamuodot (indikatiivi)

Persoon	Perusmuoto: <i>andua</i> (= antaa)			
	Preesens vartalo + persoonapääte	Imperfekti vartalo + tunnus + persoonapääte	Perfekti	Pluskvamperfekti
<i>mie</i>	<i>anna n</i>	<i>anno i n</i>	<i>olen anda n</i>	<i>olin anda n</i>
<i>sie</i>	<i>anna t</i>	<i>anno i t</i>	<i>olet anda n</i>	<i>olit anda n</i>
<i>hiän</i>	<i>anda u</i>	<i>ando</i>	<i>on anda n</i>	<i>oli anda n</i>
<i>myö</i>	<i>anna mma</i>	<i>ando ma ~</i> <i>anno i mma</i>	<i>olemma</i> <i>anda n</i>	<i>olima ~ olimma</i> <i>anda n</i>
<i>työ</i>	<i>anna tta</i>	<i>ando ja ~</i> <i>anno i tta</i>	<i>oletta anda n</i>	<i>olija ~ olitta</i> <i>anda n</i>
<i>hyö</i>	<i>anne ta h</i>	<i>anne ti h</i>	<i>ollah/on</i> <i>anne ttu</i>	<i>oldih/oli</i> <i>anne ttu</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Imperfektin yksikön 3. persoonan ja monikon 1. ja 2. persoonan muodoista *an-do*, *an-do-ma*, *an-do-ja* on avotavun vuoksi imperfektin tunnus *i* kadonnut.

Umpitavuissa *i* on säilynyt: *an-noin*, *an-noit*, *an-noim-ma*.

HUOM *i*-vartaloisten verbien preesensvartalo on samalla myös imperfektin vartalo: *ečin*, *ečit*, *hiän ečči*, *ečimmä jne*. Preesensin ja imperfektin muodot ovat siis samanlaisia lukuun ottamatta yksikön ja monikon 3. persoonaa: (*hiän*) *eččiy* – *ečči*, (*hyö*) *ečitäh* – *ečittih*.

Passiivin preesens- ja imperfektimuodoissa on vokaalinmuutoksia:

- vartalon **-a** → **e** passiivin tunnuksen edellä:
anna + **ta** + **h** → *annetah*
- lisäksi passiivin tunnuksen **a** → **Ø** (katoaa) imperfektin **i:n** edellä: *annetta* + **i** + **h** → *annettih*

Perfektissä ja pluskvamperfektissä pääverbin **-n** (*andan*) on partiisiipin tunnus, josta tässä verbityypissä on jäljellä vain alkukonsonantti **n** (vrt. suom. *antanut*).

Samalla tavoin kuin *andua* taipuvat soveltuvien osien *ottua*, *jättiä*, *sanuo*, *istuo*, *kyzyö*, *eččie*, *lugie* jne.

ie-loppuisten verbien monikon 3. pers / passiivin preesens ja imperfekti voidaan muodostaa myös liittämällä passiivin (ja imperfektin) tunnus ja persoonapäätte suoraan infinitiiviin:

lugie + **ta** + **h** → *lugietah*, *lugie* + **tta** + **i** + **h** → *lugiettih*.

Muodot *luvetah* ja *lugietah*, *luvettih* ja *lugiettih* ovat rinnakkaisia – voit käyttää molempia.

Hiän **malttau** ven'an kieleh / ven'aks = Hän osaa venäjää.

Nämä lapset jo **maltetah** kirjah = Nämä lapset osaavat jo lukea.

Mie **maltoin** kai, midä hiän pagizi = **Ymmärsin** kaiken, mitä hän puhui.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Hiän **mugattau** kai, hot midä sano = Hän myöntelee (sanoo ”muga” kaikkeen), sa-noitpa mitä tahansa.

Puhassin sovat = Puhdistin vaatteet.

Varussamma stolan syyvä = Katamme pöydän.

Lumi puun **viäristäy** = Lumi taivuttaa puun.

taiginua **sotkietah** = 1. taikinaa sekoitetaan 2. taikinaa alustetaan.

Koivusta **laskietah** keviällä mahlua = Koivusta lasketaan keväällä mahlaa.

Čotilla **lugiettih** d’engua = Helmitaulun avulla laskettiin rahoja.

Muut tapaluokat (modukset)

Pers	Imperatiivi vartalo + tunnus + persoona- pääte	Konditionaa- lin preesens vartalo + tun- nus + persoo- napääte	Konditionaalin perfekti	Potentiaalın preesens	Potentiaalın per- fekti
mie sie hiän	- anna anda kka h ~ a(n)na andau	anda zi n anda zi t anda is	olizin anda n olizit anda n olis anda n	anda ne n anda ne t anda no u	ollen anda n ollet anda n ollou anda n
myö	-	anda zi ma ~ anda zi mma	olizi(m)ma anda n	anda ne mma	ollemma anda n
työ	anda kku a	anda zi ja ~ anda zi tta	olizitta/olizija anda n	anda ne tta	olletta anda n
hyö	anda kka h ~ a(n)na anne ta h	anne tta is	olis/oldais anne ttu	anne tta ne h	ollou/oldaneh anne ttu

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Verbityyppi 2 = -va/-vä, -ja/-jä, -ha/-hä -loppuiset

Kakkostyyppin verbit ovat pääasiassa **kaksitavuisia**:

juuva, syyvä, voija, viijä, suaha, jähä.

Infinitiivin tunnus on

- pitkän **uu/yy**-vokaalin jäljessä **va/vä**: *juu-va* (= juoda), *tuu-va*, *luu-va* (= luoda), *syy-vä* (= syödä), *myy-vä*
- pitkän **ii**-vokaalin ja **oi/ui**-diftongin jäljessä **ja/jä**: *vii-jä* (= viedä) *voi-ja*, *ui-ja*
- **ua/iä**-diftongin jäljessä **-ha/-hä**: *sua-ha* (= saada) *jä-hä* (= jäädä).

Taivutusvartalo on kuten suomessa yksitavuinen, ja siinä on perusmuodon **pitkän vokaalin asemesta diftongi**:

juuva – *juo|n, -t, juo|u, juo|mma* jne
syyvä – *syö|n, -t, syö|y, syö|mmä* jne
viijä – *vie|n, -t, vie|y, vie|mmä* jne.

Perusmuodon **diftongit säilyvät** taivutuksessa:

suaha – *sua|n, -t, sua|u, sua|mma* jne
jähä – *jä|n, -t, jä|y, jä|mmä* jne
voija – *voi|n, -t, voi|bi, voi|mma* jne
uija – *ui|n, -t, ui|bi, ui|mma* jne.

Useampitavuiset 2-tyyppin verbit ovat *oija/uija* -loppuisia:

ahavoija, torguija (= tehdä kauppaa, kaupata), *haravoija*. Niiden preesensvartalon loppuna on **-oiče/-oičče**, **-uiče/-uičče** ja imperfektin vartalon **-oiči/-oičči**, **-uiči/-uičči**:

- *haravoičen, torguičen; haravoiččou, torguiččou* (e + u → ou)
- *haravoičin, torguičin; haravoičči, torguičči*.

Monikon 3. persoonan muoto saadaan lisäämällä infinitiivin loppuun persoonapäätte **h**: (*hyö*) *juuvah, syyvah, viijah, torguijah*.

Vartalon diftongin 1. vokaali katoaa imperfektin *i:n* ja konditionaalin *izi/is-*tunnuksen edellä:

(juo|n) juo + *i* + *n* → *join*, (sua|n) sua + *i* + *n* → *sain* jne

(juo|n) juo + *izi/is* + *n* → *joizin*, *-t*, hiän *jois*

(sua|n) sua + *izi/is* + *n* → *saizin*, *-t*, hiän *sais* jne

Partisiippimuotojen tunnukset *-nun/-nyn* ja *-du/-dy*

Taivutus muilta osin selviää seuraavista taulukoista.

Persoon- ja aikamuodot (indikatiivi)

Persoon	Perusmuoto: <i>juuva</i> (= juoda)			Pluskvamperfekti
	Preesens vartalo + persoonapääte	Imperfekti vartalo + tunnus + persoonapääte	Perfekti	
<i>mie</i>	<i>juo n</i>	<i>jo i n</i>	<i>olen juo nun</i>	<i>olin juo nun</i>
<i>sie</i>	<i>juo t</i>	<i>joi t</i>	<i>olet juo nun</i>	<i>olit juo nun</i>
<i>hiän</i>	<i>juo u</i>	<i>joi</i>	<i>on juo nun</i>	<i>oli juo nun</i>
<i>myö</i>	<i>juo mma</i>	<i>joi mma</i>	<i>olemma</i>	<i>olima ~ olimma</i>
			<i>juo nun</i>	<i>juo nun</i>
<i>työ</i>	<i>juo tta</i>	<i>joi tta</i>	<i>oletta juo nun</i>	<i>olija ~ olitta</i>
				<i>juo nun</i>
<i>hyö</i>	<i>juuva h</i>	<i>juodi h</i>	<i>ollah/on</i>	<i>oldih/oli juo du</i>
			<i>juo du</i>	

HUOM! Preesensin yksikön 3. persoonassa triftongi: *juou*, *syöy*, *suau*, *jiäy*.

Imperfektin monikon 1. ja 2. persoonan persoonapäätteet: *mma/mmä* ja *tta/ttä*. HUOM ei rinnakkaispäätteitä – vain *joimma*, *söimmä*, ei *joima*, *söimä*.

Yksikön 3. persoonassa on varsinkin rajakarjalassa mahdollinen myös *-bi*-päätteinen muoto: *syöbi*, *juobi*, *viebi*, *voibi*, *uibi* jne.

Joudava ollou, ga voibi tulla käymäh = Jos joutaa, voi tulla käymään.

Monikon 3. persoona / passiivi:

juuva-/syyvä- + (persoonapäätte) **h** = **juuvah/syyväh**.

suaha + **h** = **suahah**, **jiähä** + **h** = **jiähäh**

vojja + **h** = **vojjah**

Monikon 3. persoonan ja passiivin imperfekti:

vartalo **juo-/syö-** + **dih** → **juodih/syödih** jne.

Vrt suom **juodaan**, **syödään** / **juotiin**, **syötiin**.

Rožat da kiät ahavoičči tän(ä)piän = Kasvot ja kädet sieretti (kuivatti rohtumille) tänään.

Sygyzyllä pidäy lehtie haravojja = Syksyllä pitää haravoida lehtiä.

Haravoiče nygöi ruadajua, et sua ni kedä = Etsi nyt (työn) tekijöitä, ei ketään ole saatavilla.

N'eveskä kyzy milma bunukkua buabuimah = Miniä pyysi minua lasta hoitamaan.

Hiän syömizie brakuiččou = Hän nirsoilee (valikoi ruokia).

Mie lähen torguimah = Lähden kaupantekoon (kauppaamaan).

Tverinkarjalassa voija, uija, naija (= mennä naimisiin) taipuvat use-ampitavuisten tavoin: **voiče|n, -t, voiččou** jne; **uiče|n, -t, uiččou** jne; **naiče|n, -t, naiččou**.

Muut tapaluokat

Persoona	Imperatiivi vartalo + tunnus + persoonapäätte	Konditio- naalin preesens vartalo + tunnus + persoonapäätte	Konditionaalin perfekti	Potentiaalin preesens	Potentiaalin perfekti
<i>mie</i>	-	jo izi n	<i>olizin juo nun</i>	juo ne n	<i>ollen juo nun</i>
<i>sie</i>	juo	jo izi t	<i>olizit juo nun</i>	juo ne t	<i>ollet juo nun</i>
<i>hiän</i>	juo ga h ~ <i>a(n)na juou</i>	jo is	<i>olis juo nun</i>	juo no u	<i>ollou juo nun</i>
<i>myö</i>	-	jo izi ma ~ jo izi mma	<i>olizi(m)ma</i> <i>juo nun</i>	juo ne mma	<i>ollemma</i> <i>juo nun</i>
<i>työ</i>	juo gu a	jo izi ja ~ jo izi tta	<i>olizitta/olizija</i> <i>juo nun</i>	juo ne tta	<i>olletta juo nun</i>
<i>hyö</i>	juo ga h ~ <i>a(n)na juu- vah</i>	juo dais	<i>olis/oldais juo du</i>	juo dane h	<i>ollou/oldaneh</i> <i>juo du</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Monikon 1. ja 2. persoonan muodot *joizima*, *joizija* ovat alkuperäiset; *joizimma*, *joizitta* ovat uudempia.

Tverinkarjalassa vokaalivartaloisten **potentiaalinen tunnus** on *nne*: syö*nne*, ottan*nne*, andan*nne*. Sitä käytetään lähinnä kaunokirjallisuudessa, puhekielessä se on harvinainen. (Novak)

Verbityyppi 3 = e-verbit

Kolmostyyppin verbit ovat

- useimmiten **2-tavuisia** *lla/llä*, *nna/nnä*, *rra/rrä*, *ssa/ssä* -loppuisia
 - *tul-la*, *män-nä*, *pur-ra*, *vier-rä* (= käydä pitkäkseen; vierrä), *nous-sa* (= nousta), *pes-sä* (= pestä)
- **3- tai useampitavuisia** *lla/llä* -loppuisia
 - *au-tel-la*, *a-vual'-la* (= availa), *ky-zel-lä* (= kysellä, udella), *le-vi-tel-lä*

Ne ovat **kaksivartaloisia**.

Vokaalivartalo on **e-loppuinen**. Saat sen tavalliseen tapaan yksikön 1. persoonasta: *tule|n*, *mäne|n*, *kyzele|n* jne

Konsonanttivartalon saat esim perusmuodosta tai imperatiivin yksikön 3. persoonasta: *tul|la*, *tull|gah* (= tulkoon) ; *män|nä*, *män|gäh* (= menköön).

Vartalon loppu-konsonantti	Imperat yks 3. p	Infinitiivin loppu
<i>l</i>	<i>tul gah</i>	-lla/-llä: <i>tul la</i>
<i>n</i>	<i>män gäh</i>	-nna/-nnä: <i>män nä</i>
<i>r</i>	<i>pur gah</i>	-rra/-rrä: <i>pur ra</i>
<i>s</i>	<i>pes käh</i>	-ssa/-ssä: <i>pes sä</i>

Samantyyppisiä ovat
kuul|gah → *kuul-la*

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

pan|gah → pan-na
 vier|gäh → vier-rä (= käydä pitkälle)
 juos|kah → juos-sa
 ravis|kah → ra-vis-sa (= huutaa; voihtia)
 kuunne|gah → kuun-nel-la
 ommel|gah → om-mel-la
 lenne|gäh → len-nel-lä
 hypel|gäh → hy-pel-lä.

Kažinpoijat jo avual'lah silmie = Kissanpennot availevat jo silmiään.

Persoon- ja aikamuodot (indikatiivi)

Persoon	Perusmuoto: männä (= mennä)			
	Preesens vartalo + per- soonapäite	Imperfekti vartalo + tunnus + persoon- päite	Perfekti	Pluskvamper- fekti
mie	mäne n	män i n	olen män nyn	olin män nyn
sie	mäne t	män i t	olet män nyn	olit män nyn
hiän	mänö y	mäni	on män nyn	oli män nyn
myö	mäne mmä	män i mä ~ män i mmä	olemma män nyn	olima ~ olimma män nyn
työ	mäne ttä	män i jä ~ män i ttä	oletta män nyn	olija ~ olitta män nyn
hyö	männä h	män di h	ollah/on män dy	oldih/oli män dy

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Muut tapaluokat

Per- soona	Imperatiivi vartalo + tunnus + persoona- pääte	Konditionaa- lin preesens vartalo + tunnus + persoona- pääte	Konditionaa- lin perfekti	Potentiaalin preesens	Potentiaalin perfekti
<i>mie</i>	-	<i>män izi n</i>	<i>olizin</i> <i>män nyn</i>	<i>män ne n</i>	<i>ollen</i> <i>män nyn</i>
<i>sie</i>	<i>mäne</i>	<i>män izi t</i>	<i>olizit</i> <i>män nyn</i>	<i>män ne t</i>	<i>ollet</i> <i>män nyn</i>
<i>hiän</i>	<i>män gä h ~</i> <i>a(n)na</i> <i>mänöy</i>	<i>män is</i>	<i>olis män nyn</i>	<i>män nö y</i>	<i>ollou</i> <i>män nyn</i>
<i>myö</i>	-	<i>män izi mä ~</i> <i>män izi mmä</i>	<i>olizi(m)ma</i> <i>män nyn</i>	<i>män ne mmä</i>	<i>ollemma</i> <i>män nyn</i>
<i>työ</i>	<i>män giä</i>	<i>män izi jä ~</i> <i>män izi ttä</i>	<i>olizitta/olizija</i> <i>män nyn</i>	<i>män ne ttä</i>	<i>olletta</i> <i>män nyn</i>
<i>hyö</i>	<i>män gä h ~</i> <i>a(n)na</i> <i>männäh</i>	<i>män däis</i>	<i>olis/oldais</i> <i>män dy</i>	<i>män däne h</i>	<i>ollou (ol- daneh)</i> <i>män dy</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Verbityyppi 4 = vokaali + ta/tä -verbit

Perusmuodon (infinitiivin) lopussa on **-ata/-ätä** (tai harvemmin **-eta/-etä, -ota/ötä, -uta/-ytä, -ita/-itä**):

avata, luvata, lykätä, ruveta, lukuta (= lukita), *erota*

HUOM erikseen tyyppin 6 **-eta/-etä** -verbit ja tyyppin 5 **-ita/-itä** -verbit.

Infinitiivin **ta/tä**-tunnuksen ja persoonapäätteiden edellä konsonanttivaihtelu (astevaihtelu):

- **infinitiivissä ja monikon 3. persoonassa** avotavusta huolimatta **heikko aste**: *ha-ka-ta, lu-va-ta; ha-ka-tah, lu-va-tah*
- **persoonamuodoissa** umpitavusta huolimatta **vahva aste**: *hak-kuan, lu-buan; hak-kain, lu-bain.*

Näiden verbien **taivutusvartalo** on **2-tavuinen diftongiloppuinen** (yks 3. persoonassa triftongi).

a-va-t/a : *a-vua|n, -t, avua|u jne*

lu-va-t/a : *lu-bua|n, -t, lubua|u jne*

hyl-lä-t/jä (= hylätä) : *hyl-giä|n, -t, hylgiä|y jne*

töl-löt/jä (= kuolla, erityisesti eläimistä) : *töllyö|n, -t, töllyö|y jne*

ru-ve-t/a : *ru-bie|n, -t, rubio|u jne*

Vartalon diftongin **1. vokaali katoaa** imperfektin **i:n** ja konditionaalin **izi/is**-tunnuksen edellä:

lubua + **i** → *lubai|n, -t, lubaizi|n, -t*

lykkiä + **i** → *lykkäi|n, -t; lykkäizi|n, -t*

Imperfektin monikon 1. ja 2. persoonan **päätteet -mma/-mmä** ja **-tta/-ttä**: *lubaimma, lykkäimmä; lubaitta, lykkäittä*

Monikon 3. persoonan/passiivin **muodot infinitiivin vartalosta**:

luvata + **tah, ttih** → *luvatah, luvattih*

lykätä + **täh, ttih** → *lykätäh, lykättih*

Partisiipit infinitiivin vartalosta liittämällä siihen tunnus

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

-nnun/-nnyn, -ttu/-tty:

luvata + **nnun** → luv**annun**, lykätä + **nnyn** → lykä**nnyn**

luvata + **ttu** → luv**ttu**, lykätä + **tty** → lykä**tty**

Persoon- ja aikamuodot (indikatiivi)

Persoon	Preesens vartalo + persoonapäite	Perusmuoto: <i>luvata</i>		Pluskvamper- fekt
		Imperfekti vartalo + tunnus + persoonapäite	Perfekti	
<i>mie</i>	<i>lubua n</i>	<i>luba i n</i>	<i>olen lu- van(nun)</i>	<i>olin luvan(nun)</i>
<i>sie</i>	<i>lubua t</i>	<i>luba i t</i>	<i>olet luvan(nun)</i>	<i>olit luvan(nun)</i>
<i>hiän</i>	<i>lubua u</i>	<i>luba i</i>	<i>on luvan(nun)</i>	<i>oli luvan(nun)</i>
<i>myö</i>	<i>lubua mma</i>	<i>luba i mma</i>	<i>olemma lu- van(nun)</i>	<i>olima ~ olimma luvan(nun)</i>
<i>työ</i>	<i>lubua tta</i>	<i>luba i tta</i>	<i>oletta lu- van(nun)</i>	<i>olija ~ olitta lu- van(nun)</i>
<i>hyö</i>	<i>luva ta h</i>	<i>luva tti h</i>	<i>ollah/on luva ttu</i>	<i>oldih/oli luva ttu</i>

Imperfektimuodoissa *lubain*, *lubait* jne *lykkäin*, *lykkäit* jne ei ole *s*-ainesta; vrt suom *lupasin*, *lupasit* jne *lykkäsin*, *lykkäsit* jne.

Tämän tyyppin verbejä ovat muun muassa:

ruveta : *rubie|n* : *rubie|u*

šuurita (= pukeutua) : *šuurie|n* : *šuurio|u*

solmita (= solmia) : *solmie|n* : *solmie|u* ~ *solmio|u*

hävitä : *hävie|n* : *hävie|y* ~ *häviö|y*

kerritä (= keretä, keritä) : *kergie|n* : *kergie|y* ~ *kergiö|y*

levitä (= levitä, hajota) : *levie|y* ~ *leviö|y*

revitä (= revetä, ratketa) : *rebie|n* : *rebie|y* ~ *rebiö|y*

viritä (= syttyä, viritä) : *virie|y* ~ *virio|y*

n'el'luta (= nelistää, laukata) : *n'el'luo|n* : *n'el'luo|u*

Kačo vai(n), *kuin hebo n'el'luou!* = Katsohan, miten hevonen laukkaa!

Šuurie, *vel'li!* = Joudu jo ("pukeudu"), hyvä ystävä!

Vaza ei voi, *onnuako töl'lyöy.* = Vasikka on sairas, saattaa kuolla.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

D'engua hamuou hos mistahto. = Haalii rahaa vaikka mistä.

Midä meččäh huhuomma, sidä meččästä vassatah. = Niin metsä vastaa, kuin sinne huutaa (sananmukaisesti: mitä metsään huudamme, sitä metsästä vastataan).

En lukkuo ovie/usta. = En lukitse ovea.

Muut tapaluokat

Pers	Impera- tiivii vartalo + tunnus + persoona- päätte	Konditio- naalin preesens vartalo + tunnus + persoonapäätte	Konditio- naalin perfekti	Potentiaal- in preesens	Potentiaal- in perfekti
<i>mie</i>	-	<i>luba izi n</i>	<i>olizin</i> <i>luva n(nun)</i>	<i>luva nne n</i>	<i>ollen</i> <i>luva n(nun)</i>
<i>sie</i>	<i>lubua</i>	<i>luba izi t</i>	<i>olizit</i> <i>luva n(nun)</i>	<i>luva nne t</i>	<i>ollet</i> <i>luva n(nun)</i>
<i>hiän</i>	<i>luva kka</i> <i>h ~</i> <i>an(n)a</i> <i>lubuau</i>	<i>luba jis</i>	<i>olis</i> <i>luva n(nun)</i>)	<i>luva nno u</i>	<i>ollou</i> <i>luva n(nun)</i>
<i>myö</i>	-	<i>luba izima</i> ~ <i>luba izimm</i> a	<i>olizim(m)a</i> <i>luva n(nun)</i>	<i>luva nne mm</i> a	<i>ollemma</i> <i>luva n(nun)</i>
<i>työ</i>	<i>luva kkua</i>	<i>luba izija ~</i> <i>luba izitta</i>	<i>olizitta/olizij</i> <i>a</i> <i>luva n(nun)</i>	<i>luvan ne tta</i>	<i>olletta</i> <i>luva n(nun)</i>
<i>hyö</i>	<i>luva kka</i> <i>h ~</i> <i>a(n)na</i> <i>luvatah</i>	<i>luva ttais</i>	<i>olis/oldais</i> <i>luva ttu</i>	<i>luva ttane h</i>	<i>ollou/oldaneh</i> <i>luva ttu</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Tyyppiin 4 kuuluu myös verbi **mua-ta**, jonka **infinitiivin vartalo on yksitavuinen** ja taivutusvartalo vahva-asteinen **magua-**. Sen taivutus noudattaa alussa kuvattua kaavaa.

Pers	Preesens	muata (= maata)		Pluskvamperfekti
		Imperfekti	Perfekti	
<i>mie</i>	<i>magua n</i>	<i>magai n</i>	<i>olen mua (n)nun</i>	<i>olin mua (n)nun</i>
<i>sie</i>	<i>magua t</i>	<i>magai t</i>	<i>olet mua (n)nun</i>	<i>olit mua (n)nun</i>
<i>hiän myö</i>	<i>magua<u>u</u> magua mma</i>	<i>magai magai mma</i>	<i>on mua (n)nun olemma mua (n)nun</i>	<i>oli mua (n)nun olima ~ olimma mua (n)nun</i>
<i>työ</i>	<i>magua tta</i>	<i>magai tta</i>	<i>oletta mua (n)nun</i>	<i>olija ~ olitta mua (n)nun</i>
<i>hyö</i>	<i>mua ta h</i>	<i>mua tti h</i>	<i>on/ollah muattu</i>	<i>oli/oldih muattu</i>

Per-soona	Impera-tiivi	Konditio-naalin preesens	Konditio-naalin perfekti	Potenti-aalin preesens	Potentiaa-lin per-fekti
<i>mie</i>	-	<i>magaizin</i>	<i>olizin muan-nun</i>	<i>mua nnen</i>	<i>ollen muannun</i>
<i>sie</i>	<i>magua</i>	<i>magaizit</i>	<i>olizit muan-nun</i>	<i>mua nnet</i>	<i>ollet muan-nun</i>
<i>hiän</i>	<i>mua kkah ~ a(n)na maguau</i>	<i>magais</i>	<i>olis muan-nun</i>	<i>mua nnou</i>	<i>ollou muannun</i>
<i>myö</i>	-	<i>magai- zim(m)a</i>	<i>olizi(m)ma muannun</i>	<i>muan- nemma</i>	<i>ollemma muannun</i>
<i>työ</i>	<i>mua kkua</i>	<i>magaizitta/ magaizija</i>	<i>olizitta/olizija muannun</i>	<i>muan- netta</i>	<i>olletta muannun</i>
<i>hyö</i>	<i>mua kkah ~ a(n)na muatah</i>	<i>muattais</i>	<i>olis/oldais muattu</i>	<i>muatta- neh</i>	<i>ollou/ol- daneh muattu</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Verbityyppi 5 = ”iĉĉe” / ”iĉe” -verbit

Perusmuodon (infinitiivin) lopussa on **-ita/-itä**:
val’lita (= valita), *pakita* (= pyytää)

Taivutusvartalossa on **-iĉe-/iĉĉe- (-iĉĉo-/iĉĉö-)**:
val’liĉen, *hiän val’liĉĉou*, *val’liĉĉemah* (= valitsemaan);
pakiĉen, *hiän pakiĉĉou*, *pakiĉĉemah* (= pyytämään)

Vartalon loppuvokaali e katoaa imperfektin **i:n** ja konditionaalin **izi/is**-tunnuksen edellä:

val’liĉe + **i** → *val’liĉi|n*, **-t**; *pakiĉe* + **i** → *pakiĉi|n*, **-t**
val’liĉĉe + **i/izi/is** → *hiän val’liĉĉi*; *val’liĉĉizin*, **-t**, *hiän val’liĉĉis*

Imperfektin ja konditionaalin monikon 1. ja 2. persoonan päätteet **-(m)ma/- (m)mä** ja **-ja/-jä ~ -tta/-ttä**: *val’liĉĉima* ~ *val’liĉimma*,
val’liĉĉija ~ *val’liĉitta*; *val’liĉĉizi(m)ma*, *val’liĉĉizija* ~ *val’liĉĉizitta*

- monikon 3. persoonan/passiivin muodot infinitiivin vartalosta:
val’lita + **tah**, **tth** → *val’lith*, *val’littih*
- partiipit muodostetaan infinitiivin vartalosta liittämällä siihen tunnus **-nnun/-nnyn, -ttu/-tty**:
val’lita + **nnun**, **ttu** → *val’linnun*, *val’littu*

Osa **-ita/-itä** -loppuisista on 4. tyyppin verbejä: *solmita*, *šorita*, *hävitä* (ks s 108).

Taivutus

Persoona- ja aikamuodot (indikatiivi)

Per- soona	Preesens vartalo + persoonapääte	Perusmuoto: val'li <u>ta</u> (= valita)		Pluskvamper- fekt
		Imperfekt tunnusvartalo + persoonapääte	Perfekt	
<i>mie</i>	val'liče n	val'lič <i>i</i> n	olen val'li nnun	olin val'li nnun
<i>sie</i>	val'liče t	val'lič <i>i</i> t	olet val'li nnun	olit val'li nnun
<i>hiän</i>	val'liččo u	val'lič <i>i</i>	on val'li nnun	oli val'li nnun
<i>myö</i>	val'liče mma	val'lič <i>i</i> ma ~ val'lič <i>i</i> mma	olemma val'li nnun	olima ~ olimma val'li nnun
<i>työ</i>	val'liče tta	val'lič <i>i</i> ja ~ val'lič <i>i</i> tta	oletta val'li nnun	olija ~ olitta val'li nnun
<i>hyö</i>	val'li <u>ta</u> h	val'li <u>tti</u> h	on/ollah val'li ttu	oli/oldih val'li nnun

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Muut tapaluokat (modukset)

Pers.	Imperatiivi tunnusvar- talo + persoona- päätte	Konditionaaln preesens tunnusvartalo + persoonapäätte	Konditionaaln perfekti	Potentiaaln preesens tunnusvartalo + persoonapäätte	Potentiaaln perfekti
mie	-	val'liččizi n	olizin val'li nnun	val'linne n	ollen val'li nnun
sie hiän	val'liče val'li kkah ~ a(n)na val'liččou	val'liččizi t val'liččis	olizit val'li nnun olis val'li nnun	val'linne t val'linno u	ollet val'li nnun ollou val'li nnun
myö	-	val'liččizi ma ~ val'liččizi mma	olizi(m)ma val'li nnun	val'linne mma	ollemma val'li nnun
työ	val'li kkua	val'liččizi ja ~ val'liččizi tta	olizitta/olizija val'li nnun	val'linne tta	olletta val'li nnun
hyö	val'li kkah ~ a(n)na val'li- tah	val'li tta jis	olis/oldais val'li nnun	val'li ttane h	ollou/oldaneh val'li ttu

Jos Sinulle riittää, että saat tietää oikean muodon, etkä halua vaivata päätäsi sillä, mikä on vartalo, mikä on tunnus ja mikä persoonapäätte, älä välitä pystyviivoista ja värikorostuksista!

Aiga tavarán **kaupiččou** (sl) = Aika saa tavarán kaupaksi.

Nuoriče takka putilleh! = Sido kuorma kunnolla!

Kumbazen sie **val'liččizit?** = Kumman/kenet valitsisit?

Verbityyppi 6 = ”ene”-verbit

-eta/-etä : **-ene-** teonsanat: *kalveta* : *kalbenen*, *vanheta*: *vanhenen*,
puata (= paeta) : *pagenen*

- perusmuodon (infinitiivin) lopussa on **-eta/-etä-**
- taivutusvartalossa on **-ene-** (**-eno-**/**-enö-**)
- vartalossa **infinitiivin eta/etä-lopun ja persoonapäätteiden edellä** konsonanttivaihtelu (astevaihtelu):
 - infinitiivissä heikko aste – *kevetä*
 - persoonamuodoissa vahva aste – *kebene|n, -t, kebenö|y*
- taivutusvartalo:
vanheta → *vanhene|n, -t, -mma, -tta*;
kevetä → *kebene|n, -t, -mmä, -ttä*
- prees yks 3. persoonassa **e + u** → **ou**, **e + y** → **öy**:
vanhene + **u** → *vanhenou*; *kebene* + **y** → *kebenöy* (vahva aste)
- preesensin monikon 3. persoonan = passiivin muodot suoraan infinitiivistä lisäämällä persoonapäätte: *vanheta* + **h** → *vanhetah*
(= he vanhenevat), *kevetä* + **h** → *kevetäh*
- imperfektin monikon 3. persoonan = passiivin muodot:
vanheta + **tih** → *vanhettih* (= he vanhenivat)
kevetä + **tih** → *kevettih* (= he tulivat kevyemmiksi)
- vartalon **e** katoaa konditionaalin **izi/is-**tunnuksen edellä:
vanhene + **izi/is** → *vanhenizi|n, -t, hiän vanhenis* (= hän vanhenisi)
kebene + **izi/is** → *kebenizi|n, -t, hiän kebenis* (= hän tulisi kevyemmäksi)
- imperfektin ja konditionaalin monikon 1. ja 2. persoonassa rinnakkaiset päätteet **-(m)ma / -(m)mä** ja **-ija/-ijä** ~ **-tta/-ttä**:
 - *vanheni(m)ma* (= me vanhenimme), työ *vanhenija* ~ *vanhenitta* (= te vanhenitte); *vanhenizi(m)ma*,
työ *vanhenizija* ~ *vanhenizitta*
 - *kebeni(m)mä*, työ *kebenijä* ~ *kebenittä*; *kebenizi(m)mä*,
työ *kebenizijä* ~ *kebenizittä*
- partiippiimuodot:
vanheta + **nnun** → *vanhennun*, *kevetä* + **nnyn** → *kevennyn*
vanheta + **ttu** → *vanhettu*, *kevetä* + **tty** → *kevetty*

Osa **-eta/-etä** -loppuisista on 4. tyyppin verbejä: *ruveta, revetä* (ks s 108).

Taivutus

1. Persoona- ja aikamuodot (indikatiivi)

Pers	Preesens vartalo + persoonapäätte	Perusmuoto: <i>vanheta</i>		Pluskvamperfekti	
		Imperfekti tunnusvartalo + persoonapäätte	Perfekti		
<i>mie</i>	<i>vanhene n</i>	<i>vanheni n</i>	<i>olen vanhe nnun</i>	<i>olin vanhe nnun</i>	
<i>sie</i>	<i>vanhene t</i>	<i>vanheni t</i>	<i>olet vanhe nnun</i>	<i>olit vanhe nnun</i>	
<i>hiän</i>	<i>vanheno u</i>	<i>vanheni</i>	<i>on vanhe nnun</i>	<i>oli vanhe nnun</i>	
<i>myö</i>	<i>vanhene mma</i>	<i>vanheni ma ~ vanheni mma</i>	<i>olemma vanhe nnun</i>	<i>olima ~ olimma vanhe nnun</i>	
<i>työ</i>	<i>vanhene tta</i>	<i>vanheni ja ~ vanheni tta</i>	<i>oletta vanhe nnun</i>	<i>olija ~ olitta vanhe nnun</i>	
<i>hyö</i>	<i>vanheta h</i>	<i>vanhetti h</i>	<i>hyö ollah/on vanhe ttu</i>	<i>oldih/oli vanhe ttu</i>	
pers	imperatiivi tunnusvartalo + persoonapäätte	konditionaa- lin preesens tunnusvartalo + persoonapäätte	konditionaa- lin perfekti	potentiaalin preesens tunnusvartalo + persoonapäätte	potentiaa- lin perfekti
<i>mie</i>	-	<i>vanhenizin</i>	<i>olizin vanhen- nun</i>	<i>vanhennen</i>	<i>ollen van- hennun</i>
<i>sie</i>	<i>vanhene</i>	<i>vanhenizit</i>	<i>olizit vanhen- nun</i>	<i>vanhennet</i>	<i>ollet van- hennun</i>
<i>hiän</i>	<i>vanhekkah an(n)a vanhenou</i>	<i>vanhenis</i>	<i>olis vanhen- nun</i>	<i>vanhennou</i>	<i>ollou van- hennun</i>
<i>myö</i>	-	<i>van- henizi(m)ma</i>	<i>olizi(m)ma vanhennun</i>	<i>vanhen- nemma</i>	<i>olemma vanhen- nun</i>
<i>työ</i>	<i>vanhekkua</i>	<i>vanhenizija ~ tta</i>	<i>olizitta/olizija vanhennun</i>	<i>vanhennetta</i>	<i>olletta van- hennun</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

hyö a(n)na van- vanhettais olis/oldais hyö vanhet- ollou/ol-
hetah hetah vanhennun taneh daneh van-
hettu

Tähän tyyppiin kuuluu myös verbi **puata** (= paeta, karata) : **pagene-**, vaikka infinitiivin loppu onkin karjalan vokaalinmuutosten vuoksi **-ata** eikä **-eta** (vrt suom paeta).

Persoonaa	Perusmuoto: puata (= paeta, karata)			
	Preesens vartalo + persoonapäätte	Imperfekti tunnusvartalo + persoonapäätte	Perfekti	Pluskvamper- fekti
mie	pagene n	pageni n	olen pua nnun	olin pua nnun
sie	pagene t	pageni t	olet pua nnun	olit pua nnun
hiän	pageno u	pageni	on pua nnun	oli pua nnun
myö	pagene mma	pageni ma ~ pageni mma	olemma pua nnun	olima ~ olimma pua nnun
työ	pagene tta	pageni ja ~ pageni tta	oletta pua nnun	olija ~ olitta pua nnun
hyö	puata h	puat ti h	on/ollah pua ttu	oli/oldih pua ttu

2. Muut tapaluokat (modukset)

Per-soona	Imperatiivi tunnusvartalo + persoonapäätte	Konditionaa- lin presens tunnusvartalo + persoonapäätte	Konditio- naalin perfekti	Potentiaal- in presens tunnusvartalo + persoonapäätte	Potenti- aal- in perfekti
<i>mie</i>	-	<i>pagen izi n</i>	<i>olizin pua- nun</i>	<i>pua nne n</i>	<i>ollen pua- nun</i>
<i>sie</i>	<i>pagene</i>	<i>pagen izi t</i>	<i>olizit pua- nun</i>	<i>pua nne t</i>	<i>ollet pua- nun</i>
<i>hiän</i>	<i>(pua kka h)/ an(n)a pa- genou</i>	<i>pagen is</i>	<i>olis pua- nun</i>	<i>pua nno u</i>	<i>ollou pua- nun</i>
<i>myö</i>	-	<i>pa- gen izi (m)ma</i>	<i>olizi(m)ma puannun</i>	<i>pua nne mma</i>	<i>ollemma pua- nun</i>
<i>työ</i>	<i>(pua kku a)/ mängiä pa- goh</i>	<i>pagen izi tta/ pagen izi ja</i>	<i>olizitta/olizija puannun</i>	<i>pua nne tta</i>	<i>olletta pua- nun</i>
<i>hyö</i>	<i>a(n)na puatah</i>	<i>pua ttais</i>	<i>olis/oldais puattu</i>	<i>pua ttane h</i>	<i>ollou/ol- daneh puattu</i>

Läziessä *lahuin da kebenin* = Sairastaessa(ni) laihduin ja paino putosi ("tulín kevyemmäksi, kevenin").

Mieli *kebeni viinan juoduo* = Huolet haihtui viinan myötä.

Kylä *tyhjenöy* = Kylä autioituu.

Nožničat ollah *tyl'čennyn* = Sakset ovat tylsyneet.

Tapaluokat = modukset

Teonsanoilla ilmaistaan tekijän (persoonan) ja tekoajan lisäksi myös tekemisen tapaa.

Tekemisen tapaa ilmaistaan tapaluokilla:

- **toteava** = indikatiivi
- **käskevä** = imperatiivi
- **ehdollisuutta ilmaiseva** = konditionaali
- **todennäköisyyttä** tai **epävarmuutta ilmaiseva** = potentiaali.

Tapaluokista yleisin ja runsasmuotoisin on indikatiivi, joka ilmaisee tekemisen tai tapahtumisen todellisena – ”näin on / oli / on ollut / oli ollut”. Edellä on esitelty verbien taivutusta nimenomaan indikatiivissa. Seuraavassa muiden tapaluokkien esittely.

Teonsanojen käskymuodot = imperatiivi

Käskymuodoilla (imperatiivilla) on **vain preesens**. Tavallisimmat käskymuodot ovat **yksikön ja monikon 2. persoonan**.

Yksikön 1. persoonan muotoa ei ole. Kukaan ei yleensä kāske itseään – ja jos kāskee, käyttää yksikön 2. persoonan muotoa.

Yksikön **2. persoonassa** ei ole imperatiivin **tunnusta** eikä **persoonapäätettä** – muoto on sama kuin taivutusvartalo. Saat sen **yksikön 1. persoonasta: jätä pois persoonapäätte -n**.

verbityyppi 1: *andua*: **anna|n** → *anna!* *istuo*: **issu|n** → *issu!*

verbityyppi 2: *juuva*: **juo|n** → *juo!* *viijä*: **vie|n** → *vie!*

verbityyppi 3: *tulla*: **tule|n** → *tule!* *männä*: **mäne|n** → *mäne!*

verbityyppi 4: *luvata*: **lubua|n** → *lubua!* (= lupaa!)

hyllätä: **hylgiä|n** → *hylgiä!* (= hylkää!)

verbityyppi 5: *val'lita*: **val'liče|n** → *val'liče!* (= valitse!)

verbityyppi 6: *lämmetä*: **lämbene|n** → *lämbene!*

Rabiessa *syömizet stolal(da)!* = Korjaa ruuat pöydästä! (*rabiestua* : **rabiessa|n**)

Kabrassa *pert'ti!* = Siivoa huone/tupa! (*kabrastua* : **kabrassa|n**)

Imperatiivin **monikon 2. persoonassa** sekä **yksikön ja monikon 3. persoonassa** tarvittavan **vartalon** saat

- **verbityyppien 1 ja 2** preesensin **yksikön 3. persoonasta** jättämällä pois persoonapäätteen **-u ~ -y**
- **verbityypin 3 perusmuodosta** (infinitiivistä) jättämällä pois lopun **-la/-lä, -na/-nä, -ra/-rä, -sa/-sä**
- **verbityyppien 4-6 perusmuodosta** (infinitiivistä) jättämällä pois lopun **-ta ~ -tä**

Monikon 2. sekä yksikön ja monikon 3. persoonassa imperatiivin **tunnukset** ovat

- **lyhyen vokaalin jäljessä** (verbityypit 1, 4-6) **kka ~ kkä**
- **diftongin ja soinnillisen konsonantin jäljessä** (verbityypit 2 ja 3) **ga ~ gä**
- **soinnittoman konsonantin jäljessä** (verbityyppi 3) **ka ~ kä**

Monikon 2. persoona

Imperatiivin **monikon 2. persoonan** persoonapäätte on **-a/-ä**. Sen edellä tunnuksen

-a → **-u** ja **-ä** → **-i**:

- **-kka + a** → **-kkua**, **-kkä + ä** → **-kkiä**
- **-ka + a** → **-kua**, **-kä + ä** → **-kiä**
- **-ga + a** → **-gua**, **-gä + ä** → **-giä**

Verbityypit 1 ja 2

ottua : **otta|u** – *otta* + **kkua** = *ottakkua*

andua : **anda|u** – *anda* + **kkua** = *andakkua*

jättiä : **jättä|y** – *jättä* + **kkiä** = *jättäkkiä*

eččie : **ečči|y** – *ečči* + **kkiä** = *eččikkiä*

HUOM *lucie* : **luge|mah** – *luge* + **kkua** = *lugekkua*

juuva : **juo|u** – *juo* + **gua** = *juogua*

vijjä : **vie|y** – *vie* + **giä** = *viegiä*

Muista: verbityypeissä 1 ja 2 vartalo yksikön 3. persoonasta – muissa verbityypeissä perusmuodosta (infinitiivistä).

Verbityyppi 3

tul|ta – tul + **gua** = *tulgua*
män|nä – män + **giä** = *mängiä*
pur|ta – pur + **gua** = *purgua* (= purkaa!)
juos|sa – juos + **kua** = *juoskua* (= juoskaa)
pes|sä – pes + **kiä** = *peskiä* (= peskää)
nous|sa – nous + **kua** = *nouskua* (= nouskaa!)

Verbityypit 4 ja 5

ava|ta – ava + **kkua** = *avakkua*
luva|ta – luva + **kkua** = *luvakkua*
salva|ta – salva + **kkua** = *salvakkua* (= sulkekaa, salvatkaa)
hyllä|tä – hyllä + **kkiä** = *hylläkkiä* (= hylätkää)
val'lij|ta – val'li + **kkua** = *val'likkua* (= valitkaa)

Kabrastukkaa iäreh! = Menkää ("raivautukaa") tiehenne!

Yksikön ja monikon 3. persoona

Imperatiivin yksikön ja monikon **3. persoonan päätte** on **-h**. Sen **edellä** ovat aiemmin mainitut imperatiivin **tunnukset** (ei vokaalinmuutoksia!). Yksikön ja monikon **3. persoonan muotojen loput** ovat

– **lyhyen vokaalin jäljessä** (verbityypit 1, 4-6) **kkah ~ kkäh**

Verbityyppi 1

ottua: **otta|u** – otta + **kkah** = *ottakkah* (= ottakoon/ottakoot)
andua: **anda|u** – anda + **kkah** = *andakkah* (= antakoon/antakoot)
jättiä: **jättä|y** – jättä + **kkäh** = *jättäkkäh* (= jättäköön/jättäkööt)
ečcie: **ečči|y** – ečči + **kkäh** = *eččikkäh* (= etsiköön/etsikööt)

Verbityyppi 4

ava|ta → ava + **kkah** = *avakkah* (= avatkoon/avatkoot)
luva|ta → luva + **kkah** = *luvakkah* (= luvatkaan/luvatkoot)
salva|ta → salva + **kkah** = *salvakkah* (= sulkekaan/sulkekööt, salvatkoon/salvatkoot)
hyllä|tä → hyllä + **kkäh** = *hylläkkäh* (= hylätköön/hylätkööt)

Verbityyppi 5

val'lij|ta → val'li + **kkah** = *val'likkah* (= valitkoon/valitkoot)

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

kaupi|ta → *kaupi* + **kkah** = **kaupikkah** (= kaupatkoon/kaupatkoot)

Verbityyppi 6

lämme|tä → *lämme* + **kkäh** = **lämmekkä|h** (= lämmetköön/lämmetkööt)

kalve|ta → *kalve* + **kkah** = **kalvekkah|h** (= kalvetkoon/kalvetkoot)

– **diftongin jäljessä** (verbityyppi 2) ja **soinnillisen konsonantin jäljessä** (verbityyppi 3) **gah ~ gäh**

- verbityyppi 2: **juogah**, **syögäh**, **viegäh**

juuva : **juo|u** → *juo* + *gah* = **juogah** (= juokoon/juukoot)

viijä : **vie|y** → *vie* + *gäh* = **viegäh** (= vieköön/viekööt)

- verbityyppi 3: **tulgah**, **mängäh**, **purgah**

tul|ta : → *tul* + *gah* = **tulgah**

män|nä : → *män* + *gäh* = **mängäh**

– **soinnittoman konsonantin jäljessä** (verbityyppi 3) **kah ~ käh**

- **juoskah**, **peskäh**, **nouskah**

Imperatiivin monikon 1. persoonaa ei tavata murteissa. Kirjakielissä se on mahdollinen esim jumalanpalvelusteksteissä. Se saadaan lisäämällä monikon 2. persoonan imperatiivimuotoon persoonapäätte **-mma/-mmä**:

molikkaamma (= rukoilkaamme), **kuulguamma** (= kuulkaamme), **lähtekkiämmä** (= lähtekäämme).

Kabrastukkaa iäreh! = Menkää ("raivautukaa") tiehenne!

Tyyppin 6 verbeillä imperatiivi on teoriassa mahdollinen, mutta sillä ei ole käyttöä. Kuka nyt sanoisi: **vanhene!** **vanhekkua!** (= vanhetkaa), **kebene!** (= tule kevyemmäksi), **kevekkiä!** (= kevetkää).

Karjlassa imperatiivin tunnuksen vokaali on **a/ä** myös yksikön ja monikon 3. persoonassa – **ottakkah**, **jättäkkäh**.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Suomessa yksikön ja monikon 3. persoonassa imperatiivin tunnuksen vokaali **o/ö** on itse asiassa toivomusta ilmaisevan tapaluokan optatiivin tunnuksen vokaali: *otta|koon, -koot, jättä|köön, -kööt*. (Runokielessä optatiivimuotoja käytetään myös yksikön 2. persoonassa: *kuullo**s**, ollo**s**, otta**os***).

Yksikön ja monikon 3. persoonan käskymuodon asemesta voidaan käyttää rakennetta **a(n)na** + preesensin yksikön/monikon 3. persoonaa:

a(n)na *otta**u**/jättä**y**/sanou/vie**y*** jne. (= ottakoon, jättäköön, sanokoon, vieköön)

a(n)na *oteta**h**/jätetä**h**/sanota**h**/viijä**h*** jne. (= ottakoot, jättäkööt, sanokoot, viekööt).

*Elä kiitä iččiedäs, **anna** toine kiittä**y*** = Älä kiitä (kehu) itseäsi, kiittäköön joku muu.

Rajakarjalassa on myös varsinainen (livvistä lainattu) monikon 3. persoonan käskymuoto. Sen osat ovat **vahva passiivivartalo** (passiivin *va/vä*-partisiipista) + **hes**:

*oteta**h*** : *otetta|**va*** → *otetta|**hes*** = ottakoot, otettakoon

*tulla**h*** : *tulda|**va*** → *tulda|**hes*** = tulkoot; tultakoon

*männä**h*** : *mändä|**vä*** → *mändä|**hes*** = menkööt, mentäköön

*juuva**h*** : *juoda|**va*** → *juoda|**hes*** = juokoot, juotakoon

*Kiällä viippai: mändä|**hes**!* = kädellä huitaisi / kättä heilautti: menkööt!

Verbien ”isi”-muodot = konditionaali

Tekemisen/tapahtumisen **ehdollisuutta** (”jos”) ilmaistaan **konditionaalin** muodoilla: ”*Bohatta gu olizin!*” = ”Rikas mies jos *oisin!*”

Konditionaalilla on karjalassa kuten suomessakin kaksi aikamuotoa: **preesens** ja **perfekti**.

Konditionaalin preesens

Konditionaalin preesensin **tunnus** karjalassa on **-izi- / -zi- / -is**.

Tunnus liitetään vokaalivartaloon, jonka saat verbin **ma/mä** -muodoista: **otta**|mah, **istu**|mah, **peze**|mäh jne.

Monikon 3. persoonan vartalon saat passiivin **-va/-vä** -muodoista: **otetta**|va, **issutta**|va, **pestä**|vä.

Monikon 1. ja 2. persoonan persoonapäätteet ovat samat kuin imperfektissä (s 93).

- **otta**|mah: mie *ottazin*, sie *ottazit*, hiän *ottais*, myö *ottazima* ~ *ottazimma*, työ *ottazija* ~ *ottazitta*, hyö *otettais*;
- **peze**|mäh: mie *pezizin*, sie *pezizit*, hiän *pezis*, myö *pezizimä* ~ *pezizimmä*, työ *pezizija* ~ *pezizittä*, hyö *pestäis*.

Esimerkeistä käy ilmi, että konditionaalin tunnuksen yhteydessä tapahtuu **vokaalinmuutoksia**. Seuraavassa näistä muutoksista:

- vartalon loppuvokaali **e** katoaa (**e** → **∅**) tunnuksen **-izi-/-is** edellä:
peze + *izi* → *pez|izin*, *pez|izit*, *hiän pez|is* jne
tule + *izi* → *tull|izin*, *tull|izit*, *hiän tullis* jne
- vartalon lyhyen loppuvokaalin **a, o, i, u, y, ä** jäljessä konditionaalin tunnus on 1. ja 2. persoonassa pelkkä **zi** (= *izi* → **zi avotavussa**):
otta|mah: *otta|zin*

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

sano|mah: sano|zin

ečči|mäh: ečči|zin

istu|mah: istu|zin

kyzy|mäh: kyzy|zin

jättä|mäh: jättä|zin.

- diftongiloppuisen vartalon **diftongin 1. vokaali katoaa** tunnuksen **-izi-** edellä

yö → ö: syö|mäh – söizin

uo → o: juo|mah – joizin

ie → e: vie|mäh – veizin

ua → u: sua|mah – saizin

- yksikön 3. persoonassa **-izi-** → **-is** (= tunnuksen loppu-*i* heittyy pois), ja sanan loppuun jäänyt **z** muuttuu soinnittomaksi (sanan lopussa ei ole koskaan **z**:tä).

HUOM **s**:n edellä oleva **i** säilyy – **umpitavu!** (vrt ed **izi** → **zi** avotavussa).

- **otta|mah: ottais**; **sano|mah: sanois**; **ečči|mäh: eččis**;
istu|mah: istuis; **jättä|mäh: jättäis**; **tule|mah: tulis** (huom **e** → **∅**)

- monikon 3. persoonan / passiivin konditionaalimuoto: **vahva passiivivartalo + is**:

otetta|vä: otetta + is → otetta|is

sanotta|vä: sanotta + is → sanotta|is

ečittä|vä: ečittä + is → ečittä|is

issutta|vä: issutta + is → issutta|is

jätettä|vä: jätettä + is → jätettä|is

tulda|vä: tulda + is → tulda|is

syödä|vä: syödä + is → syödä|is.

Passiivin konditionaalivartalon saat passiivin **va/vä**-partisiipista (ks ed).

Konditionaalin perfektin

Konditionaalin perfektissä on

- **olla-verbien** konditionaalin **preesens** ja
- **muissa kuin monikon 3. persoonassa pääverbin *n(nun)* ~ *n(nyn)***-loppuinen **partisiippi**
- **monikon 3. persoonassa pääverbin *(t)tu, du* ~ *(t)ty, dy***-loppuinen **partisiippi**
 - ***olizin*** (*olizit, hiän olis, olizi(m)ma, olizitta* ~ *olizija*) ***ottan*** / ***jättän*** (= *olisin, olisit* jne *ottanut/jättänyt*) ***syönyn*** / ***juonun, mändyn*** / ***tullun*** / ***purrun*** / ***pessyn***

Hiän olis jo loppin ruavon, ku ei - - = Hän olisi jo lopettanut työn (saanut työn päätökseen), *ellei - -*.

Monikon 3. persoonassa rinnakkaismuodot:

hyö olis ~ *oldais* *otettu, jätetty, syödy, juodu, mändy, juostu, pesty, avattu, ruvettu, tarvittu*.

Sanonen, ottanen, syönen = potentiaali

Potentiaalilla ilmaistu **tekeminen** on **todennäköinen, mahdollinen** tai **epävarma**.

Potentiaalin **tunnus** on **-ne-** tai **-nne-**. Yksikön 3. persoonan päätteen edellä on jo tutuksi tullut **vokaalinmuutos**: ***(n)ne + u* → *(n)nou***, ***(n)ne + y* → *(n)nöy***.

Persoonapäätteet ovat samat kuin indikatiivin preesensissä.

Potentiaalilla on kaksi aikamuotoa: **preesens** ja **perfekti**.

Potentiaalin preesensin tunnus **-(n)ne-** liitetään muissa kuin monikon 3. persoonan muodoissa

- (vahvaan) vokaalivartaloon (verbityypit 1 ja 2):

otta|u : otta|**nen** : otta|**net** : otta|**nou** : otta|**nemma** jne
jättä|y : jättä|**nen** : jättä|**net** : jättä|**nöy** : jättä|**nemmä** jne
istu|u : istu|**nen** : istu|**net** : istu|**nou** : istu|**nemma** jne

syö|y : syö|**nen** : syö|**net** : syö|**nöy** : syö|**nemmä** jne
juo|u : juo|**nen** : juo|**net** : juo|**nou** : juo|**nemma** jne.

Hiän **lähtenöy** keralla = Hän lähtenee / varmaan lähtee mukaan.

Andanetta, **mänen** – **että andane**, **yhelleh mänen** = Jos annatte (luvan), menen – jos ette anna, yhtä kaikki menen.

Siid on riizriäččiä, hänen vai ottanet! = Sitten/siitä riesan lykkää, jos vain hänet otat (mieheksi/vaimoksi).

- **kaksivartaloisten verbien** (verbityyppi 3) **konsonanttivartaloon** siten, että

l + ne → **lle**: **tul|la** – tul|**len**, tul|**let**, tul|**lou**, tul|**lemma** jne
r + ne → **rre**: **pur|ra** – pur|**ren**, pur|**ret**, pur|**rou**, pur|**remma** jne
s + ne → **sse**: **pes|sä** – pes|**sen**, pes|**set**, pes|**söy**, pes|**semmä** jne.

HUOM Vartalon loppukonsonantti ei muutu:

män|nä : män|**nen**, män|**net**, män|**nöy**, män|**nemmä** jne
näh|ä : näh|**nen**, näh|**net**, näh|**nöy**, näh|**nemmä** jne.

- **-ta/-tä verbien** (verbityypit 4-6) perusmuodon vartaloon
luva|ta : luva|**nnen**, luva|**nnet**, luva|**nnou**, luva|**nnemma** jne
hyllä|tä : hyllä|**nnen**, hyllä|**nnet**, hyllä|**nnöy**, hyllä|**nnemmä**
(= hylänemme) jne
ruve|ta : ruve|**nnen**, ruve|**nnet**, ruve|**nnou**, ruve|**nnemma** jne
tarvi|ta : tarvi|**nnen**, tarvi|**nnet**, tarvi|**nnou**, tarvi|**nnemma** jne.

Monikon 3. persoonassa tunnus **ne** liitetään **vahvaan passiivivartaloon**. (Vahvan passiivivartalon saat **-dava / -tava / -ttava ~ -dävä / -tävä / -ttävä** -partisiippimuodosta jättämällä pois **-va/-vä** -lopun.)
Tunnuksen jälkeen tulee monikon 3. persoonan **persoonapäätte -h**.

ottua : *otetta|va* : *otetta|neh* (= he ottanevat; otettäneen)
jättiä : *jätettä|vä* : *hyö jätettä|neh* (= he jättänevät; jätettäneen)
istuo : *issutta|va* : *hyö issutta|neh* (= he istunevat; istuttäneen)

syyvä : *syödü|vä* : *hyö syödü|neh* (= he syönevät; syötäneen)
juuva : *juoda|va* : *hyö juoda|neh* (= he juonevat; juotäneen)
suaha : *suada|va* : *hyö suada|neh* (= he saanevat; saatanen)

männä : *mändä|vä* (= mentävä) : *hyö mändä|neh* (= he mennevät; mentäneen)
tulla : *tulda|va* : *hyö tulda|neh* (= he tullevat; tultäneen)
purra : *purda|va* : *hyö purda|neh* (= he purrevat; purtäneen)
pessä : *pestä|vä* : *hyö pestä|neh* (= he pessevät; pestäneen)

luva|ta : *luvatta|va* (= luvattava) *luvatta|neh* (= he luvannevat; luvattäneen)
hyllä|tä : *hyllättä|vä*, *hyllä|nne||t*, *hyllättä|neh* (= he hylännevät; hyllättäneen)
ruve|ta : *ruvetta|va*, *ruve|nne||t*, *ruvetta|neh* (= he ruvennevat; ruvettäneen)
tarvi|ta : *tarvitta|va*, *tarvi|nne||t*, *tarvitta|neh* (= he tarvinnevat; tarvittäneen).

nähä : *nähtä|vä* (= nähtävä) : *hyö nähtä|neh* (= he nähnevät; nähtäneen)

Potentiaalin perfekti

Potentiaalin **perfektissä** on **olla-verbin** potentiaalin **preesens** ja

- **muissa kuin monikon 3. persoonassa pääverbin *n(nun) ~ n(nyn)* -loppuinen partisiippi**
- **monikon 3. persoonassa pääverbin *(t)tu, du ~ (t)ty, dy* -loppuinen partisiippi.**
 - **ollen** (*ollet, hiän ollou, ollemma jne*) **ottan / jättän**
 - **ollen** (*ollet, hiän ollou, ollemma jne*) **syönyn / juonun**
 - **ollen** (*ollet, hiän ollou, ollemma jne*) **männyn**
 - **ollen** (*ollet, hiän ollou, ollemma jne*) **tullun / purrun / pessyn**
 - **ollen** (*ollet, hiän ollou, ollemma jne*) **luvannun / hyllännyn / ruvennun / tarvinnun**
- *hyö ollou ~ oldaneh otettu / jätetty*
- *hyö ollou ~ oldaneh syödy / juodu*
- *hyö ollou ~ oldaneh mändy / tuldu / purdu / pesty*
- *hyö ollou ~ oldaneh luvattu / hyllätty / ruvettu / tarvittu*

Hiän ollou jo loppin ruavon = Hän lienee jo lopettanut työn (saanut työn päätökseen).

Verbien kieltomuodot

Karjalassa **kielto ilmaistaan** suomen tavoin **kieltoverbillä**. Se taipuu persoonamuodoissa: **en, et, (hiän) ei, emmä, että, (hyö) ei**.

Olla-verbin kieltomuodot

- **preesens**
 - *mie en / sie et / (hiän) ei / myö emmä / työ että ole*
 - *hyö ei olla*
- **imperfekti**
 - *mie en / sie et / hiän ei / myö emmä / työ että ollun*
 - *hyö ei oldu*

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Perfekti:

- en/et/hiän ei/emmä/että **ole ottan**, **jättän**, **syönyn**, **vienyn**, **tullun**, **männyn**, **luvannun**, **tarvinnun**
- **hyö ei olla** ~ **ole otettu**, **jätetty**, **syödy**, **viedy**, **tuldu**, **mändy**, **luvattu**, **tarvittu**.

Pluskvamperfekti:

- en/et/(hiän) ei/emmä/että **ollun ottan**, **jättän**, **syönyn**, **vienyn**, **tullun**, **männyn**, **luvannun**, **tarvinnun**.
- **hyö ei oldu** ~ **ollun otettu**, **jätetty**, **syödy**, **viedy**, **tuldu**, **mändy**, **luvattu**, **tarvittu**.

Kieltoverbillä ei ole aikamuotoa. **Aikamuoto** (preesens, imperfekti) ilmaistaan **pääverbillä**.

Kieltoverbillä ei ole myöskään

- perusmuotoa (infinitiiviä)
- yksikön 3. persoonan päätettä
- monikon 3. persoonan muotoa eikä muitakaan passiivimuotoja
- tapaluokkien muotoja.

Kielteinen preesens

Pääverbin muoto saadaan

- **muissa kuin monikon 3. persoonassa** jättämällä yksikön 1. persoonan muodosta pois persoonapäätte **n**:
en / et / (hiän) ei / emmä / että **ota^A / jätä^A / syö^A / vie^A / tule^A / mäne^A / lubua^A** (= en/et jne lupaa) / **tarviče^A** (= en/et jne tarvitse)

Lapsi jo ei malta lugie = Lapsi ei osaa vielä lukea.

- **monikon 3. persoonassa** jättämällä preesensmuodon lopusta pois persoonapäätte **h**:
(hyö) ei oteta^h, jätetä^h, syyvä^h, viijä^h, tulla^h, männä^h, luvata^h, tarvita^h (= he eivät ota, jätä, syö, vie jne)

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Olla-verbin yksikön 3. persoonassa käytetään **kirjakielisen ei ole** -muodon rinnalla **puhekielessä** lyhentymämuotoa (ei ole → **e+o** → **eu**). Vrt suom *ei oo*.

Kielteinen imperfekti

Imperfektin kieltomuodoissa **pääverbi** on **muissa kuin monikon 3. persoonassa -n(nun) / -n(nyn)** -loppuisessa muodossa:

*en/et/(hiän) ei/emmä/että **ottan, jättän, syönyn, vienyn, tullun, männyn, luvan(nun), tarvin(nun)***

Monikon 3. persoonassa pääverbi on **-ttu/-tty, -tu/-ty, -du/-dy** -loppuisessa muodossa:

*hyö ei **otettu, jätetty, syödy, viedy, tuldu, mändy, luvattu, tarvittu***

Kielteinen perfekti ja pluskvamperfekti

Perfektissä ja pluskvamperfektissä **kielto** tulee **olla-verbiin**, pääverbi on samassa muodossa kuin kielteisessä imperfektissä, ks ed:

- perfektissä **olla-verbin kielteinen preesens**

*en/et/(hiän) ei/emmä/että **ole ottan, jättän, syönyn, vienyn, tullun, männyn, luvan(nun), tarvin(nun)***

- pluskvamperfektissä **olla-verbin kielteinen imperfekti**

*en/et/(hiän) ei/emmä/että **ollun ottan, jättän, syönyn, vienyn, tullun, männyn, luvan(nun), tarvin(nun)***

Tapaluokkien kieltomuodot

Imperatiivi

Kielto muodostetaan karjalassa kieltoverbin avulla. **Sikä kieltoverbi että pääverbi** ovat **käskymuodossa**, imperatiivissa.

Kieltoverbin imperatiivimuodot karjalassa ovat:
yksikössä **elä, elgäh** = älä, älköön,
monikossa **elgiä, elgäh** = älkää, älkööt.

Käsky

ota/tule/mäne/juo jne

*(hiän) ottakkah/tulgah/män-
gäh/juogah*

ottakkua/tulgua/mängiä/juogua

ottakkah/tulgah/mängäh/juogah

Kielto

elä *ota/tule/mäne/juo jne*
= **älä** *ota/tule/mene/juo jne*
elgäh *ottakkah/tulgah/män-
gäh/juogah jne* – vrt suom **äl-
köön** *ottako/tulko/menkö/juoko*
jne
elgiä *ottakkua/tulgua/män-
giä/juogua jne* – vrt suom **älkää**
ottako/tulko/menkö/juoko jne
*(hyö) elgäh ottakkah/tul-
gah/mängäh/juogah jne* –
vrt suom **älkööt**
ottako/tulko/menkö/juoko jne.

Imperatiivin 3. persoonan muoto **elgäh** on sama yksikössä ja monikossa.

Karjalassa pääverbi on kieltomuodossa kaikissa persoonissa – suomessa vain yksikön 2. persoonassa. (Suomessa on muissa persoonissa persoonapäätteetön **-ko/-kö**-loppuinen imperatiivivartalo).

Konditionaali

Konditionaalin preesensin kieltomuodoissa on
kieltoverbin persoonamuoto **en, et** jne + pääverbin yksikön 3.
persoonan konditionaalimuoto **ottais, jättäis** jne:

en (et / ei / emmä / että) **ottais** / **tulis** / **mänis** / **jois** = en / et / ei
jne ottaisi / tulisi / menisi / joisi

Monikon 3. persoonassa voi olla pääverbistä myös monikon 3.
persoonan/passiivin konditionaalimuoto **otettais, jätettäis** jne:

hyö ei ottais ~ **otettais** / **tulis** ~ **tuldais** / **mänis** ~ **mändäis** / **jois** ~
juodais = he eivät ottaisi / tulisi / menisi / joisi

Konditionaalin perfektin kieltomuodoissa on
olla-verbin kielteinen konditionaali **en, et, ei** jne **olis** ja
pääverbin **-n** ~ **-nun/-nyn** -partisiippi:

en (et / ei jne) **olis ottan** / **jättän** / **syönyn** / **juonun** / **männyn** /
tullun / **purrun** / **pessyn** = en (et / ei jne) olisi ottanut / jättänyt /
syönyt / juonut / mennyt / tullut / purrut / pessayt.

Monikon 3. persoonassa olla-verbin kielteinen konditionaalimuoto
ei olis ~ **oldais** + pääverbin **-(t)tu** ~ **-(t)ty** / **-du** ~ **-dy** -partisiippi:

hyö ei olis ~ **oldais otettu** / **jätetty** / **juodu** / **tuldu** / **mändy** jne.

Potentiaali

Potentiaalin **preesensin** kieltomuodoissa on kieltoverbin persoonamuoto **en, et** jne + **pääverbin potentiaali-vartalo** (yksikön 1. persoonasta) **ottane/n, jättäne/n, juone/n, tulle/n, juosse/n, luvanne/n**:

en (et / hiän ei / emmä / että) **ottane** / **jättäne** / **syöne** / **juone** / **männe** / **tulle** / **purre** / **pesse**

Monikon 3. persoonassa rinnakkaisuudet – aktiivin/passiivin potentiaalivartalo **ottane/n ~ otettane/h**:

hyö **ei ottane** ~ **otettane** / **jättäne** ~ **jätettäne** / **syöne** ~ **syödäne** / **juone** ~ **juodane** / **männe** ~ **mändäne** / **tulle** ~ **tuldane** / **purre** ~ **purdane** / **pesse** ~ **pestäne**.

Potentiaalin **perfektin** kieltomuodoissa on **olla**-verbin kielteinen potentiaali **en / et / ei** jne **olle** + pääverbin **-n ~ -nun/-nyn** -partisiippi:

en (et / ei / emmä / että) **olle ottan** / **jättän** / **syönyn** / **juonun** / **männyn** / **tullun** / **purrun** / **pessyn**.

Monikon 3. persoonassa **olla**-verbin kielteinen potentiaalimuoto **ei olle** ~ **oldane** + pääverbin **-(t)tu ~ -(t)ty / -du ~ -dy** -partisiippi:

hyö **ei olle** ~ **oldane otettu** / **jätetty** / **juodu** / **tuldu** / **mändy** jne.

Potentiaalin perfektin kieltomuoto on itse asiassa teoreettinen. Käytännössä sen korvaa **toinah** (= varmaan) + kielteinen imperfekti tai perfekti.

Tule stolah, toinah et ole syönyn / suanun syyvä = Tule pöytään, et varmaan ole vielä syönyt / saanut syötävää.

Teonsanojen tekijättömät muodot

Tekijämuotojen (persoonamuotojen) lisäksi teonsanoilla on ”tekijättömiä” muotoja. Kieliopeissa näitä nimitetään **nominaalimuodoiksi**, koska osalla niistä on sijamuotosanojen (nominien) tapaan joitakin sijamuotoja, esim. *otta*|**massa**, *otta*|**masta**, *otta*|**mah**.

Tekijättömiä muotoja ovat **infinitiivit** ja **partisiipit**.

Infinitiivit

Verbin **perusmuoto**, sanakirjamuoto, on kieliopeissa nimeltään ”**ensimmäinen infinitiivi**”. Sitä on käsitelty edellä s 86.

Ensimmäisen infinitiivin lisäksi on

- *ottuas'sa*, *männessä* -infinitiivi = **toinen infinitiivi**
- *ma/mä* -infinitiivi = **kolmas infinitiivi**.

Ottuas'sa, männessä = toinen infinitiivi

Toinen infinitiivi **saadaan** verbin **perusmuodosta** (ensimmäisestä infinitiivistä) **liittämällä** siihen **pääte -ssa/-ssä** (inessiivi):

ottua|**s'sa** (= ottaessa), *sanuo*|**s'sa** (= sanoessa), *männe*|**ssä** (= mennessä), *avate*|**ssa**, *lukute*|**ssa** (= lukitessa), *lugie*|**ssa** (= lukiessa). Takavokaalin jäljessä geminaatta on liudentunut: *ottua*|**s'sa**, *sanuo*|**s'sa**.

Pääte **-ssa/-ssä** liitetään

- **diftongiloppuiseen** perusmuotoon (verbityyppi 1) suoraan:
ottua|**s'sa**, *sanuo*|**s'sa**, *lugie*|**ssa**
- **lyhyeen a/ä-vokaaliin päättyvään** perusmuotoon (verbityypit 2-6) siten, että **-a/-ä** → **e**:
juuva + **ssa** → *juu**ve**ssa* (= juodessa),
männä + **ssä** → *män**ne**ssä*,
avata + **ssa** → *avate**se**ssa*,
lukuta + **ssa** → *lukute**se**ssa* (= lukitessa)
val'lita + **ssa** → *val'lite**se**ssa* (= valitessa)

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

vanheta + **ssa** → *vanhetessa*

Käin ruavolda tullessa muamuo da tuattu kaččomah = Kävin töistä tullessa äitiä ja isää katsomassa.

Ylen äijäl uukkau jää vanoittuossa = Kovaa ääntä pitää jää railoutuessaan.

Toisella infinitiivillä on myös tekemisen tapaa ilmaiseva **n-päätteinen instruktiivin muoto**: *männe|n* (= mennen), *tulle|n*, *itkie|n*, *eččie|n* (= etsien), *juosse|n* (= juosten), *juuve|n* (= juoden), *avate|n* jne.

Juokse tullen männen = Juokse tullen mennän.

Miu(l)la pidäy tämä ruadua tänpiänä uijen upoten = Minun pitää ehdottomasti tehdä tämä tänään.

Toisen infinitiivin **inessiivi** ilmaisee **tekemisen aikaa** (milloin?), **instruktiivi tekemisen tapaa** (miten?).

Toisen infinitiivin tunnus on **e**, mutta varsinaiskarjalassa se näkyy vain silloin, kun perusmuoto (1. inf) päättyy lyhyeen **a/ä**-vokaaliin: *juuva*, *tulla* – *juuvessa*, *juuven*; *tullessa*, *tullen*. Muuten se häviää vokaalinmuutoksissa – *ottuassa*, *sanuossa*, *ottuan*, *sanuon* (vrt *suom ottaessa*, *sanoessa*, *ottaen*, *sanoen*).

Kolmas infinitiivi = **ma/mä** -infinitiivi

Kolmannen infinitiivin tunnus **ma/mä** liitetään verbin (**vahvaan**) **vokaalivartaloon**. Tunnuksen **lisäksi** tähän infinitiiviin kuuluu aina **pai-kansijan tai abessiivin** päätte: **-ssa/-ssä**, **-sta/-stä**, **-h**; **-tta/-ttä**.

otta|u: *otta|ma||ssa*, **-sta**, **-h**, **-lla**, **-tta**

sano|u: *sano|ma||ssa*, **-sta**, **-h**, **-lla**, **-tta**

mänö|y: *mäne|mä||ssä*, **-stä**, **-h**, **-llä**

lugo|u: *luge|ma||ssa*, **-sta**, **-h**, **-lla**, **-tta**

avua|u: *avua|ma||ssa*, **-sta**, **-h**, **-lla**, **-tta**

lukkuo|u: *lukkuo|ma||ssa*, **-sta**, **-h**, **-lla**, **-tta**

piettämättä römäjäy = koko ajan (tauotta) römistelee

Verbin vahvan vokaalivartalon löydät helpoimmin (ilman vokaalin muutoksia) **ma/mä**-infinitiivistä, esim. *otta|mah*, *luge|mah*, *istu|mah*, *näge|mäh* jne.

Partisiipit

Partisiipit ovat **verbin vartalosta johdettuja** (muodostettuja) ”**adjektiiveja**”. Kieliopeissa ne käsitellään verbien yhteydessä.

Partisiipit

- **ilmaisevat** adjektiivien tavoin **millainen** joku/jokin on
- **taipuvat** nimi- ja laatusanojen tavoin yksikön ja monikon **sijamuodoissa**
- niitä **voidaan myös käyttää nimi- ja laatusanojen tavoin**.

Partisiipeilla on **verbien tavoin**

- **aikamuotoja**: ”nyt”-aika (preesens) ja mennyt aika (perfekti)
- **aktiivi- ja passiivimuotoja**.

-ja/-jä -partisiippi

-ja/-jä-partisiipin nimitys kieliopeissa on **aktiivin partisiipin preesens** = 1. partisiippi. Partisiipin preesensia nimitetään myös ”menevä ajan” partisiipiksi. Karjalan Grammarissa sen nimeksi sopii tunnuksen mukaan **-ja/-jä**-partisiippi.

-ja/-jä-partisiippi on **muodoltaan tekijännimi**. Sen tunnus **-ja/-jä** liitetään (**vahvaan**) vokaalivartaloon.

Helpoimmin saat **-ja/-jä**-partisiipin **-ma/-mä**-infinitiivin muodoista korvaamalla **-massa/-mässä**-lopun **-ja/-jä**-tunnuksella.

HUOM Vartalon **-e** vaihtuu **-ja/-jä**-tunnuksen edellä **i**:ksi (**e** → **i**): *tule|massa* + **ja** → *tulija*, *mäne|mässä* + **jä** → *mänijä*, *luge|massa* + **ja** → *lugija*.

– Verbityyppi 1

otta|u : **otta|massa** → **otta|ja** (= ottava)

anda|u : **anda|massa** → **anda|ja** (= antava)

haukku|u : **haukku|massa** → **haukku|ja** (= haukkuva)

ečči|y : **ečči|mässä** → **ečči|jä** (= etsivä)

– Verbityyppi 2

juo|n : **juo|massa** → **juo|ja** (= juova)

vie|n : **vie|mässä** → **vie|jä** (= vievä)

– Verbityyppi 3

tule|n : **tule|massa** → **tuli|ja** (= tuleva) (**e** → **ï**)

mäne|n : **mäne|mässä** → **mäni|jä** (= menevä) (**e** → **ï**)

– Verbityyppi 4

magua|n : **magua|massa** → **magua|ja** (= makaava)

lubua|n : **lubua|massa** → **lubua|ja** (= lupaava)

– Verbityyppi 5

tarviččo|u : **tarvičče|massa** → **tarvičči|ja** (= tarvitseva) (**e** → **ï**)

levenö|y : **levene|mässä** → **leveni|jä** (= levenevä) (**e** → **ï**)

Haukkuja koir*a* ei pure = Haukkuva koir*a* ei pure.

Rotat hyllätäh **uppuojan** karablin / **Rotat** ujjitah **uppuojasta** karablista = Rotat jät-
tävät hukkuvan laivan / ("rotat poistuvat uppoavasta laivasta").

Maguajan kažin suuh hiiri ei juokse (sl) = Makaavan kissan suuhun ei hiiri juokse.

tappaja viina = myrkkyyviina

tappaja sieni = myrkkysieni

parandaja veičči = parantava (ts. kirurgin) veitsi

lubuaja algu = lupaava alku

varuaja kaži = pelokas/arka ("pelkäävä") kissa

čihvan **varuaja** rištikanza = häkää pelkäävä ihminen

Suomessa partisiipin preesensin tunnus on **-va/-vä**: *ottava, antava, haukkuva jne.* Sama **-va/-vä** -aines on myös suomen monikon 3. persoonan päätteessä **-vat/-vät**. Kuten edellä s 90 totesimme, karjalassa ei monikon 3. persoonassa ole omaa **-vat/-vät** -muotoa, vaan sen asemesta käytetään ns. passiivia (*hyö sanotah/otetah* – vrt me sanotaan/otetaan).

Kootusti: **Karjalassa ei ole persoonamuodoissa eikä aktiivin partisiipissa – va/vä** -ainesta.

-n(un)/-n(yn), -nut/-nyt -partisiippi

-n(un)/-n(yn) -partisiipin nimitys kieliopissa on **aktiivin partisiipin perfekti** tai **2. partisiippi**. Partisiipin perfektiä nimitetään myös ”menneen ajan” partisiipiksi.

Aktiivin partisiipin perfektin **tunnus** on

- **vokaalin jäljessä** (= vokaalivartaloon liitettynä) **-n(un)/-n(yn) ~ -nut/-nyt**. Se liitetään
 - verbityypeissä 1-2 (**vahvaan**) vokaalivartaloon:

ottua: **otta**|u → **otta**|**n(un)**
jättiä : **jättä**|y → **jättä**|**n(yn)**
istuo : **istu**|u → **istu**|**n(un)**
kyzyö : **kyzy**|y → **kyzy**|**n(yn)**

suaha : **sua**|u → **sua**|**nun**
juuva: **juo**|u → **juo**|**nun**
syyvä : **syö**|y → **syö**|**nyn**
viijä : **vie**|y → **vie**|**nyn**

- verbityypeissä 4-6 **infinitiivin vartaloon**

mua|ta → **mua**|**nnun**
tarvi|ta → **tarvi**|**nnun**
leve|tä → **leve**|**nnyn**

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

- **konsonantin jäljessä** (verbityyppi 3)

tul|ta + lun → *tul|lun* – HUOM *l + nun* → *llun*
män|nä + nyn → *män|nyn*
pur|ra + run → *pur|run* – HUOM *r + nun* → *rrun*
pes|sä + syn → *pes|syn* – HUOM *s + nyn* → *ssyn*

Egl'en en voinun = eilen olin sairas/huonovointinen ("en voinut [hyvin]).
Jallasta en voinun = jalka oli kipeä ("jalasta olin sairas").

Partisiipin perfektin adjektiivina:

Endizet aijat on olluot da männyöt = entiset ajat ovat olleet ja menneet.
Pyhäl'än annetut net on syömizet kai(kki), muassa kazvanuot da kalat = Pyhän Iljan (profeetta Elian) antamat on kaikki syötävät, maassa kasvaneet ja kalat.

[ote]ttava, [syö]dävä -partisiippi

Tämän partisiipin nimitys on kieliopissa **passiivin partisiipin preesens**. Sen **tunnus** on karjalassa **-va/-vä**. Se liitetään **-tta/-ttä, -ta/-tä** tai **-da/-dä** -loppuiseen **passiivivartaloon**.

Käytännössä tämän muodon saat helpoimmin

- Verbityyppi 1: preesensin **monikon 3. persoonan vartalo + -ttava/-ttävä**
ottua : *hyö ote|tah + -ttava* → *ote|ttava*
jättiä : *hyö jäte|täh + -ttävä* → *jäte|ttävä*
istuo : *hyö issu|tah + -ttava* → *issu|ttava*
- Verbityyppi 2: **preesensvartalo + -dava/-dävä**
juo|n: *juo|dava*
syö|n: *syö|dävä*
- Verbityyppi 3: **infinitiivin vartalon**
 - **soinnillisen konsonantin jälkeen -dava/-dävä**
tul|ta + -dava → *tul|dava*
män|nä + -dävä → *män|dävä*
 - **soinnittoman konsonantin jälkeen -tava/-tävä**
juos|sa + -tava → *juos|tava*
pes|sä + -tävä → *pes|tävä*

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

- Verbityypeissä 4-6: **infinitiivin vartalo + -ttava/-ttävä**

mua|ta + -ttava → **mua|ttava** (= maattava)

luva|ta + -ttava → **luva|ttava**

hyllä|tä + -ttävä → **hyllä|ttävä** (= hylättävä)

tarvi|ta + -ttava → **tarvi|ttava**

vanhe|ta + -ttava → **vanhe|ttava**

leve|tä + -ttävä → **leve|ttävä**

Syöte|ttävä *syöy äijän da vuote|ttava tulou viikon* = Syötettävä syö paljon, odotettava "tulee kauan" (vrt. odottavan aika on pitkä).

syödävät sienet (= ruokasienet, syötävät sienet).

pestävät sovat (= pestävät vaatteet).

juodava vezi (= juomakelpoinen/juotava vesi).

mieles(sä)piettävä (= mielitetty, "mielessäpidettävä")

Verbityypin 6 passiivin partisiipin preesensmuotojen käyttömahdollisuudet ovat vähäiset. Voitaisiin sanoa esimerkiksi *Kaikkien on vanhettava, mutta sekin sanottaisiin tavallisesti Kaikilla pidäy vanheta* = Kaikkien pitää ikääntyä.

[ote]ttu, [syö]dy -partisiippi

Tämän partisiipin nimitys on kieliopeissa **passiivin partisiipin perfekt**i. Sen **tunnus** on karjalassa

- vartalon **lyhyen vokaalin jäljessä** (verbityyppi 1) **-ttu/-tty**

ottua: **ota|a** → **ote|ttu** (a → e)

jättiä : **jätä|a** → **jäte|tty** (a → e)

istuo : **issu|a** → **issu|ttu**

kyzyö : **kyzy|a** → **kyzy|tty**

lugie : **luve|a** → **luve|ttu**

eččie : **eči|a** → **eči|tty**

Kavotettu nuorus = kadotettu nuoruus

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Vartalon loppuvokaali **-a/-ä** → **e** tunnuksen **-ttu/-tty** edellä.

- infinitiivin vartalon **lyhyen vokaalin jäljessä** (verbityypit 4-6)

-ttu/-tty

luva|~~ta~~ → *luva*|**ttu**

hyllä|~~tä~~ → *hyllä*|**tty** (= hylätty)

ruve|~~ta~~ → *ruve*|**ttu**

kerri|~~tä~~ → *kerri*|**tty** (= keritty, ehditty)

tarvi|~~ta~~ → *tarvi*|**ttu**

leve|~~tä~~ → *leve*|**tty**

- diftongivartalon jäljessä (verbityyppi 2) **-du/-dy**

suaha : *sua*|~~a~~ → *sua*|**du**

juuva : *juo*|~~a~~ → *juo*|**du**

syyvä : *syö*|~~a~~ → *syö*|**dy**

vijä : *vie*|~~a~~ → *vie*|**dy**

- infinitiivin vartalon soinnillisen konsonantin jäljessä (verbityyppi 3) **-du/-dy**

ol|~~a~~ + **du** → *ol*|**du**

tul|~~ta~~ + **du** → *tul*|**du**

män|~~ä~~ + **dy** → *män*|**dy**

pur|~~ta~~ + **du** → *pur*|**du**

- infinitiivin vartalon soinnittoman konsonantin jäljessä (verbityyppi 3) **-tu/-ty**

juos|~~sa~~ + **tu** → *juos*|**tu**

pes|~~sä~~ + **ty** → *pes*|**ty**

Huom. *näh*|~~ä~~ + **ty** → *näh*|**ty**

Passiivin 2. partisiipin muotoa **käytetään** karjalassa **myös ns agenttipartisiippina** (suomessa **-ma/-mä** -partisiippi).

Pyhäl'än annetut net on syömizet kai(kki), muassa kazvanuot da kalat = Pyhän Iljan (profeetta Elian) antamat on kaikki syötävät, maassa kasvaneet ja kalat.

Taipumattomat ja osittain taipuvat sanat

Taipumattomia ovat

Apusanat

Apusanoilla ei ole itsenäistä merkitystä. Ne saavat merkityksensä lauseyhteydessä (kontekstissa).

Apusanoja ovat

- Sidesanat = **konjunktiot**
- **Postpositiot** ("jälkisanat") ja **prepositiot** ("etusanat")
- Täsmennyssanat = **adverbit**

Liitepartikkelit

- **omistusliitteet**
- **muut liitepartikkelit**

Tilkesanat = interjektiot

Osittain taipuvia ovat eräät täsmennyssanat (adverbit). Niillä on paikansijamuotoja (*tiällä, tiäldä; tuolla, tuolda*) ja vertailumuotoja (*loittona, loitombana; loittuo, loitombua*).

Sidesanat = konjunktiot

Konjunktiot **liittävät toisiinsa lauseita, lausekkeita ja sanoja**.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Rinnastuskonjunktiot = kopulatiiviset konjunktiot

Rinnastuskonjunktiot **liittävät toisiinsa rinnasteisia lauseita, lausekeita tai sanoja.**

a, abo, da, ga ~ ka, vain = mutta

Kažilla kiza, a hiirellä tozi (sl). = Kissalle leikki, mutta hiirelle tosi.

Pellon veriän salbuat, a mieron suuda et voi salvata (sl). = Pellon veräjän voit sulkea, mutta kylän/ihmisten suuta et voi sulkea.

Tulizin, abo en piäze. = Tulisin, mutta en pääse.

Mie tijjän, da en sano = Tiedän, mutta en sano.

Pert'tidieloh čäpperä, ga muuh ni midä ei maksa = Sisähommissa on näppärä, mutta muuhun ei sitten olekaan.

Vel'lellä on 30 (lue: kolmekymmendä) vuotta, ka hiän ei taho perehtyö = Veljellä on ikää 30 vuotta, mutta hän ei halua perustaa perhettä ("perhettyä").

Särgi on magje kala, vain on luukas. = Särki on maukas kala, mutta ruotoinen.

da, dai, i = ja

Yöllä i päivällä, pimiellä i valgiella / Yöllä da päivällä, pimiellä da valgiella = Yöllä ja päivällä, pimeällä ja valoisaan aikana.

Yöt i päivät = Yötä päivää.

Lapset kazvetah, i huolet kazvetah = Lapset kasvavat, ja huolet(kin) kasvavat.

ei – eigä = ei – eikä

Ei sua tuulen vastah puhuo eigä mieron vastah huastua (sp) = Turha on tuulta vasten puhalttaa ja maailman mieltä (= yleistä mielipidettä) vastaan puhua.

ei(go) – eigo = ei – eikä

Uruada eigo kynnetä eigo kylvetä, iče i roih = Hulluja ei kynnetä eikä kylvetä, itse(stään) sikiävät.

go – go:

Mingo päivä sengo kudžistuu vanha rištikanza = Päivä päiväältä kuihtuu ("kutistuu") vanha ihminen.

ili = eli

Šuapka ili šliäppä = [Hattu on karjalaksi] "šuapka" eli "šliäppä".

ka = mutta

Otin, ka oman' i oli = Otin, mutta omanihan olikin.

kui(n) = kuin

Ei ollun muida ni kedä kui(n) hiän. = Ei ollut ketään muuta kuin hän.

Ga kivi kui(n) kivi = No kivi kuin kivi (kunhan on kivi).

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

libo = tai

Syön **libo** en syö. = Syön tai olen syömättä.

Il'lanpiänä on igäh vihma **libo** pouda (sp). = Profeetta Elian päivänä (20.7.) on ikänsä (ollut) sade tai pouta.

kossen alla **libo** piällä = kosken ala- tai yläpuolella

T'edri, meččo, koppala, pyy **libo** mitahokkah - - = Teeri, metso, koppelo, pyy tai mikä tahansa - - .

libo – libo, ili – ili = joko – tai

Libo lähet sie, **libo** lähen mie = Joko sinä lähdet tai (sitten) minä lähden.

Ili sie **ili** mie. = Joko sinä tai minä.

mi = kuin

Enämbi on muan alla, **mi** muan piällä. = Pieni, mutta pahasisuinen (sananomukaisesti: enemmän on maan alla [piilossa], kuin maan päällä [näkyvissä]).

(ei ole ~ eu) ni – ni = ei – eikä

Eu ni mašinua **ni** daččua = Ei ole autoa eikä kesämökkiä.

segä, segö = sekä

Ossin hevön **segö** delegän. = Ostin hevosen ja kärryt.

Ossin mašinan **segö** (taga)d'el'egän = Ostin auton ja peräkärryn.

vain = mutta, vaan

Niin paissah, ongo tozi **vain** – mäne tiijä! = Niin puhutaan, mutta onko totta – tiedä häntä!

Hyvä akka oleteli, **vai(n)** siidä tuli miulla eruonda. = Hyvä vaimo olisi ollut, mutta (hänestä) tuli ero.

Midätahto oli, **vain** en nygöi muissa. = Jotakin oli, mutta en nyt muista.

vai(n) = 1. vai 2. tai

Mänetgö **vai** tulet? = Oletko menossa vai tulossa?

Kaksigo on **vain** yksi? = Onko kaksi vai yksi?

Kenen myödäh neče koira kävelöy, **vai** siun myödäh tuli? = Kenen kanssa tuo koira kuljeksii, vai tuliko sinun mukanasi?

Kudama kallehemi on, vaskigo **vai** tina? = Kumpi on kalliimpi/arvokkaampi, mes-sinki vai tina?

Ota kaksi **vai** kolme, mi siulla pidäy. = Ota kaksi tai kolme, minkä tarvitset.

Alistuskonjunktiot

Alistuskonjunktio **osoittaa** aloittamansa **lauseen tai lausekkeen olevan osa toista lausetta tai lauseketta**.

hos, hot = vaikka

Se mužikka on houkačču, hos ken midä sanou, sinne i lähtöy = Se mies on höyrynäytettävä, vaikka kuka mitä sanoo, sinne lähtee.

Hot (mašina) ongi vanha, vält'täy = Vaikka (auto) onkin vanha, ajaa asiansa.

kui(n), ku ~ gu = kun

Kuin mie mänin, dai hiän tuli. = Kun minä menin, niin samassa hänkin tuli.

Hyvä tuli, kui myyvä puuttu = Hyvä, kun tuli myytyä.

ku = jos

Tullessas ku tuonet, siit ollessas syöt (sp) = Tullessasi jos tuot, ollessasi syöt.

Mibiä on, kun eule tua? = Mikäpä(s), jos ei tämä?

kui(n) = koska, kun (kerran)

lče i zavodit kui, ga dovedi! = Kun kerran aloitit, niin hoida/saata loppuun!

Karjalassa konjunktio voi olla myös lauseen lopussa kuten edellisessä esimerkissä.

što, štobi, ku ~ gu, ehki = että, jotta

Pidäy juohe jatkua, järveh päin eistiä, ehki ei žiivatat tulla = Pitää aidan johdetta jatkaa järven suuntaan, jotteivät eläimet (lehmät) tule aidan toiselle puolelle.

Muga tulda iški, što huonehet lekahtih. = Niin kovasti iski salama, että huone/rakennus tärähti.

Mie kiellin silma/siuda, štobi nenga elä rua. = Kielsin sinua, ettet tekisi niin.

Illalla pidäy sevottua suurimat hapainmaidoh, štobi pehmenis. = Illalla pitää sekoittaa suurimot/ryynit piimään, että pehmenisivät.

Pidäy kaččuo lasta, ku ei pahah kohtah mäne. = Pitää vahtia (pitää silmällä) lasta, ettei satuta itseään ("mene pahaan paikkaan").

Karjalassa konjunktio voi jäädä pois:

Mie dogadin, jo rubien unohtamah nimilöi = Olen huomannut, että alan jo unohtaa nimiä.

Postpositiot ja prepositiot

Postpositiot ("jälkisanat") ja prepositiot ("etusanat") ovat **taipumattomia tai vajaasti taipuvia** sanoja, jotka **sijamuotosanan (nominin) jäljessä tai edellä** ilmaisevat aikaa, paikkaa, tapaa, syytä, tarkoitusta tms.

Tällaisen sanaliiton **sijamuotosana on post- tai preposition "vaatimassa" sijamuodossa.**

Karjalassa (kuten suomessakin) **postpositioita on enemmän kuin prepositioita.**

Postpositiot

Genetiiviä vaativat

alla = alla, alapuolella

*kossen **alla** libo piällä* = kosken ala- tai yläpuolella

alda = alta

aloh: ajan aloh = ajan oloon/mittaan

eičči = asemesta

*Mäne sie miun **eičči*** = Mene sinä minun sijastani.

iessä, iestä, edeh = edessä, edestä, eteen

iellä = 1. edessä 2. eteen

juuričči = vieritse

*Kylän **juuričči** mänöy doroga* = Kylän vieritse menee tie.

jälgeh = jälkeen

*Vihman **jälgeh** tuli ukonvemmel* = Sateen jälkeen tuli sateenkaari.

kaut'ti = kautta

*mečän **kaut'ti*** = metsän kautta

*Hyö mändih kodih laukan **kaut'ti*** = He menivät kotiin kaupan kautta.

kessessä, kessestä, keskeh = keskellä, keskeltä, keskelle

kessä = keskessä, kesken

*kahen **kessä*** = kahden kesken

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

kohassa = kohdalla, vastapäätä

luona ~ lyönä, luoda ~ lyödä, luo(h) ~ lyö(h) = luona; lähellä; luota; luo(kse)

Hänen luona eläy tytär = Tytär asuu hänen kanssaan.
mečän lyön'ä _{TV} = lähellä metsää (metsän reunassa).

lässä = lähellä, vieressä

Luun lässä on liha magiemb (sp). = Luun luona/lähellä on liha maukkaampaa.

myödäh = kanssa, mukana

Kenen myödäh neče koira kävelöy, vai siun myödäh tuli? = Kenen kanssa tuo koira kuljeksii, vai tuliko sinun mukanasii?

piäh = päähän

kahenkymmenen kilometran piäh = 20 km:n päähän
Viijenkymmenenviijen vuuven piäh tarttu lapsi = 55-vuotiaana tuli raskaaksi / sai lapsen.

piällä = 1. päällä 2. päälle

poikki = poikittain jnk yli, toisella puolen

Sinčon poikki kohtapert'ti = Eteisen toisella puolen on [parituvan] toinen pirtti/huone.

rannoičči = vieritse, vierestä

Miän koin rannoičči juama proidi = Meidän talon vierestä meni maantie.

reunassa = rinnalla, vieressä

Olgua miun reunassa! = Pysykää minun rinnallani!

rinnalda = vierestä, luota

Lähti miun rinnalda iäre(h).

sijah = asemesta

Mäne sie miun sijah! = Mene sinä minun asemestani.

siäme/ssä, -stä, -h = sisä||llä, -ltä, -lle

Lendäjätmuurahaizet eletäh puijen siämessä = Lentomuurahaiset elävät puiden sisällä.

tagana ~ taguana, taguada, tagah ~ taguah = takana, takaa, taakse

tokkah ~ tokkua = turvin, takia, tähden

Pimien tokkah voibi pahua luadie hos midä = Pimeän turvin/lukuun voi tehdä vaikka mitä pahaa.

tuačči ~ täh = tähden, takia; huolimatta

Rahvahan tokkah läkkiä, ummen täh piäzemmä = Lähtekää/lähdemme joukon mukaan, ummesta (= umpilumesta) huolimatta selviämme.

vuoh = jkn avulla, vuoksi, varassa, mittaan, mukaan tms.

aijan vuoh = ajan oloon

viän/väin vuoh = väkisin, väkivalloin

HUOM Viän/väin vuoh ruavoin = Tein työtä voimien/olan takaa.

Partitiivia vaativat

ennen = ennen

myöt' ~ myöt'e(n) = 1. pitkin 2. mukana

Päivän kävelöy linnua myöt'e = Kuljeksii päivän kaupungilla.

Työnnä kirjane poštua myöt' = Lähetä kirje postissa (postin mukana).

Ajoin sildua myö(t'e) piäličči jogie Tv = Ajoin siltaa myöten joen yli.

ruadi = tähden, takia, vuoksi

Sidä (myös: *sen*) **ruadi** = Sen tähden.

varoin = varten

Hyviä varoin hyö meidä kiellettih = Hyvää tarkoittaen he kielsivät meitä.

vas(sen) = vasten

Pläčöt'täy vaččua vaš Tv = Taputtelee vatsaansa.

Elatiivia vaativat

alačči = alta, alla

Mie mänin puusta alačči = Menin puun alta/alitse.

kyl'ličči = ohi, sivu

Kondie miän koišta kyl'ličči mäni = karhu meni meidän talon ohi.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

läbi = läpi

lässä = lähellä, vieressä, luona

piäličči = 1. kuluttua, päästä 2. ohi, yli

Voit päivästä piäličči miun luo kävellä = Voit tulla luokseni ylihuomenna ("päivän perästä").

poikki = poikittain jnk yli, jtak pitkin, jnk läpi t. kautta

Rebo on juossun dorogastä poikki = Kettu on juossut tien yli.

päin ~ päit'en = jstak päin

Ei pohjasta päin pinuo purreta. (sp) = Ei alhaalta päin (halko)pinoa pureta.

Mistä päit'en kuuluu kurrunda? = Mistä päin kuuluu huuto?

ymbäri = ympäri, -llä, -lle

järvestä ymbäri = järven ympäri

Purguloi vassen on päivästä ymbäri kiekko = Lumipyryn edellä on auringon ympärillä kehä.

Hyö miusta ymbäri kerrytti káččomah = He kerääntyivät minun ympärilleni katsomaan.

Adessiivi-allatiivia vaativat

keššeššä = joukossa, keskellä

Karielat hormilla keššeššä TV = Karjalaiset venäläisten keskellä.

myödäh = mukana, kanssa

Eläy kurgi i kărgi, harmua harakka, valgie varis – i mie elän muilla myödäh (sp) = Eläähän kurki ja palokärki, harmaa harakka ja valkea varis(kin) – niin minäkin elän muiden mukana.

reunassa = vieressä

Kaži maguau hänellä reunassa. = Kissa nukkuu hänen kanssaan (hänen vieressään).

rinnalla = 1. vieressä 2. viereen

Tule miula rinnalla istuo! = Tule viereeni istumaan.

varoin = varten

Keitin kiisselie lapsilla varoin = Keitin kiisseliä lapsille.

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Ablatiivia vaativat

piäličči =

- paikallisesti: 1. yli, ylitse 2. päällä, -lle, yllä -lle, 3. poikki, halki, kautta, 4. päältä(päin)
- ajallisesti: 1. kuluttua, päästä 2. ohi, yli

päin ~ päit'(en) = (jostakin) päin

*Ennen käydih ostajat Ven'a **lda päin**.* = Ennen kävi asiakkaita/ostajia Venäjältä.

Illatiivia vaativat

niškoin *RK* = varten

*lčče **h niškoin** kazvatin* = Itselleni (itseäni varten) kasvatin.

n'äh(en) = 1. nähden, suhteen, -sta/-stä 2. varten

*Siu **h n'ähen** mie pagizin* = Puhuin sinusta.

*Diedo saneli endizi **h ruadoloih n'äh*** = Ukki kertoi entisajan töistä.

*Ke **h n'äh** sie tämän ruavoit?* = Ketä varten sinä tämän teit?

*Mei **h n'äh** on pikkarane ruazničča šielä *TV** = Meihin verrattuna siellä on pieni ero [kielessä].

päin = (johonkin) päin

*lčče **h päin*** = Itseen päin.

sua ~ suah ~ suat ~ suaten = asti, saakka

*Hiän mäni kylän agja **h sua(h)*** = Hän meni kylän päähän asti.

*ilda **h sua(h)*** = iltaan asti

*Tä **h suaten** on kai(kki) hyvin* = Tähän asti on kaikki (sujunut) hyvin.

varoin = varten, varalle; johonkin tarkoitukseen

*Hiän ei sano, mi **h varoin** lähetäh* = Hän ei kerro, mitä varten lähdetään.

Translatiivia vaativat

varoin = jtk varten, jnk vuoksi t. varalle; valmiina jhk.

*Čiärän rohuks(i) **varoin** otin mettä* = Nuhakuumeeseen otin hunajaa.

Prepositiot

Partitiivia vaativat

ennen

*Mie olin jo koissa **ennen** siun tulendua* = Olin kotona jo ennen sinun tuloasi.

*Poiga lubai tulla **ennen** kuutta* = Poika lupasi tulla ennen kuutta.

***Ennen** talvie pidäy lehet haravoija pihalla* = Ennen talven tuloa pitää haravoida lehdet pihalta.

kessellä = keskessä, keskellä

kessellä *per'tie* = keskellä tupaa

kohti = kohti, päin

Kohti *kylä astu* = Käveli kylää kohti.

lähembänä ~ lähemmä = lähempänä

Saamelazet eletäh lähembänä revontulie kuin myö = Saamelaiset asuvat lähempänä revontulia kuin me.

lähembi = lähempänä, lähemmäksi

Lähembi *sidä kylä* = Lähemmä(ksi) sitä kylää.

lähemmä = lähempänä, lähemmäksi

Lähemmä *kodie* = lähempänä kotia

lähil(lä) = lähel||lä, -tä, -le

Lähillä *livananpäiviä* = lähellä juhannusta

piäličči = yli

Ajoin sildua myö(t'e) piäličči jogie Tv = Ajoin siltaa myöten joen yli.

ruadi = tähden

sidä ruadi = sen tähden

Elatiivia vaativat

alačči = alapuolitse, alta

Alačči *kulmi~~sta~~ kaččou* = Katsoo kulmien alta.

läbi = läpi

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

*Ylen on šulkut hienozet, kai läbi sovi**sta** hibja nägyy* = Kovin on ohutta silkkiä, aivan iho näky läpi (kankaasta).

piäličči = yli

*Piäličči jove**sta** oli silda* = Joen yli oli silta.

*Kevätvezi on piäličči äbrähi**stä** tänä vuodena* = Tulvavesi on noussut yli äyräiden tänä vuonna.

poikki = poikki, yli

*Poikki doroga**sta** juoksi* = Tien yli juoksi.

siiričči = ohi

*Siiričči tä**stä** kylä**stä*** = Tämän kylän ohi.

ymbäri = ympäri, -llä, -lle

Genetiiviä vaativat

lähil(lä) = lähel|lä, -tä, -le

lähil kahen vuuven = melkein kaksi vuotta

piällä = päällä, yläpuolella

kossen alla libo piällä = kosken ala- tai yläpuolella

ylči ~ yličči = ylitse, poikki, läpi, kautta.

Doroga m'an'öy yl(ičči) kyl'än Tv = Tie menee kylän läpi.

Illatiivia vaativat

kohin = suoraan kohti, päin

Mi on kohin pert'tih? = Mikä on suoraan kohti tupaa? (= ikoni; arvoitus)

lähemmä: lähem|pänä, -mäksi, -pää.

Kuten edeltä käy ilmi, sama sana voi olla sekä postpositio että prepositio ja sen kanssa voidaan käyttää eri sijamuotoja.

Täsmennyssanat = adverbit

Täsmennyssanat eli adverbit täsmentävät muiden sanojen, varsinkin teosanojen ja laatusanojen merkitystä.

Täsmennyssanat **ilmaisevat** verbin, adjektiivin tai adverbien yhteydessä **aikaa, paikkaa, tapaa, ominaisuuden astetta, tilaa tai määrää**.

Hiän **eglein tuli myöhä ruavolda** = Hän tuli eilen myöhään töistä.

Službassa **tämpiänä vägi äijän oli kirikkörahvasta** = Jumalanpalveluksessa oli tänään aika paljon kirkkokansaa.

Yksi brihačču oli **ylen boikoi ruadamah** = Yksi poika oli oikein kova tekemään työtä.

Passibuo **ylen äijä!** = Oikein paljon kiitoksia!

Adverbit ovat **taipumattomia tai vajaasti taipuvia sanoja**.

Adverbit voivat olla

- **substantiivikantaisia**: *vägeh* (= väkisin), *reunakkeh* = vierekkäin
- **adjektiivikantaisia**: *pahoin* (= pahasti), *hyvin*
- **lukusanakantaisia**: *kahičči* (= kahdesti), *kolmičči* (= kolmesti)

Kahičči kadala naibi, kolmičči kovaozane (sl) = Kahdesti onneton menee naimisiin, kolmesti kovaosainen.

- **pronominkantaisia**: *siidä* (= sitten), *tuannoin* (= taannoin, äsken)
- **adverbikantaisia**: *äijäldi* (= paljon)
- **verbikantaisia**: *tieten* (= tahallaan), *päten* (= [ei] oikein)

En sidä päten tijä = En oikein tiedä sitä.

Suuri osa adverbeista on **kangistuneita sijamuotoja**:

- **ie|ssä, -stä, -llä** (= ede|ssä, -stä, -llä/-lle)
- **alaha|na, -da, -ksi** (= alhaa|lla, -lta, alas)
- **harvah, harvoin** (= harvaan, harvoin)
- **kaksin** (= kahden), **kaksičči** (= kahdesti)
- **piäldä** = päältä

Heittäkkiä paltot piäldä! = Riisukaa päällystakit!

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Merkityksen kannalta adverbissa voidaan erottaa teon laatua tai tapaa ilmaisevat

*Hyö ruatah **hyvin** = he tekevät työnsä hyvin.*

*Bunukat käyväh meillä **puaksuh/rigeneh** = lapsenlapset käyvät meillä usein.*

*Tällä aigua pidäy jo astuo **hil'lembä(h)** = tällä iällä pitää jo kävellä hitaammin.*

paikkaa tai suuntaa ilmaisevat

*Kačahin **yläh** da dogadin puussa tedren = Vilkaisin ylös ja huomasin puussa teeren.*

*Elämmä **tässä** jo kolme vuotta = Olemme asuneet tässä jo kolme vuotta*

*Pane lapsi **reunah!** = Pane lapsi viereen!*

aikaa ilmaisevat

***Eglein** myö oli(m)ma gostissa = Eilen kävimme kylässä.*

***Tämpiänä** nouzi(m)ma aivoin = Tänään heräsimme/nousimme aikaisin.*

*Syötettävä syöy äijän da vuotettava tulou **viikon** = Syötettävä syö paljon, odotettava "tulee kauan" (vrt. odottavan aika on pitkä).*

*Tyttö **terväh** opastu lugemah = Tyttö oppi pian lukemaan.*

*Rutto mužikka **ruttoh** siändyy = Äkkipikainen mies äkkiä suuttuu ("sydämistyy").*

*Tule **ruttoh!** = Tule pian!*

syytä tai tarkoitusta ilmaisevat

***Mintäh** et tullun, hot' lubait? = Miksi et tullut, vaikka lupasit?*

*Hyö **tieten** ruattih nenga = He tekivät näin tahallaan (tietoisesti).*

tapaa ilmaisevat

*Hyö lähtiettih **peitokkali/peitočči** = he lähtivät salaa.*

*Vel'lekset eletäh **yhessä** = veljekset asuvat yhdessä.*

Adverbien vertailumuodot

Monilla adverbilla on karjalassa (kuten suomessakin) adjektiivien tavoin **vertailumuotoja, useimmiten komparatiivimuotoja.**

hyvin : paremmin : parahiten

äijä(n) (= paljon) : **enämbi** (= enempi, enemmän) : **enin** (= eniten, enimmäkseen)

tännem|bänä ~ -biänä : tännembiädä : tännemmä(ksi)

tuonnem|bana ~ -buana : tuonnembuada : tuonnemma(ksi)

sinnembänä : sinnem|bäh ~ -mä(ksi)

edembiänä (= kauempana) : **edembiädä : edembiäh** (= kauemaksi)

rannem|bana ~ -buana (= rannempana) : rannembuada : rannemma(ksi)

lähembi ~ **lähemmä** (= lähempänä, lähemmäksi)

myöhembi (= myöhemmin).

Hyö ruvettih elämäh paremmin iel'listä = Heidän elämänsä muuttui paremmaksi.
Voijettu riehtilä paremmin laskou (sl) = Voideltu (paistin)pannu laskee paremmin (čupukan kuoren irti).

Parahielleh päin kiändi d'ielon = Käänsi asian parhain päin.

Tämä täh parahittuan pädöy = Tämä käy tähän parhaiten.

Pahimuolleh on lapsi = Lapsi on pahimmassa iässä.

Tule teriämbi ~ rutomma ~ rutombah! = Tule nopeammin!

Tule lähemb! = Tule lähemmäksi.

Äijän täh rukah luajitah = Paljon tehdään tällä tavalla.

*Sent'tilöin täh, olibo enämbi libo vähemb*i, yks(i)kai = Senteillä ei väliä, olipa enemmän tai vähemmän, samantekevää.

Omistusliitteet

Omistajaa voidaan ilmaista substantiivin tai persoonapronominin genetiivin lisäksi **myös omistusliitteillä** (possessiivisuffikseilla). Karjalassa omistusliitteitä käytetään vähemmän kuin suomessa.

Karjalassa **omistusliitteet ovat**

- yksikön 1. persoonassa **-ni ~ -n'**
- yksikön 2. persoonassa **-s ~ -s'**
- yksikön ja monikon 3. persoonassa **-h**

Substantiivien kanssa omistusliitteitä **käytetään lähinnä perhepiirin sanojen yhteydessä**, ja silloinkin enimmäkseen yksikön 2. sekä yksikön ja monikon 3. persoonan omistusliitettä:

tuattos, *muamos*, *poigas*;

(hänen/hiän) *muamoh* ~ *muamah* (= hänen/heidän äitinsä),

(hänen/hiän) *tuattoh* (= hänen/heidän isänsä).

Karjalassa omistusliitettä ei käytetä yksikön 1. ja 2. persoonan pronominin genetiivin kanssa: *miun/siun muamo, tuatto, poiga*.

Sen sijaan yksikön ja monikon 3. persoonan omistusliitettä käytetään myös pronominien genetiivin kanssa: *hänen/hiän tuattoh* = hänen/heidän isänsä.

Yksikön 1. persoonan omistusliitettä käytetään lähinnä runokielessä/lauluissa.

Muamoni milma čakkai, miks miul on tiettoni - -
- - *eläs nagra tiettoni, eläs armahani* - -
Olisgo linnun siivet,
lendäzin tiettoni luo - -.

(Äitini minua torui siksi, että minulla on mielitietty - -
- - äläpäs naura kultani, älä armaani - -
Jos olisi / Olisipa minulla linnun siivet,
lentäisin kultani luo - -.)

Karjalassa omistusliitettä käytetään yksikön 1. ja 2. persoonan pronominiin sekä **iče**-pronominiin liitettynä:

milman', *silmas'*, *iččiedän'*, *iččiedäs'*, *iččiedäh*
= minua, sinua, itseäni, itseäsi, itseään

Elä kiitä iččiedäs, *anna toine kiittäy* = Älä kiitä (kehu) itseäsi, kiittäköön joku muu.

Karjalassa omistusliitettä käytetään **myös oma-sanaan liitettynä**:

oman' (= omani) : *omuadan'* (= omaani) : *omassan'* (= omassani)
jne.
omas' (= omasi) : *omudas'* (= omaasi) : *omassas'* (= omassasi) jne.
omah (= omansa) : *omuadah* (= omaansa) : *omassah* (= omassaan).

Otin, ka *oman'* i *oli* = Otin, mutta omanihan olikin.

Omillah olen, *en vaiha!* = Olen omillani, en vaihda!
omassah piäpassis = omin päin

Omistusliitteitä käytetään karjalassa (suomen tapaan) **myös aktiivin 2. infinitiiviin liitettynä**:

tullessas, *männessäs*, *ollessas* (= tullessasi, mennessäsi, ollessasi)
tullessah, *männessäh*, *ollessah* (= tullessaan, mennessään, ollessaan).

Tullessas ku tuonet, *siit ollessas syöt* (sp) = Tullessasi jos tuot, niin sitten ollessasi syöt.

Kolmannen persoonan omistusliitettä käytetään myös passiivin 2. partisiippiin liitettynä:

tulduoh, *mändyöh* = tultuaan, mentyään
lähtehyöh, *ottahuoh* = lähdettyään, otettuaan

Loppulisäkkeet = liitepartikkelit

Liitepartikkeli on sanan loppuun **tunnuksien ja taivutuspäätteiden jälkeen tuleva liite**.

Se voi olla esimerkiksi

- **korostava: -gi** (= -kin, -kaan, -kään)
- **kysymysliite: -go/-gö** (= -ko/-kö)
- **sävyä ilmaiseva: -han/-hän ~ -hai/-häi** (= -han/-hän)
- **liitekonjunktio: (ei)go – (ei)go** (= ei – eikä)

Korostavia:

-ba/-bä = -pa/-pä

*En**bä** tunne, ken tulou* = Enpä tunne, kuka tulee.

-bua/-biä _{TV} = -(ka)pa/-(kä)pä

*A kuim**bua**, kun ei niin?* = No mitenkäs muuten (, jos ei niin)?

*Mi**biä** on, kun eule tua?* = Mikäpä(s), jos ei tämä?

-bo/-bö (kysymyksissä) = -s, -pa/-pä

*Kunne**bo** lähet?* = Minnekäs lähdet?

*Mis**bö** käit?* = Missäs kävit?

-gi = -kin; -kaan, -kään; myös; jopa, edes

*Konza kuing**gi*** = miten milloinkin.

*Dai miul(a)**gi** ei ole* = ja minullakaan ei ole.

-na/-nä (kieltosanan kanssa) = -(k)aan/-(k)ään

*Hyövytty **ei ni midänä*** = Ei hyödytty/eivät hyötyneet mitään.

Ei kussana = Ei missä(kä)än.

Kysyviä:

-go/-gö = -ko/-kö

*Kaksi**go** on vain yksi?* = Onko kaksi vai yksi?

*T'ädä**gö** siula himotti?* = Tätäkö halusit?

Sävyä ilmaisevia:

-hai/-häi _{RK}, **-han/-hän** _{VK, TV} = -han, -hän

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Vastahan mie sanoin, kuule vai! = Juurihan minä sanoin, kuuntelisit vain!

”Hällä väliä” -liitepartikkelit

-tah(to) = tahansa, hyvänsä, vain

*Olgah **kuintah**to!* = Olkoon miten hyvänsä!

-tahokkah VK = tahansa, hyvänsä

*T’edri, meččo, koppala, pyy libo **mitahokkah** - -* = Teeri, metso, koppelo, pyy tai mikä tahansa - - .

-to TV : **ken-to** = joku, **kunne-to** = jonnekin

*Mie **kunne-to** kirvehen sydäin da en tiijä nyt, missäi on* = Sysäsin kirveen jonnekin enkä tiedä nyt, missä onkaan.

Tilkesanat = Interjektiot

Tilkesanat ovat vakiintuneita äännöksiä, jotka **osoittavat puhujan** (äkillisiä) **reaktioita ja tuntemuksia** kuten säikähdyttä, ihastusta, ki-pua, mielihyvää, harmistusta tms.

Seuraavassa joitakin tavallisimpia:

aha (paino tavulla **ha**) = kas niin, kappas tms.

Aha, *hyvä tuli, kui myyvä puuttu* = Kas niin, hyvä, kun tuli myytyä.

ahtii = (paino tavulla **tii**) = voi!

Ahtii *briha, midä ruavoit* = Voi poika, mitä teit!

a-voi-voi! = voivoi!

e(h) = ah

hei = hei

Hei, *mibo tämä on?* = *Hei, mikäs tämä on?*

hoi = hoi

Hoi *vel'li, l'äkkä kezoilla!* = Hoi veliseni, lähdetään uimaan!

vot = kylläpä, jopas, kas (tässä) tms.

Vot *nygöi nouzou kuoreh keviäl* = Kylläpä tänä keväänä nousee kuore(tta)!

vota = odota(han)

Vota, *mie lähen siun ker* = Ootas, minä tulen mukaan.

Liitteet

Taivutustaulukot

1. Vokaalivartaloiset sijamuotosanat (nominitt)

		Taivutettava sana		
Sijamuoto	Luku	<i>pitkä</i>	<i>aiga</i>	<i>puu</i>
nominatiivi	yks mon	<i>pitkä</i> <i>pit'ä t ~ pitkä t</i> <small>RK</small>	<i>aiga</i> <i>aija t</i>	<i>puu</i> <i>puu t</i>
genetiivi	yks mon	<i>pit'ä n ~ pitkä n</i> <small>RK</small> <i>pitkie n</i>	<i>aija n</i> <i>aigoil n</i>	<i>puu n</i> <i>puuloil n</i>
akkusatiivi	yks mon	<i>pitkä, pit'ä n ~</i> <i>pitkä n</i> <small>RK</small> <i>pit'ä t ~ pitkä t</i> <small>RK</small>	<i>aiga, aija n</i> <i>aija t</i>	<i>puu, puu n</i> <i>puu t</i>
essiivi	yks mon	<i>pitkä nä</i> <i>pitki nä</i>	<i>aiga na</i> <i>aigoil na</i>	<i>puu na</i> <i>puuloil na</i>
partitiivi	yks mon	<i>pitki ä</i> <i>pitki e</i>	<i>aigu a</i> <i>aigoil</i>	<i>puu da</i> <i>puuloil (da)</i>
translatiivi	yks mon	<i>pit'ä ksi</i> <i>pitki ksi</i>	<i>aija ksi</i> <i>aigoil ksi</i>	<i>puu ksi</i> <i>puuloil ksi</i>
inessiivi	yks mon	<i>pit'ä ssä ~</i> <i>pitkä ssä</i> <small>RK</small> <i>pitki ssä ~ pitki ssä</i> <small>RK</small>	<i>aija ssa</i> <i>aigoil ssa</i>	<i>puu ssa</i> <i>puuloil ssa</i>
elatiivi	yks mon	<i>pit'ä stä</i> <i>pitki stä</i>	<i>aija sta</i> <i>aigoil sta</i>	<i>puu sta</i> <i>puuloil sta</i>
illatiivi	yks mon	<i>pitkä h</i> <i>pitki h</i>	<i>aiga h</i> <i>aigoil h</i>	<i>puu h</i> <i>puuloil h</i>
adessiivi- allatiivi	yks mon	<i>pit'ä llä ~ pitkä llä</i> <small>RK</small> <i>pitki llä ~ pitki llä</i> <small>RK</small>	<i>aija lla</i> <i>aigoil lla</i>	<i>puu lla</i> <i>puuloil lla</i>
ablatiivi	yks mon	<i>pit'ä ldä ~</i> <i>pitkä ldä</i> <small>RK</small> <i>pitki ldä ~ pitki ldä</i> <small>RK</small>	<i>aija lda</i> <i>aigoil lda</i>	<i>puu lda</i> <i>puuloil lda</i>
instruktiivi	yks mon	- <i>pitki n ~ pitki n</i>	- <i>aigoil n</i>	- <i>puuloil n</i>
abessiivi	yks mon	<i>pit'ä ttä ~ pitkä ttä</i> <small>RK</small> <i>pitki ttä ~ pitki ttä</i> <small>RK</small>	<i>aija tta</i> <i>aigoil tta</i>	<i>puu tta</i> <i>puuloil tta</i>

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

2. Konsonantti- ja vokaalivartaloiset (= kaksivartaloiset) nominit

		Taivutettava sana			
Sijamuoto	Luku	+	käzi	pereh	+
nominatiivi	yks mon		käzi kiät ~ käjet	pereh perehet	
genetiivi	yks mon		kiän ~ käjen käzien ~ käzilöin	perehen perehien	
akkusatiivi	yks mon		käzi, kiän ~ käjen kiät ~ käjet	pereh, perehen perehet	
essiivi	yks mon		kädenä käzinä	perehenä perehinä	
partitiivi	yks mon		kät tä käzie ~ käzilöi	pereh tä perehie	
translatiivi	yks mon		kiäksi ~ käjeksi käziksi	pereheksi perehiksi	
inessiivi	yks mon		kiässä ~ käjessä käzissä	perehessä perehissä	
elatiivi	yks mon		kiästä ~ käjestä käzistä ~ käzi- löistä	perehestä perehistä	
illatiivi	yks mon		kädeh käzih	pereheh perehieh	
adessiivi- allatiivi	yks mon		kiällä ~ käjellä käzillä ~ käzilöillä	perehellä perehillä	
ablatiivi	yks mon		kiäldä ~ käjeldä kätzildä ~ käzi- löildä	pereheldä perehildä	
instruktiivi	yks mon		kiän käzin	- perehin	
abessiivi	yks mon		kiättä ~ käjettä kätzittä ~ käzilöittä	perehettä perehittä	
komitatiivi	yks mon		käzineh ~ käzi- löinke	perehenke perehienke ~ perehineh	

Karjala tässä Grammarissa tarkoittaa aina varsinaiskarjalan kieltä.

Kirjallisuutta

Karjalan kielen sanakirja I–VI. (1968–2005). Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVI. Helsinki.

Новак, И. П. (2020): Грамматика тверского карельского языка. Петрозаводск.

Пунжина, А. В. (1994): Словарь карельского языка. (Тверские говоры.) Петрозаводск.

Pyöli, Raija (2014): Livvinkarjalan kielioppi. Karjalan Kielen Seura. Jyväskylä.

Virtaranta, Pertti (1995): Itämerensuomalaiset kielet. – Itämerensuomalaiset. Heimokansojen historiaa ja kohtaloita. Toim. Mauno Jokipii. Atena Kustannus Oy. Jyväskylä.

White, Leila (2010): Suomen kielioppia ulkomaalaisille, 8. painos. Oy Finn Lectura Ab. Helsinki.

Zaikov, Pekka (2013): Vienankarjalan kielioppi. Karjalan Sivistysseura ry. Helsinki.

Esittelyteksti ("Takakansi")

Karjalan grammari kaikella rahvahalla 1 on v. 2019 ilmestyneen helppotajuisten kieliopin uudistettu ja täydennetty laitos. Edeltäjänsä tavoin se sisältää varsinaiskarjalan kielen äänne- ja oikeinkirjoitusopin.

Karjalan kirjakielten kehittämisen nykyvaihe käynnistyi Venäjällä 1990-luvun alussa: alettiin kehittää livviä, vienia ja tverinkarjalaa kirjakieliksi. Näin karjalan kieliä on akateemikko **Pertti Virtarannan** sanoin "tätä nykyä" kolme. Kielen selvin kriteeri on normitettu kirjakieli – murteilla ei ole normitusta: ei ole "kirjamurteita".

Kirjakielettömiksi jäivät 1990-luvulla varsinaiskarjalaiset Venäjän Karjalan ja entisen Raja-Karjalan murteet. Niiden kirjakielen kehittäminen alkoi Suomessa 2014, kun Suojärven Pitäjöseura perusti sitä varten **Karjalan kieli-ruadajat** -työryhmän. Työryhmä totesi, että Raja-Karjalan ja Venäjän Karjalan karjalaismurteet ovat niin lähellä tverinkarjalaa, että niille voidaan laatia yhteinen väljästi normitettu kielioppi. Siinä kukin em. kielimuoto katsotaan omaksi varieteetikseen: rajakarjala (RK), venäjänkarjala (VK) ja tverinkarjala (Tv).

Karjalan kielten lukumäärä pysyy edelleenkin kolmena: livvi(nkarjala), viena(nkarjala) ja varsinaiskarjala. Näin myös vanhan murrejaon toinen päämurre varsinaiskarjala on toisen päämurteen livvin tavoin, Pertti Virtaranta lainaten, "ylennyt kirjakieleksi".

Kolmijakoa viena, varsinaiskarjala ja livvi esitti ensimmäisenä **Paavo Harakka** 1990 ja sen jälkeen **Matti Jeskanen** 2005. Sen on hyväksynyt myös suojärveläis-suistamolainen kieliyhteisö.

Tverinkarjalan varieteetin aapinen *Bukvari* ilmestyi 1992. Sen jälkeen on ilmestynyt luku- ja oppikirjoja sekä uusimpana kielioppi 2020.

Varsinaiskarjalan *Karjalan Bukvari* ja suppea Karjala-suomi -sanakirja *Sanari* ilmestyivät 2018. *Karjalan Grammari 1* ilmestyi 2019. Vuodesta 2017 on vuosittain julkaistu varsinaiskarjalaksi *Karjalane kalendari*. Vuoden 2023 Kalendari on julkaistu kalenteriosioltaan kolmena versiona: vienaksi, varsinaiskarjalaksi ja livviksi.

Kieliopin laatijoista ilomantsilais- ja korpiselkäläisjuurinen FM Matti Jeskanen on työskennellyt karjalan kielen eri muotojen parissa 1960-luvulta alkaen. Vuonna 2004 hän teki opetusministeriölle selvityksen karjalan kielen asemasta Suomessa. Hän on v. 2020 perustetun **Karjalan Kielet ry:n** puheenjohtaja. **Eila Jahn** on suojärveläisjuurinen ICT-kouluttaja ja toimi Karjalan kieliruadajien projektipäällikkönä.